

T. C. İstanbul Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Gazetecilik Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

ÇAĞDAŞ BASINDA KÜLTÜR ve SANAT
HABERCİLİĞİ

Serra Orkan

Danışman: Prof. Dr. Suat Gezgin

İstanbul, Mart 2014

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN

Adı ve Soyadı : Serra ORKAN

Numarası : 2501111383

Anabilim/Bilim Dalı : Gazetecilik

Tez Savunma Tarihi: 24.02.2014

Danışman : Prof. Dr. Suat GEZGİN

Tez Savunma Saati : 14.00

Tez Başlığı :“Çağdaş Basında Kültür ve Sanat Haberciliği.”

TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜ'NE OYBİRLİĞİ / ~~OYÇOKLUĞUYLA~~ karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-PROF. DR. SUAT GEZGİN		Kabul
2-PROF. DR. BELKIS ULUSOY NALCIOĞLU		Kabul
3-DOÇ. DR. ERHAN AKYAZI		Kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-PROF. DR. ASLI YAPAR GÖNENÇ		
2-PROF. DR. CEM SÜTÇÜ		

ÖZ

ÇAĞDAŞ BASINDA KÜLTÜR ve SANAT HABERCİLİĞİ

Serra Orkan

Bu tezde haberciliğin tanımı, haberlerin nasıl toplanıp değerlendirildiği, basının görev ve sorumlulukları araştırılmış, habercilikte tarafsızlığın önemi vurgulanmıştır. İnternetin habercilik anlayışına getirdiği değişim ve yenilikler çeşitli yönleriyle ele alınmıştır. Haber ortamı olarak kültür ve sanat incelenmiş, kültür ve sanatın tanım, önem ve özellikleri habercilik üzerinden irdelenmiştir. Enformasyon çağında sanat konusu çağdaş Türk sanatı ve kültür ve sanatın metalaştırılması araştırılmıştır. Popüler kültür ve kitle kültürünün araştırması yapılmış olup, konuya yaklaşımlar incelenmiştir. Frankfurt Okulu ve İngiliz Kültür Okulu ile beraber Tüketim kültür ve üretimi çağdaş teknoloji kültürü ile beraber araştırılmıştır. Kültür ve sanatın basın üzerindeki etkisi incelenmekle beraber, kâr amaçsız kültür ve sanat haberciliğine dair kısa bir araştırma yapılmış, günümüz kültür ve sanat haberciliğinin araştırmaların sonucunda değerlendirmesi yapılmıştır. Ayrıca kültür ve sanat yayınlarının araştırma ve değerlendirmesi iki örnek üzerinden yapılmıştır. Araştırma bulguları ve genel değerlendirme yazılmıştır. Dikkate değer bulgular elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Habercilik, Kültür ve Sanat, Kültür ve Sanat Haberciliği

ABSTRACT

CULTURE AND ART JOURNALISM IN CONTEMPORARY MEDIA

Serra Orkan

In this thesis, definition of journalism, how to collect and evaluate news and the responsibilities and duties of the media have been investigated. The importance of objectivity in journalism has been highlighted. Various changes and innovations that internet has brought to journalism have been examined. The definition of art and culture, the importance and characteristics of them are also examined. Art in the information age, Turkish contemporary art and commodification of arts and culture have been investigated. Popular culture and mass culture and approaches of them have been researched. Birmingham School and Frankfurt School are examined. Consumption culture and production of it have been investigated with the modern technology culture. The impacts of culture and arts on media have been also researched. A brief research about non-profit arts journalism has been made. Today's arts journalism has been researched and assessed. In addition, culture and arts publications have been examined with two samples. Research findings and assessments have been written and in the end remarkable results have been found.

Key Words: Reporting, Culture and Arts, Culture and Arts Journalism

ÖNSÖZ

Çağdaş Basında Kültür ve Sanat Haberciliği konulu tezde; habercilik ile ilgili temel bilgileri, kültür ve sanatın yazılı basında ele alınışını ve konu ile ilgili detaylı bir araştırmayı içermektedir.

Bu tezi hazırlarken desteğini benden esirgemeyen, hem hocalığı hem de insanlığı ile pek çok kişiye örnek olmuş ve olacak sayın hocam Prof. Dr. Suat Gezgin'e teşekkür ederim.

Gazetecilik bölüm hocalarımdan Prof. Dr. Murat Özgen, Prof. Dr. Özgür Gönenç, Prof. Dr. Aslı Yapar Gönenç, Prof. Dr. Arzu Kihitir, Prof. Dr. Belkıs Ulusoy Nalcıoğlu ve Doç. Dr. Güven Büyükbaykal hocalarıma her türlü çalışmama katkılarından ve içtenliklerinden ötürü teşekkür ederim.

Çalışmam boyunca sürekli yanımda olan ve beni cesaretlendiren gerçek bilim insanı, sevgili babam Prof. Dr. Ahmet Lütfi Orkan'a, örnek akademisyen Doç. Dr. Erhan Akyazı hocama, sevgili aileme ve dostlarıma sonsuz teşekkürler.

Serra Orkan

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLO LİSTESİ	ix
ŞEKİL LİSTESİ	x
GİRİŞ	1
1. HABERCİLİK	2
1.1. Haberin Tanımı ve Sınıflandırılması	2
1.2. Haber Toplama, Değerlendirme Süreci	6
1.2.1. Haber Oluşturan Bilginin Toplanma Yöntemleri	7
1.2.2. Bilgisayar ve İnternetin Haber Üretim Ve İletim Sürecine Etkileri	12
1.2.3. Türk Medyasının İnternetteki Konumu	14
1.3. Haberde Gerçeklik	17
1.4. Basının Sorumlulukları ve Geleceğin Gazeteleri	20
1.4.1. Habercilikte Tarafsızlık	24
1.4.2. Geleceğin Gazeteleri ve Sosyal Medya	26

2. HABER ORTAMI OLARAK KÜLTÜR ve SANAT	32
2.1. Kavram ve Kuramlarıyla Kültür	32
2.2. Popüler Kültür ve Kitle Kültürü	37
2.2.1. Popüler Kültür ve Kitle Kültürüne Yaklaşımlar	39
2.2.1.1. Frankfurt Okulu	39
2.2.1.2. İngiliz Kültür Okulu	40
2.2.1.3. Tüketim Kültürü ve Tüketim Üretimi	41
2.3. Çağdaş Teknoloji Kültürü	44
2.4.Sanat Tanımı	46
2.4.1. Sanatın Unsurları	47
2.4.2. Sanatın Evrensel ve Ulusal Boyutu	48
2.4.3. Sanat Kuramı ve Sanat – Bilgi İlişkisi	49
2.4.3.1.Çağdaşlaşma Kavramı	50
2.4.3.2.Modern Düşünce	51
2.4.3.3.Sanat Eseri Bilgisi ve Gerçeklik İlişkisi	52
2.4.4. Enformasyon Çağına Girişte Sanat	52
2.4.4.1.1980 ve Sonrası Sanat	54
2.4.4.2.Çağdaş Türk Sanatının Oluşum Süreci	55
2.5. Kültür ve Sanatın Ticari Amaçla Kullanımı	56
3. KÜLTÜR SANAT HABERCİLİĞİ	57
3.1. Basında Kültür ve Sanat	58
3.1.1. Basın ve Kültür	58

3.1.2. Sanatın Basına, Basının Sanata Etkisi	60
3.2. Popüler Kültür ve Popüler Basın	60
3.3. Türkiye’de Kültür ve Sanat Haberciliği	62
3.3.1. Kültür ve Sanat Yayınları	62
3.3.2. Kültür ve Sanat Haberciliği Yapan Basın İşletmeleri, Türleri ve Amaçları	63
3.4. Günümüz Kültür ve Sanat Haberciliği Değerlendirmesi	64
3.4.1. Kâr Amacı Gütmeyen Kültür ve Sanat Haberciliği	64
3.4.2. Kültür ve Sanat Yayıncılığı ile İlgili İki Örnek Üzerine Bir Araştırma	65
3.4.2.1. Araştırmanın Metodolojisi	65
3.4.2.2. Milliyet Sanat Dergisi İle İlgili Araştırma Bulguları	66
3.4.2.3. Kitaplık Dergisi İle İlgili Araştırma Bulguları	77
3.4.2.4 Araştırmanın Genel Değerlendirmesi	90
SONUÇ	92
KAYNAKÇA	94

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Milliyet Sanat Dergisi' nde Reklam ve İlan Dağılımı	66
Tablo 2: Milliyet Sanat Dergisi' nde Yazıların Türlerine Göre Dağılımı	67
Tablo 3: Milliyet Sanat Dergisi' nde Yazıların Konularına Göre Dağılımı	70
Tablo 4: Milliyet Sanat Dergisi' nde Yazıların Orijinlerine Göre Dağılımı	72
Tablo 5: Milliyet Sanat Dergisi' nin Yazıların Güncelliğe Göre Dağılımı	74
Tablo 6: Milliyet Sanat Dergisi' nde Görsellerin Dağılımı	76
Tablo 7: Kitaplık Dergisi' nde Reklam ve İlan Dağılımı	77
Tablo 8: Kitaplık Dergisi' nde Yazıların Türlerine Göre Dağılımı	78
Tablo 9: Kitaplık Dergisi' nde Yazıların Konularına Göre Dağılımı	81
Tablo10: Kitaplık Dergisi' nde Yazıların Orijinlerine Göre Dağılımı	84
Tablo 11: Kitaplık Dergisi' nde Yazılarının Güncelliğe Göre Dağılımı	87

ŞEKİL LİSTESİ

- Şekil 1: Milliyet Sanat Dergisi' nde yazı türüne göre toplam sayfa sayısı dağılımı 68
- Şekil 2: Milliyet Sanat Dergisi' nde yazı türüne göre sayfa oranları dağılımı 68
- Şekil 3: Milliyet Sanat Dergisi' nde yazı türlerinin sayılarına göre dağılımı 69
- Şekil 4: Milliyet Sanat Dergisi' nde yazı türlerinin ortalama sayısının dağılımı 70
- Şekil 5: Milliyet Sanat Dergisi' nde konularına göre toplam sayfa sayısının dağılımı ... 71
- Şekil 6: Milliyet Sanat Dergisi' nde yazıların konularına göre toplam sayısının dağılımı 72
- Şekil 7: Milliyet Sanat Dergisi' nde orijinlere göre toplam sayfa sayısı dağılımı 73
- Şekil 8: Milliyet Sanat Dergisi' nde yazıların orijinine göre toplam yazı sayısı dağılımı 73
- Şekil 9: Milliyet Sanat Dergisi' nde yazıların güncelliğine göre toplam sayfa sayısı dağılımı 74
- Şekil 10: Milliyet Sanat Dergisi' nde yazıların güncelliğine göre toplam yazı sayısı dağılımı 75
- Şekil 11: Milliyet Sanat Dergisi' nde yazıların türlerine göre ortalama görsel sayısı dağılımı 76
- Şekil 12: Kitaplık Dergisi' nde yazı türlerinin sayılarına göre dağılımı 78
- Şekil 13: Kitaplık Dergisi' nde yazı türlerine ayrılan ortalama sayfa sayısının dağılımı 79
- Şekil 14: Kitaplık Dergisi' nde yazı türlerinde kullanılan toplam görsel sayısının dağılımı 80
- Şekil 15: Kitaplık Dergisi' nde yazı türlerinde kullanılan ortalama görsel sayısının dağılımı 80
- Şekil 16: Kitaplık Dergisi' nde yazıların konularına göre toplam sayılarının dağılımı . 81
- Şekil 17: Kitaplık Dergisi' nde konularına göre yazıların ortalama sayfa sayılarının dağılımı 82

Şekil 18: Kitaplık Dergisi' nde konulara göre kullanılan toplam görsel sayısının dağılımı	83
Şekil 19: Kitaplık Dergisi' nde konulara göre kullanılan ortalama görsel sayısının dağılımı	83
Şekil 20: Kitaplık Dergisi' nde yazıların orijinine göre toplam sayısının dağılımı	84
Şekil 21: Kitaplık Dergisi' nde yazıların orijinine göre ortalama sayfa sayısının dağılımı	85
Şekil 22: Kitaplık Dergisi' nde yazıların orijinine göre kullanılan toplam görsel sayısının dağılımı	86
Şekil 23: Kitaplık Dergisi' nde yazıların orijinine göre kullanılan ortalama görsel sayısının dağılımı	86
Şekil 24: Kitaplık Dergisi' nde yazıların güncelliğine göre toplam sayısının dağılımı ..	87
Şekil 25: Kitaplık Dergisi' nde yazıların güncelliğine göre ortalama sayfa sayısının dağılımı	88
Şekil 26: Kitaplık Dergisi' nde yazıların güncelliğine göre kullanılan toplam görsel sayısının dağılımı	89
Şekil 27: Kitaplık Dergisi' nde yazıların güncelliğine göre kullanılan ortalama görsel sayısının dağılımı	89

GİRİŞ

Bu tezde; basın ile ilişkisi üzerinden kültür ve sanatın tanım, tarihçe ve özelliklerine dair temel bilgiler incelenmiştir. Kültür, sanat ve habercilik faaliyetleri hem ayrı ayrı incelenmiş hem de birbirleriyle olan ilişkisinden bahsedilerek birarada ele alınmıştır.

Birinci Bölümde habercilik önemli yönleri ile ele alınmıştır ve habercilikte tarafsızlığın ve gerçek haberciliğin ayrıca üzerinde durulmuştur. Doğru haberin nasıl inşa edilebileceğinden temel veriler üzerinden yola çıkılarak bahsedilmiştir. Bu yapılırken haberin içeriğinde olması gerekenlere değinilmiştir. Türkiye medyasına da değinilmiş, teknoloji ve internetin yazılı basını nasıl değiştirdiği olumlu ve olumsuz yönleriyle ele alınmıştır. İnternet üzerinden gazetecilik faaliyetlerine dair araştırmada bulunulmuştur.

İkinci bölümde kültür ve sanat ile ilgili ele alınan konular ile kültür ve sanat kavramının öneminin kavratılması amaçlanmıştır. Kültür ve sanatın hayatımızın sadece içerisinde değil; ayrıca merkezinde olduğu içerikler ile kavratılmak istenmiştir. Her toplumun kültürünün farklı olduğu gibi, bir toplumun da kendi içerisinde farklı kültürlere sahip olduğu ve olabileceğinin de üstünde durulmuştur. Popüler kültür ve kitle kültürü kavramlarının da kültürü nasıl etkilediği ve değiştirdiği de ayrıca ele alınan konulardandır.

Tezin ana teması olan kültür ve sanat haberciliği son bölümde ele alınmış ve ülkemizdeki kültür ve sanat yayıncılığında kısaca bahsedilmiştir. Konu ile ilgili olarak basın işletmeciliği kavramına da ayrı bir başlık ile değinilmiştir. Dergicilik tarihinden de kısaca önemli yönleriyle bahsedilerek son bölümde araştırmaya yer verilmiş ve Milliyet Sanat ile Kitaplık dergilerinin araştırma bulguları şekil ve tablolar ile ortaya konmuştur. İki farklı kültür sanat yayının beşer ayrı sayıları ile yapılan detaylı çalışma bu dergilerin kültür ve sanatın hangi kollarıyla ne kadar ilgilendiğine dair bilgilendirme amaçlıdır.

1. HABERCİLİK

1.1. Haberin Tanımı ve Sınıflandırılması

Toplumsal yaşamın başlamasıyla beraber bilginin toplanıp aktarılması da başlamış ve bu işlem “haber” olarak isimlendirilmiştir.

İngilizce “news” kelimesinin Türkçe karşılığı olan “haber” kelimesinin pek çok tanımı bulunmaktadır. İngilizce “news” sözcüğünün açılımı; “north” (kuzey), “east” (doğu), “west” (batı) ve “south” (güney) kelimelerinin baş harflerinden oluşmakta ve her tarafta meydana gelen olaylar anlamında kullanılmaktadır.

Gerçek olan şeylerin özeti olan haberde aktarılanlar, kişi ve toplumları ilgilendirmekte, yayımlanması kitle iletişim araçları vasıtasıyla gerçekleşmektedir. Haberler vasıtasıyla saklı kalanlar gün yüzüne çıkarılmakta ve tarafsız olarak aktarılmaktadır.¹

Gazetecilikte, herhangi bir olayın haber niteliği taşıması için yayınlanmış olma şartı bulunmaktadır. Haber ile ilgili bir tanım yapılırken yayınlanmış olaylar üzerinden konuşmak gerekmektedir; ancak bazı haber tanımlarında yeni olmuş herhangi bir olaydan da haber olarak bahsedilebilmektedir. Bu tanım, özellikle gazetecilik mesleğinden anlayanlarca yetersiz görülmektedir.

Bir haberin yayınlanma aşamasına kadar geçirilen karar verme süreci “editoryal süreç” olarak isimlendirilmiştir. Editoryal süreç boyunca, olayın habere dönüşüp dönüşmeyeceği üzerinde durulmakta ve ön koşul olarak doğruluğu kanıtlanan olayların habere dönüşme ihtimali doğmaktadır. Doğruluğu ispat edilen olaylardan toplumu ilgilendirmeyen, ilginçlikten uzak olayların haber olamayacağı da bir gerçektir. Buradan da anlaşılacağı üzere, bir olayın haber olabilmesi için birden fazla kıstas bulunmaktadır. Bunlardan bazıları, eğitici nitelik taşımak, meşhur olmak, tek olmak, merak uyandıracak nitelikte olmak, olağandışı olmak, şok etkisi yaratacak niteliğe sahip olmak, fazlaca kişiyi ilgilendirmek, en büyük olmak vb. özelliklerdir.

1 Atilla Girgin, **Haber Yazmak**, İstanbul, Der Yayınları, 2002, s. 3-9.

Bir haberin tam anlamıyla tanımına uyması için; 5N+1K kuralına uygun olması gerekmekte, yani; “ne”, “nerede”, “ne zaman”, “nasıl”, “neden” ve “kim” sorularının cevabını barındırmalıdır. Bu sorulardan hangisinin haber içinde önce, hangisinin sonra cevaplanacağı haberden habere farklılık gösterebilmektedir.

Tüm bu gerekli soruların cevabını barındırmayan haberler, okuyucuların haberin doğruluğundan kuşku duymasına yol açmakta ve haberi hazırlayan gazeteciye olan güveni eksiltmektedir. Dolayısıyla böyle bir haber, eksik ve araştırmadan yoksun olma damgasına maruz kalacaktır. ²

Haberin; dünyada olup biten olaylara dair en son ve en yeni enformasyonun karşılığı olduğu hemen hemen herkesin hemfikir olduğu bir tanımlamadır.

Toplum ile ilgili her şey haberin konusudur. Haberin kitlelere aktarımı iletişim araçları ile olmaktadır. Bu aktarım sırasında dikkat edilmesi gereken en önemli husus; haberin aktarımının gerçek ile birebir örtüşmesidir. Buradan da anlaşılacağı üzere bir olayın habere çevrilmesi için doğru olması gerekmektedir; ancak doğruluk tek başına bir olayın haber olmasında yetersiz kalmaktadır. ³

Haber, olay olarak tanımlanırsa, olay da, ortaya çıkan, olağandışı, toplumun büyük bir kesiminin ilgisini çeken olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. ⁴

Olay kendi içerisinde bazen söylem, bazen eylem, bazen de her ikisini barındıran bir olgudur. ⁵

2 Esra Arsan, “Haber ve habercilik”, Sevda Alankuş (Der), **Gazetecilik ve Habercilik**, 2. bs, İstanbul, IPS İletişim Vakfı Yayınları, 2005, s. 137-139.

3 Gamze Erdoğan, “Ulusal Yazılı Basında Uzman Gazetecilik: Kültür Sanat Haberciliğinin Ana Akım ve Fikir Gazetelerindeki Uygulamaları”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Genel Gazetecilik Anabilim Dalı, 2007 s. 8-10.

4 Girgin, **a.g.e.**, s. 3

5 Girgin, **a.g.e.**, s. 4.

Willbur Schramm'a göre ise, haberi olay olarak tanımlamak yanlıştır; çünkü olaydan sonra algılanmaktadır. ⁶

Ayrıca bilindiği üzere, her olay haber sayılmamakta, olaylar arasından olağandışı nitelikte olanlar seçilmektedir. Herhangi bir olayın gerçek anlamda bir haber olabilmesi için geniş kitlelere hitap eden özellikleri bünyesinde barındırması önemlidir.

Haberler sayfaları doldurmak için değil, zihinleri bilgi ile doldurmak ve toplumu doğru ve gerçek olanla yüzleştirmek için icra edilmelidir.

Zaman, mekan ve haber aktörleri olarak belirlenen haberin bileşenleri, detaylı veri erişimine olanak tanımaktadırlar.

Zaman kavramı eylemin güncellik açısından yerini belirlerken, tarihsel bir arka planı olup olmadığına dikkati çekmekte, bu da geçmişte aynı tarihlerde benzer bir olay yaşanıp yaşanmadığına bakılarak ortaya çıkmaktadır.

Habere konu olan olayın geçtiği yer ise mekân olarak tanımlanmakta ve mekânın sadece ismi değil, ne olduğu, işlevi ve nasıl bir yer olduğu gibi konular da açıklığa kavuşturulmalıdır.

Olay gerçekleşirken bu olayın içerisinde yer alan kişiler de haberin aktörleri konumundadırlar. Aktörler arasında olayı başlatan etkileyen, olayın sonucunu yaşayan etkilenen, olayı gören de tanık olarak isimlendirilmektedir. Bunlar dışında izleyen, karar veren ve değerlendirenler de haberin aktörleri arasındadırlar.

6 A. Rıdvan Bülbül, **Haberin Anatomisi ve Temel Yaklaşımlar**, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2001, s. 76.

Adını Akira Kurosawa'nın 1950 senesine ait olan "Rashomon" filminden alan "Rashomon İlkesi"ne göre aynı olayı, kişiler algıları ve istekleri doğrultusunda farklı yorumlayabilmektedirler. Kişilerin hatırlamak isteyecekleri bilgileri hafızalarına kaydettikleri de göz önünde bulundurulursa, haberde gerçeğe ulaşmak için haberin bütün aktörleri ile görüşmek bir zorunluluk haline gelmektedir.⁷

Mesleği gazetecilik olanların, gazetecilik eğitimi görenlerin aksine, haberleri sınıflamadıkları ve yalnızca başsayfaya birinci sıradan konulacak haber ile ilgilendikleri gözlemlenmektedir.

Gazetecilik mesleğindeki haber toplanan kaynaklar konusunda uzmanlaşma, bu haber kaynaklarını daha iyi ele almayı sağlamaktadır.

Haberler niteliklerine göre dört şekilde sıralanmaktadır:

Bunlardan ilki, konuları itibariyle her zaman karşılaşılan "genel haberler", ikincisi; muhabirlerin fazla yorumlamadıkları, konulu "basit haberler", üçüncüsü; habercileri yorum yapmaya ve bilgi vermeye zorlayan "karmaşık haberler", dördüncü ve niteliklerine göre haberlerin sonuncusu da; yorum yapmanın zorunlu olduğu, uzmanlık gerektiren "özel konulu haberler"dir.

Niteliklerine göre dörde ayrılan haberler de kendi içlerinde sınıflanmaktadır. Örneğin, genel haberlerin içerisinde kısa kişi haberleri, konuşmalar, söyleşiler, toplantılar, yayınlar ve törenler yer alırken, basit haberler, hastalık, ölüm, cenaze haberleri, kaza, sel, deprem vb. haberler, hava durumu ve cinayet haberleri de olmak üzere dörde ayrılıp incelenmektedir. Mahkemeler, duruşmalar, davalar, politika, iş, tarım, eğitim, din vb. konular da karmaşık haberlerin içerisinde yer almaktadır. Spor, edebiyat, eleştiriler, köşe yazıları vb. ise özel konulu haberlerde ele alınmaktadır.⁸

Bu sınıflamalarla, mesleğin uzmanlık alanları belirlenmekte, yaşadığımız teknoloji çağında, özellikle bilgisayar alanında uzmanlaşma giderek önemini arttırmaktadır.

⁷ Kemal Aslan, "Yeni Teknolojiler Çerçevesinde Habercilikte İstihbaratın İşlevi", **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İletişim Bilimleri Anabilim Dalı, 2008, s. 9.

⁸ Oya Tokgöz, **Temel Gazetecilik**, 5. bs., Ankara, İmge Kitabevi, 2003, s. 196-198.

1.2. Haber Toplama, Değerlendirme Süreci

Haberin toplanma süreci, her çeşit yazının, resmin, fikrin ve bilginin üretilip toplanmasını içermektedir. Hız; haber toplama aşamasının en önemli kısımlarından biridir. Gazetelerin bilgi alışveriş özellikleri, videoteks sistemi ile ilgilidir. Bu sistem sayesinde bilgi alışveriş yatkınlıkları gelişmiştir.

Gazetecilerin makale iletimleri ve birimlerarası bağlantıları masalarında bulunan terminaller aracılığı ile olmaktadır.

İlgili servislere gönderilen haberler, değerlendirme sürecine girerler. Çeşitli aşamalardan geçen yazılar son hallerini alırlar ve bilgisayar teknolojisi sayesinde elektronik arşivlerde saklanırlar.

Sayfa sekreteri malzemeyi çıkışa göndermeden önce yazı; dizgi servisi, düzeltme servisi ve yazı işlerinden geçmektedir.

Baskı aşamasında ise iş bilgisayarlaraya düşmektedir. Bu aşamada kaliteyi yükseltip maliyeti düşürecek yöntemler izlenmektedir.⁹

İlk aşama olan haber toplama sürecinde, öncelikle hangi olayların haber olabileceği tespit edilmekte, gazeteci olayın gerçekleştiği yerde bizzat bulunarak topladığı bilgilerle haberi yazmaktadır.

Muhabir, olay mahalinde bulunmadığı durumlarda ise, konu ile ilgili yetkili kişiler aracılığı ile bilgi edinebilmektedir. Özel ve resmi kuruluşları haber kaynağı olarak kullanabilen muhabirin fazla konuşmayan ancak fazla dinleyen biri olması önemlidir.

Haberde temel soruların cevap kazanması olayın tümüyle aydınlatılmasını sağlayacaktır.

9 Semra Atılgan, **Basın İşletmeciliği**, 2. bs., İstanbul, Beta Yayınları, 1999, s. 20-22.

1.2.1. Haber Oluşturan Bilginin Toplanma Yöntemleri

Haber oluşturacak kişi, bilgi toplama sırasında kendisine; güvenilir kaynakların hangileri olduğuna, hangi kayıtlara ihtiyaç duyduğuna, bu kayıtları nerelerde bulabileceğine, kimler ile görüşme yapması gerektiğine, bu sırada karşılaşılabileceği sorunların neler olduğuna vb. dair sorular sormalıdır.

Araştırmacı habercinin bilgi toplarken kanıtlamak istediği şeyin ne olduğunu bilmesi ve topladığı bilgilerin kamusal nitelik taşıyıp taşımadığından haberdar olması önemlidir.

Haberci için zaman ayrı bir önem taşımaktadır. Yönetici konumundaki kişinin sonuç isteğiyle araştırmacı habercinin zaman kazanma isteği doğru orantılıdır. Bilgiye ulaşımında hızlilik haberci için ayrı bir öneme sahiptir. Habercinin bilgiye ulaşım aşamasında hangi yöntemi kullanacağını bilmesi gerekmektedir. Araştırmacı habercilikte kullanılan tekniklerle, bilimsel çalışmalarda kullanılan teknikler özellikleri bakımından birbirinin aynısıdır.

Araştırmacı habercinin bilgiyi yazılı kaynaklardan toplamak önceliği olmalıdır. Bu teknik ile erişimde; yapılacak habere ilişkin bilgi, daha önceden hazırlanmış bir eserde mevcut olan bir bilgidir.

Oluşturulacak haber ile ilgili faydalı olabilecek yazılı kaynaklar listelenerek sonradan ayrı ayrı incelenmelidir. Bilgiyi toplarken tek bir kaynağa bağlı kalınmaması gerekmektedir; çünkü toplanan bilginin doğru olmadığı başka kaynaklara başvurulduğunda ortaya çıkabilmektedir.

En kolay ulaşılabilen yazılı kaynaklar yayınlanmış olmalarından ötürü geleneksel bilgi/veri bankaları olmakla beraber, bunun dışında çağdaş bilgi/veri bankaları, kamu kayıtları, kurum yayınları, gazete-dergiler ve okur mektupları vb. yazılı kaynaklardan da bilgi toplama esnasında yararlanılabilmektedir.¹⁰

10 A. Yalçın Kaya, **Araştırmacı Habercilik: Kavram, Süreç ve İlkeleri**, Konya, Çizgi Kitabevi, 2005, s. 82-85.

Bilimsel bilgi/veri toplama yöntemlerinden biri de gözlemdir. Tüm duyu organları ile yapılabilen gözlem tekniğinde, duyu organlarının yetersiz kaldığı durumlarda teknik araçlarla çalışmalar desteklenebilmektedir.

Gözlem tekniği ile önemli bilgiler edinilmesinin ana nedeni, gözlenenin gözlem yapandan habersiz olmasındandır. Gözlenenin farkındalığı arttıkça, gözleyenin doğru bilgi alma olasılığı düşmekle beraber, gözlenenin izlenmenin yarattığı baskı ile hata yapma ve kendini ele verme olasılığı da doğmaktadır.

Gözlem, katılımcı ve dışarıdan olmak üzere iki türlü yapılabilmektedir. Katılımcı gözlemlerde araştırmacı haberci tanık konumunda olduğundan daha kesin sonuçlara ulaşılması mümkündür; ancak habercinin çoğu zaman kimliğini saklamak zorunda kalmasından ötürü de en zor gözlem türüdür.¹¹

Dışarıdan gözlemlerde, kişi doğrudan olayın içinde yer almadığından edinilen bilgilerden şüphe duyulabilmektedir.

Görüşme de önemli bir bilgi toplama tekniğidir. Görüşmenin esası karşılıklı konuşmaya dayanmaktadır.

Günümüz gazetelerinde edinilen bilgilerin çoğu da görüşmeye dayanmaktadır. Güvenilir bir teknik olmasının nedeni, anlaşılamayan noktaların tekrar dile getirilip doğru cevabın alınabilmesindedir.

Görüşmeden faydalı bilgiler alınabilmesi, görüşülen kişinin konu ile ilgili gerekli bilgilere sahip olmasına ve bu bilgileri aktarabilme yeteneğine bağlıdır.

Görüşme çeşitleri sayıya göre, bireysel ve grup görüşmesi; biçime göre, resmi, resmi olmayan ve yarı resmi görüşme; kişilere göre, ilgili kişilerle, uzmanlarla, meslektaşlarla ve taraflarla görüşme olmak üzere dört türde yapılmaktadır.

Habercinin yararlanmak istediği haber kaynağı, bazı durumlarda bilinçli bir şekilde bilgi vermekten kaçınmaktadır. Kasıtlı yapılan bu bilgi vermeme tutumu “disinformation” olarak isimlendirilmektedir.

11 A.e., s. 89-92.

Böyle bir tavır sergileyen haber kaynağının amacı, gazeteciye atlatmaktır.

Bazı durumlarda da haber kaynağı yine bilinçli ve kasıtlı olarak gazeteciye yanlış bilgiler verir. Burada kaynağın amacı, gazetecinin yanlış bilgiyi yansıtması ve yayınlamasıdır. Bazen de kaynak, kendi yanlış bilgilenmiş olduğundan veri aktarımı sırasında yanlışlıklar yapabilmektedir. Bellek zayıflığı vb. durumlar da aktarım sırasında hatalara yol açabilmektedir. Bu hallerde, gazetecinin görevi doğruyu kanıtlamaya çalışmak olacaktır.

Haber kaynağının bazı hallerde de eksik bilgi verdiği gözlemlenmektedir. Bu da kasıtlı yapılan bir eylemdir ve gazetecilik mesleğinde “misinformation” olarak isimlendirilmektedir.¹²

Kaynağın böyle bir tutum sergilemesinin arkasındaki neden; önemli görülen bazı detayların açığa çıkmasını engellemektir. Bu hareketiyle kaynak, bilgi aktarımında yönlendirici konumundadır.¹³

Yayınlanacak haberlerin kaynakları; haber ajansı, birinci el haber kaynakları denilen muhabirin birebir tanıklık ettiği olaylar, tanıktan dinlenen ikinci el haber kaynakları ve tanıktan dinleyen kişinin aktardığı üçüncü el haber kaynakları olarak sınıflandırılabilir.

Haber kaynağı ne olursa olsun, güvenilir bir kaynak olması gerekmektedir. İyi bir haber kaynağında aranan özellikler, kayda değer açıklamalar içermesi, kolay ulaşılabilir olması, doğru bilgi sunması, halkın anlayabileceği yalın bir dille anlatılması, konunun uzmanı olması ve sorulardan usanmaması vb. olmaktadır.

Haberin doğruluğu bilgi alınan kaynakların çokluğu ile doğru orantılıdır. Kaynağın kim olduğu haber içerisinde belirtilmeli ve kaynağın söylediği sözler tırnak içinde yazılmalıdır.

12 A.e., s. 93-99.

13 Bülbül, a.g.e., s.169.

Kaynak belirtirken dört farklı yöntem izlenmektedir. Bunlar; Kayıtlı, Arka plan, Derin arka plan ve Kayıt dışı yöntemlerdir. Kayıtlı yöntemde kaynağın hem söyledikleri hem ismi kullanılırken, Arka planda isim yazılmadan kişi ima edilebilmekte, Derin arka planda kişi ima dahi edilememekte ve Kayıt dışı yöntemde de haber olacak olayın bilgisi dahi yazılamamaktadır. ¹⁴

Haberin yayına çıkmadan önceki son aşaması olan değerlendirme, “haber editörleri”nin gerçekleştirdiği ve haberin yazımı kadar önemli görülen bir işlemdir. ¹⁵

Bu değerlendirme sırasında haberde aranan birinci özellik “önemli” olmasıdır. Bir haberin önem derecesi, okuyucuda uyandırması muhtemel ilgiye göre artıp eksilmektedir.

Habercinin ulaşmak istediği okuyucu kitlesinin ilgisini etkileyen bazı unsurlar bulunmaktadır. Hedef kitlenin konudan haberdar olup olmaması, yakınlık derecesi, olayın büyüklüğü vb. konulara ilişkin soruların cevaplarının olumlu olması habere olan ilgiyi belli edecek kıstaslar olarak görülmektedir.

Tarafsız ve objektif olma da haber değerlendirmede göz önünde bulundurulacak kıstaslar arasındadır. ¹⁶

Coğrafi unsurlar da, haberin değerlendirilme sürecini etkilemektedir. Evrensel özellikte olan haberler, coğrafi sınırların dışında tutulmaktadır. Bununla beraber, yerelliğe varan uluslararası önemde bir haber de şiddetini koruyamamaktadır.

Günümüzde haber değerlendirmede kullanılan kurallara her geçen gün bir yenisi eklenmekte, eski kurallar da yavaş yavaş terk edilmektedir.

Öyle haber konuları vardır ki pek çok ülkenin ilgi alanına girmektedir. Depremler, savaşlar, salgın hastalıklar vb. bunlardan sadece birkaçıdır.

14 Arsan, a.g.e, s. 140-141.

15 Bülbül, a.g.e., s.217.

16 A.e., s.218.

Ulusal bir olayın, uluslararası düzeyde önem kazanması, o olayın yaşandığı ülkenin konumu ile de yakından ilgilidir. Gelişmiş ve tüm dünyayı etkisi altına alan bir ülkede meydana gelen başkanlık seçimleri tüm dünyanın yakından takip ettiği olaylar arasındadır. Çeşitli uzaysal çalışmalar ve önemli görülen icatlar da uluslararası niteliktedir.

Buradan da anlaşılacağı üzere, bir haberin uluslararası düzeyde önemli olması için, başka ülkeleri de etki alanına alması gerekmektedir.

Ülke içinde yer alan kesimi ilgilendiren haberler de ulusal değerlendirmeye tabidirler. Seçimler, önemli kazalar vb. ulusal haberler, bölgesel ve yerel olarak da yayına değer bulunabilmektedirler.

Ulusal ve uluslararası değerlendirmeler dışında, bölgede yaşayan halkı ilgilendiren bölgesel değerlendirmeye tabi haberler ile, ilgili kesimin tek yerleşim bölgesinde yer aldığı yerel ölçülerle değerlendirilen haberler de bulunmaktadır.

Çok ölümlü bir kaza haberi ulusal anlamda önemli görülmekte ve bölgesel ve yerel değerlendirmede de yer alabilmektedir. Az sayıda ölümün gerçekleştiği kaza haberleri de, özellikle bölgesel açıdan önem taşımaktadır. Yaygın basın ise, bu tarz bir haberi fazla önemli bulmamaktadır. ¹⁷

17 A.e., s.219.

1.2.2. Bilgisayar ve İnternetin Haber Üretim ve İletim Sürecine Etkileri

İletişim teknolojilerinde seri adımlarla ilerleme kaydetme, 1946 senesinde elektronik bilgisayarın bulunması ile başlamıştır. Kodlanan verileri işleyen ve yönetilmelerine olanak tanıyan kitle iletişim araçlarından bilgisayarın ve beraberinde gelen internetin medyada haber üretimine katkıları büyüktür. Bilgisayarlar aracılığıyla haberler toplanmaktadır. Anadolu Ajansı 1986 senesinde, TRT de 1999 senesinde bilgisayarlardan yararlanmaya başlamışlardır.

İnternetin yaygınlaşmasıyla da e-gazetecilik başlamıştır. Böylelikle iletişimde yer ve zaman sorunu aşılmıştır.

Günümüz teknolojisinin son icatlarından mini bilgisayarların klavyesiz olanlarında veri girişi, “Touchscreen” olarak adlandırılan ekranlarına dokunma yoluyla gerçekleştirilmektedir.

İlk piyasaya sürüldüklerinde sınırlı işler yapabilen cep bilgisayarları, günümüz teknolojisinde cep telefonları ile entegre çalışabilmekte, kayıt alabilmekte ve internete kablosuz bağlanabilmektedirler.

Research in Motion (RIM) firmasının ürettiği, ilk kez 1997 senesinde Kuzey Amerika tarafından kullanılan Blackberry, e-postada push teknolojisinden faydalanmaktadır. Push (İtme) teknolojisinde, kullanıcı kendisine gelen maillere, sistemin yönlendirmesi ile anında ulaşabilmektedir.

E-posta sisteminin bir diğer çalışma yöntemi de pull (çekme) teknolojisidir. Bu sistemde kullanıcı telefonuyla hesabına girdikten sonra, kullanıcı adını ve şifresini girerek, belirli bir süre sonunda mesajlarına erişebilmektedir.

“Ağlararası” anlamına gelen internet, veri erişimine sınırlama getirmemekte ve herkes yararlanabilmektedir. İnternetin sağladığı iletişim ortamı yüz yüze iletişime en yakın iletişim olarak görülmektedir.

Dünyanın her yerinde gerçekleşen olaylardan, zaman ve mekan sınırlaması olmadan haberdar olmak, 1990'lı yıllarda internetin beraberinde getirdiği olanaklarla sağlanmıştır.

14 ülkeden 418 gazetecinin katılımıyla gerçekleştirilen bir araştırmada, gazetecilerin %47'sinin ilk kaynaklarının internet olduğu ve bu oran içinde yer alan gazetecilerin çoğunun internet ile kolay ve verimli araştırma yaptıkları ortaya çıkmıştır.

Gazeteci-yazar Haluk Şahin de bir söyleminde; bütün gazetelerin internet sayesinde parmaklarının ucunda olduğuna değinmiş ve dünyada neler olup bittiğini bir tuşa basarak anında öğrenebildiğini söylemiştir.

Ülkemizde bilgisayar sayısı arttıkça internet abone sayısı da artmaktadır. İnternete erişim, ADSL (Asymmetric Digital Subscriber Line) ve Kablolü İnternet aracılığıyla sağlanabilmektedir.

12 Nisan 1993 senesinde Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde ülkemizdeki ilk internet bağlantısı gerçekleştirilmiş, aynı sene içerisinde ODTÜ ve Bilkent Üniversiteleri ülkemizin ilk web sayfalarını oluşturmuşlardır.

Web, içerisinde resim, müzik, grafik ve animasyon bulunan, birbirine bağlantılar içeren sayfalar anlamında kullanılmaktadır. Web sayfalarına erişim Web Browser, yani Web tarayıcısı programı ile sağlanmaktadır.¹⁸

Kurum ve kuruluşların çoğu duyurularını ve tanıtımlarını yaparken web'den yararlanmaktadırlar.

Haber almada web sayfaları önemli bir yer tutmaktadır. Önemli haberlere internet üzerinden anında erişim mümkündür. Medya da zaman zaman gelişmeleri sıcağı sıcağına internet aracılığıyla öğrenmektedir.

18 Kemal Aslan, **Değişen Teknolojiler ve Habercilikte İstihbarat**, İstanbul, Anahtar Kitaplar Yayınevi, 2008, s. 208-216.

Günümüzün popüler İnternet günlükleri blog sitelerinde de, kişiler başlarına gelen olaylara ve şahsi deneyimlerine yönelik bilgi verebildikleri gibi, yazarlar ve gazeteciler de bloglar aracılığıyla yazılarını sebestçe yazma olanağı bulmaktadırlar. İnsanlar kendilerini bloglar aracılığıyla özgürce ifade edebilmektedirler.

Kişisel bilgilerin blog sitelerine girilmesiyle, sayfalar parasız oluşturulabilmektedir. İsim hakkı için herhangi bir ücret ödenmemektedir.

Bireysel haberciler olarak nitelendirebileceğimiz blogger'lar, milyonlarca insanın ulaşımına açık önemli haberlere yer vererek, bu teknolojinin önemini arttırmaktadırlar.

Teknolojinin geldiği nokta blog yazarlarına cep telefonları aracılığıyla da yazı yazma olanağı tanımaktadır. Böylelikle, bloglar her an, her yerden güncellenebilmektedir.

Modern medyanın yeni ve önemli iletişim aracı olan bloglar ülkemizde Amerika ve çeşitli Avrupa ülkelerinde olduğu kadar popüler değildir.

Blog kayıtlarını bildiren sitelerden, Technorati'den alınan verilere göre her gün onlarca blog oluşturulmaktadır.¹⁹

1.2.3. Türk Medyasının İnternetteki Konumu

İçinde bulunulan çağın doğru yorumlanması geleceğe ışık tutacak, bu da doğru bilgi ve ileri bilinç düzeyi ile sağlanabilecektir.

Çağımızın en önemlileri olarak görülen teknoloji ve bilgi sürekli olarak gelişmekte ve kendisini yenilemektedir. Bilgi ile gücün doğru orantılı olduğunun bilincinde olan gelişmiş ülkeler konuya ilişkin araştırmalara büyük ücretler ayırmaktadırlar.²⁰

19 A.e., s. 220-223.

20 Oğuz Adanır, *Kültür, Politika ve Sinema*, İstanbul, +1 Kitap, 2006, s. 68-69.

İnternet de bu gelişmelerin yakından takip edilmesine aracı olmakla beraber, teknolojinin önemli pozitif getirilerinden biri konumundadır.

Habercilere küresel araştırma fırsatı sunan internet, bu özelliği ile giderek önemini arttıran bir araç haline gelmektedir.

Yeniliklere açık olan Türk medyası, internet üzerinden web sayfası edinme çalışmalarıyla da bunu kanıtlamaktadır. Günümüzde pek çok gazetenin web sayfası bulunmaktadır. Tirajı az olan gazetelerin bir kısmı da internette kendilerine bir yer edinmişlerdir. Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet, Radikal, Sabah, Star, Türkiye, Zaman vb. gazetelere internet üzerinden erişmek mümkündür. İnternette okunan Türk gazetelerinin kağıttaki kopyasına da erişim sağlanmaktadır. Çeşitli anahtar kelimeler girilerek sınıflandırılmış haberlere erişilebilmektedir. Sınıflandırmalar, ekonomi, kültür, sanat, spor, siyaset vb. başlıklar üzerinden yapılmaktadır.

İnternetin bir avantajı da gazetelerin geriye dönük baskılarına erişimi mümkün kılmasıdır.

“Hürriyet” gibi bazı gazeteler reklam olarak internete aktardıkları baskılarının finansmanını karşılamaktadırlar.

1970’li yıllar itibariyle gazetelerin Türkiye baskılarının web sayfasına verilmeleriyle, gazetelerimizin yurtdışı baskılarının zenginlik kazandığı bir gerçektir. Türkiye baskıları, pek çok ülkede yurtdışı baskı olarak yayımlanmaktadır. Bu ülkelerden bazıları; Almanya, Hollanda, Fransa, Belçika, İngiltere, Avusturya vb. ülkelerdir.

1996 senesi itibariyle yurtdışında yaşayan Türk vatandaşları, gazetelerimizin günlük nüshalarını, internet vasıtasıyla zamanında takip edebilme fırsatını yakalamışlardır.

Gazetelerimizin internete taşınması, hem medya kuruluşlarının çalışmalarını günlük olarak web sayfalarına taşımasıyla, hem de çeşitli şirketlerin yardımları ile gerçekleşmektedir. Bu çalışmaların, internet üzerinden gazete okuyanların sayısının artmasıyla da fazlalaşacağı düşünülmektedir.

Web sayfalarında fazlasıyla yer edinen Türk medyasının hizmetleri arasında haber ile beraber interaktif eğlence de yer almaktadır.

İnternetin hem gazetecilere, hem de okuyuculara pek çok avantaj sunduğu bir gerçektir; ancak gazetecilerin düzgün haber yapmalarını engelleyen bazı durumlar da internet ile ortaya çıkmaktadır. Çeşitli bilgisayar korsanları yanlış haberlerle halkı yönlendirmeye çalışmaktadırlar. İnternet üzerinden işlenen suçlar, siber suçlar olarak isimlendirilmekte ve teknolojik gelişmelere paralel artmaktadırlar. Ülkemizde siber suçlar için halen yoğun önlemler alınmamakta; ancak konu ile ilgili çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Basında ifade özgürlüğü konusu, internetin hayatımızda yoğun olarak yer alması ile ayrı bir önem kazanmaktadır.²¹

Bilgi toplumuna geçiş sürecinde; toplumsal yapılarda çeşitli değişimler ve sorunlarla karşılaşmak kaçınılmaz olmaktadır. Globalleşme ile beraber, bilgiye dayalı gelişmeler tüm toplumlara iletişim araçları vasıtasıyla ulaşabilmektedir.

Bilgi toplumunda bütünleşmeye engel olan, kültürel farklılıklarla beraber, toplumların birbirinden farklı olan gelişmişlik düzeyleridir.

Beck'in tanımladığı risk toplumunda insanların ellerindeki bilgi ve teknolojileri yanlış ya da zararlı bir amaç uğruna kullanmaları sonucu tüm dünya bu eylemden etkilenebilmektedir.²²

21 Tokgöz, a.g.e., s. 91-93.

22 Gamze Cılızoğlu, İdil Sayımer, "Yazılı Basında Risk Algısının Oluşturulma Süreci: Küresel Isınma Örneği, İletişim: Marmara İletişim Dergisi, Sayı: 15, 2009, s. 10.

1.3. Haberde Gerçeklik

Kitle iletişim araçlarının gerçeği yansıtmayı yansıtmadığı, başlı başına gündem yaratacak konulardan olma özelliğini yıllardır korumaktadır. Kitle iletişim araçlarının gerçeğin birebir yansıtıcısı olduğunu savunan çeşitli bilim insanları bile zaman zaman bu düşüncelerini değiştirmek zorunda kalmışlardır.

İletişim araçlarının gerçeği yansıtma konusunda bu denli sorgulanmalarının nedenleri arasında “seçicilik” özellikleri önemli bir yer tutmaktadır. Gündem yaratılırken çeşitli olaylardan önemli görülen belli bir kısım seçilmekte ve haber yapılmaktadır. Bu seçilen olaylar da, alıcıya sunulmadan önce içerikleri üzerinde düzenlemeler yapılmakta, gerekli görülen kısımlar korunup diğerlerine yer verilmemekte ve bu şekilde olay yeniden kurgulanmaktadır. Dolayısıyla alıcılar sadece bu yeni kurgudan haberdar olmaktadır.²³

Medyanın, gerçeği hem üreten, hem de tanımlayan olduğu bilinmektedir. Gerçekliğin temsilini yapan medya, “temsil” işi ile seçme ve yeniden biçimlendirme eylemleri üzerinde rol oynamaktadır.²⁴

Haberin gerçeği inşa etmesi konusu uzun yıllardır gerek Doğu, gerek Batı toplumlarında dile getirilmektedir. Bazen bu konuya, haberin tarafsız olamayacağı görüşünü savunan yazı ve söylemlerde de değinilmektedir.

İzlenen ya da okunan haberlere genellikle gerçek olduklarını bilinenek yaklaşmaktadır. Haberlerin eksik ya da taraflı olma ihtimalleri olmakla beraber, gerçekliklerinden çoğu kez şüphe duyulmamaktadır.

Haberlerin insanları sürekli olarak bilgilendirmesi, insanların gözünde dünyayı daha güvenilir bir yer haline getirmekte ve az da olsa çevreyi denetlenebilir kılmaktadır.

²³ Bedriye Poyraz, **Haber ve Haber Programlarında İdeoloji ve Gerçeklik**, Ankara, Ütopya Yayınları, 2002, s. 11.

²⁴ A.e., s. 17.

Haber eksik ise, ya da habercinin kişisel görüşleri doğrultusunda hazırlanmış bir haber söz konusuysa, bu durum haberi okuyan ya da izleyen kişide huzursuz bir ortam yaratabilmektedir. Eleştiriler dikkate alındığında, bu durumun yol açtığı huzursuzluktan kurtulmak mümkündür.

Gaye Tuchman, 1978 senesine ait olan “Haber Yapmak: Gerçekliğin İnşasını Çalışmak” adlı kitabında habere bir “çerçeve” gözüyle bakmaktadır ve bu çerçevenin nasıl kurulduğu ile ilgili çalışmalarda bulunmuştur.²⁵

Gerçekten de okuyucu ve izleyicilerin ulaştıkları haberler ne kadar doğru olursa kitle iletişim araçlarıyla toplum arasındaki güven de o kadar sağlam olacaktır. Eksik ve yanlış bigilendirmeden özenle kaçınmak gazetecilik mesleğine bakışı da olumlu yönde şekillendirecektir.

Gazeteler de kısa sürede fazla iş yapmakla yükümlü haberleşme araçlarıdır. Az zamanda hem tüm dünyada olup bitenleri gözlemlemekte, hem de gözlemlerini aktarmaktadırlar. Her ne kadar işlerini en doğru şekilde yapmaya çalışsalar da gazetecilerin bu hızlı tempoda yanılıp yanlış haber vermeleri de kimi zaman kaçınılmaz olmaktadır.

Gazeteleri bu durumda affedilebilir kılan çeşitli nedenler vardır. Çok çeşitli belge ve görüşlerle desteklenen olaylarda bile bilirkişilerin fikir ayrılığına düştüğü göz önünde bulundurulursa, gazetelerde de zaman zaman hatalar saptamak normal olacaktır.²⁶

25 Çiler Dursun, “Haberde “Gerçekliğin İnşa Edilmesi” Ne Demektir?”, Der. Çiler Dursun, **Haber, Hakikat ve İktidar İlişkisi**, Elips Kitap, 2004, s. 37-39.

26 Martin Walker, **Basının Gücü**, Çev. Gülden Şen, İstanbul, Milliyet Yayınları 1999, s. 15.

Gazeteler, gündem oluşturmada ve bu oluşturulan gündemi korumada etkin olan araçlardır. Bir gazetenin, iktidarın geleceği konusunda söz sahibi olabileceği kanıtlanmıştır. Gazetenin etkinliği araştırılırken, “Basının Gücü” kitabının yazarı Martin Walker çeşitli ülkelerden gazetecilerle görüşmelerde bulunmuştur. Bu görüşmeler sonucu ortaya çıkan tabloda gazetelerin halkın dikkatini belli bir noktaya yönlendirmede, halkı çeşitli konularda ikna etmede ne derece etkili oldukları ortaya çıkmıştır.

Örneğin, 1957 senesinde “Le Monde” gazetesi, Cezayir’de Fransız ordusunun işkencelerine dikkati yoğunlaştırmış ve fazla sayıda Fransız seçmenini savaşın hem politik, hem de ahlaksal olduğuna ikna etmeyi başarmıştır.

Gazeteler kimi zaman kapatılma kaygısını arka plana iterek halkı bilinçlendirmeyi amaç edinen habercilik anlayışlarıyla ön plana çıkarlar. Bunun güzel bir örneği “New York Times” gazetesinde görülmüştür. Bu gazete o zamanın Pentagon belgelerini yayımlayarak, halkın özgürce bilgilenebilmesine hizmet etmiş ve büyük bir risk göze almıştır.

Gazetelerin duyarlı kitle iletişim araçları oldukları ve zaman zaman halkı doğru bilgilendirmek uğruna büyük bedeller ödedikleri doğrudur.

1920’li yıllarda, Mussolini’nin diktatörlük yolunda hızla ilerleyen hükümeti zamanında, faşist hükümete muhalefet gazetelerden “Corriere della Sera” cesur habercilik anlayışı ile bağımsızlığından olmuştur.²⁷

Zamanının ve günümüzün önemli gazetelerinin büyük riskler almalarının altında yatan önemli nedenlerden biri radyo ve televizyona oranla konulara daha derinlemesine eğilip halkı bilinçli bilgi alıcılar haline getirmelerindedir.

27 A.e., s. 8-9.

Bir başka dikkat çekici nokta da büyük ve önemli çoğu gazetenin, muhalefet olduğu baskıcı rejimlerden daha uzun ömürlü olmalarıdır. Bu da basını cesaretlendirici bir sonuçtur. Rejimler gazeteler üzerinde baskı kurmaya çalışsalar bile, bu baskılar gazete yerine rejimin değişmesi ile sonuçlanabilmektedir. ²⁸

1.4. Basının Sorumlulukları ve Geleceğin Gazeteleri

Basının, haber verme, bilgilendirme, bilinçlendirme, eğitime, eleştirme, yönlendirme, denetleme, hakemlik, eğlendirme, kamuoyu oluşturup yansıtma vb. önemli görevleri bulunmaktadır.

Kamuoyu oluşturan, yayın türü en kapsamlı kitle iletişim aracı basındır. Basın, kamuoyu oluşturabildiği gibi, bu kamuoyunu yönlendirebilme gücüne de sahiptir. Önemli olan, basının kamuoyunu yanlış yönlendirmesinden kaçınmaktır.

Kamuoyunda oluşanların yansıtılması da basının sorumluluğundadır. Yansıtılan; dilek, görüş, fikir, talep, sorun vb. olabilmektedir. ²⁹

Jean Marie Charron'un da dediği gibi, basının en önemli görevi bilgi yaymaktır ve basın bu göreviyle eğitime ve eğlendirme sorumluluğunu da üstlenmektedir. ³⁰

Baş görevi haber vermek olan basın, bu özeliği ile toplumu yöndendirip zaman zaman fikirlerin değişmesinde, yeni fikirler oluşmasında etken olabilmektedir.

Basında yer alan haberler, kamuoyu oluşturan grupları hakemliğe çağırma görevi ile de hizmettedir.

Gazetecilikle ilgilenen kitle iletişim araçları, ikna yetenekleriyle, çeşitli malların tanıtımını reklam ile yapmakta ve bu malların satışlarına katkıda bulunmaktadır. Bu işlem de, basının ekonomik hayata katkı görevi içerisinde yer almaktadır.

28 A.e., s. 14.

29 Bülül, a.g.e., s.67-68.

30 A.e., 68.

Gazeteciler için sorumluluk özellikle yaşadığımız teknolojik çağda daha fazla önem kazanmakta, sanayi dünyası gazetecilerden fazlasıyla verim beklemekte, etkinliklerini zedelemektedir. ³¹

Gelişen teknolojiyle çoğalan haberlerin sunuşunun da aynı oranda artması gazeteciler için tehlikeli bir durum oluşturmaktadır. ³²

Araştırmacı gazeteci için “dürüstlük” çok önemli bir kavram olmakla beraber, gerçeğe ulaşmak için gazetecinin zaman zaman yalana başvurmak zorunda kalması da mesleğin kaçınılmaz gerçeğidir.

Gazeteci, doğru bilgiye ulaşmak adına yalan söylemek, kimliğini gizlemek mecburiyetinde kalabilmektedir. Bu hususta gazeteciyi haklı çıkaracak en önemli neden “gerçeğe ulaşma amacı” olacaktır.

Doğru bilgi her zaman dürüstlikle edinilememektedir. Gazetecinin amacının toplumu gerçek bilgilerle donatmak olduğu düşünülürse, bu uğurda hileli yollar izlemesi gerekiyorsa, geri dönmek yerine hile ile yoluna devam edecektir.

Bu durumu, doktorun hastalarına zaman zaman, onların iyiliği için, dürüstlük ilkesini ihlal ederek davranmalarına benzetebiliriz. Gazeteciler de toplumu ilgilendiren önemli olayları aydınlığa kavuşturmak adına bu tarz bir ihlalde bulunabilmektedirler.

Bu noktada dikkatle incelenmesi gereken; gazetecilerden beklenen dürüstlüğü neleri içerdiği ve neleri dışında bıraktığı olacaktır. ³³ Dürüstlük ile ilgili olarak Platon ve Thrasymachus’un adaletin başkasının iyiliği olduğuna dair güzel ve doğru bir söylemi bulunmaktadır. Gerçekten de insanın kendi erdemli huyu kendisine fayda sağlasa bile asıl faydayı karşı taraf görecektir. ³⁴

31 Ignacio Ramonet, **Medyanın Zorbalığı**, Çev. Aykut Derman, İstanbul, Om Yayınevi, 2000, s. 61.

32 A.e., s. 62.

33 Jennifer Jackson, “Araştırmacı Gazetecilikte Dürüstlük”, Andrew Belsey, Ruth Chadwick (Der), **Medya ve Gazetecilikte Etik Sorunlar**, Çev. Nurçay Türkoğlu, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 1998, s. 120-121.

34 A.e., s. 122.

Toplumun temel ihtiyaçlarından biri de güvendir. Güven kazanmak için de dürüstlük özümsemesi gereken bir huy olarak ortaya çıkmaktadır; ancak öyle aldatma durumlarıyla karşı karşıya kalınır ki, bunlar güven zedeleyici olarak nitelendirilememektedir. İnsanların güven duygusundan yararlanarak yalana başvurmak, kimi özel hallerde haklı çıkarılabilmektedir. Araştırmacı gazeteci toplum yararına bir olayı su yüzüne çıkarmaya çalışırken, kimliğini gizler ve bu hususta yalan söylerse, olaydaki güven yararlanması haklı bir yararlanma olacaktır.

Gazetecilerin yalan söylemelerini haklı çıkaracak özelliklere sahip kişiler bulunmaktadır. Bu kişiler; zaten kendisi yalancı olanlar, yalana razı olanlar ve ahlaki açıdan yalan söylenmesi uygunlar olmak üzere üç türde incelenmektedirler.³⁵

Zaman zaman gazetecilik mesleğinde olanların bile, yıkıcı eleştirilere maruz bıraktığı gazeteciliğin, onurlu bir meslek olduğu, bilgi dolaşımını sağlamasından bellidir. Bilgi dolaşımı, demokratik bir toplumun olmazsa olmazı ise, bu dolaşımı sağlayacak kitle iletişim araçları da gazeteler olacaktır.

Değişen dünyada bilgiye olan gereksinim her zamankinden fazladır. Bilgi alışverişi global bir ihtiyaç olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsanlar bilgi edinirken, elektronik iletişim ortamlarına da sık sık başvurumaktadırlar. En güncel bilgilere anında erişim sağlayan yeni iletişim teknolojileri, beraberinde “kalite” konusunu da getirmektedir.³⁶

Basın özgürlüğünün, doğru işleyen bir demokrasinin temel taşlarından olduğu bilinmekte, bu bağlamda, medyanın özgür hareket etme gerekliliğine; insan haklarına dair anlaşmalarda ve Amerika Birleşik Devletleri Anayasası'nın da Birinci Değişiklik Maddesi'nde değinilmiştir.

35 A.e., s. 122-124.

36 Andrew Belsey, Ruth Chadwick, “Medyada Etik ve Siyaset: Kalite Arayışı”, Andrew Belsey, Ruth Chadwick (Der), **Medya ve Gazetecilikte Etik Sorunlar**, Çev. Nurçay Türkoğlu, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 1998, s. 13-15.

Medyanın diğer demokratik ¼lkelere oranla daha fazla baskı g¼rd¼đ¼ ¼lke İngiltere’dir. İngiliz medyasına yasalar aracılığıyla sınırlamalar getirilmiştir. Medeni hukuk ve ceza hukuku tarafından ¼zg¼rl¼đ¼ sınırlandırılan İngiliz Medyası, hukukun kalite kontrol¼nden sorumlu bir sistem olup olamayacağı sorusunu da akıllara getirmektedir.³⁷

Ayrıca İngiltere’de basın ¼zg¼rl¼đ¼n¼ hiçe sayan, susturma yolu ile tedbir amaçlı yayına kısıtlama s¼z konusudur.

İngiltere’de yayıncılık, “Independent Television Commission” (Bağımsız Televizyon Komisyonu), “Broadcasting Complaints Commission” (Yayın şikayetleri Komisyonu), “Broadcasting Standarts Council” (Yayın Standartları Konseyi), “Radio Authority” (Radyo Kurulu) kurumları ile gerçekteştirilmektedir. Bu kurumlar yayıncılara g¼re dar bakış açısına sahip kurumlardır.³⁸

Gazetecilik mesleğinden her ne kadar onurlu bir meslek olarak bahsedilse de, g¼n¼m¼zde gazetecilerin yaptığı işlerdeki kalite eksikliği de hemen g¼ze çarpmaktadır.

Çağdaş teknoloji ile hareket eden sistem artık gazeteciye ihtiyaç olmadığının sinyallerini vermekte, bu meslekte olanların stat¼s¼n¼ d¼ř¼rerek onların “işçi” olarak algılanmalarına neden olmaktadır.³⁹

Konu ile ilgili olarak Polonyalı usta gazeteci Ryszard Kapuscinski’nin değerlendirmeleri de ayrı ¼nem taşımaktadır. Usta gazeteci, meslekteki k¼kl¼ değişime dikkat çekerek, eskiden az sayıda ve sadece uzman olan kimselerin yaptığı

bu mesleğe mensup kişilerden artık medya işçileri olarak bahsedildiğinin altını çizmekte ve edinilen onca haberin mimarının da belirsizliğine değinmektedir. B¼ylelikle haberden sorumlu kişi kavramı da ortadan kalkmakta, haberin asıl muhabiri akıllarda soru işareti olarak kalmaktadır.⁴⁰

37 A.e., s. 19.

38 A.e., s. 20.

39 Ramonet, a.g.e., s. 59.

1.4.1. Habercilikte Tarafsızlık

Söz konusu habercilik hak haberciliği ise, gazeteci tarafsız kalmamakta ve haktan yana taraf olmaktadır. Böylece halkın sesi olan gazeteci, hak haberciliği kapsamında yeralan başlıca görevini yerine getirmektedir. Hak denince, bütün haklar birarada akla gelmeli, ona göre bir çalışma takip edilmelidir.

Hemen her gazetecinin bildiği haklar dışında yeralan hakların bilinmesi de gazeteciye farklı bir pencereden bakma imkanı sunmakta ve böylelikle bakış açısını genişletmektedir.

Hak savunucusu konumunda olan gazeteci barışçıl haberlerin de gündemde yer almasını sağlamaya çalışmalı, şiddet vb. olumsuz eylemlerin özendirilmesine engel olmalıdır.

Haberde denge de önemli bir konu olmakla beraber, bu konu karşıt görüşlere aynı anda yer vermeyi içermektedir; ancak gazeteci haksızlığından emin olunan ikinci şahısların görüşlerine yer vermeyi reddetme hakkına sahiptir.

Hak haberciliğinde kullanılan dilin önemi de gazeteciye kavratılmalıdır. Gazeteci şiddet ve sertlik içeren bir dil kullanmamalıdır. ⁴¹

Ayrıca gazeteci farklı kimliklerden de korkusuzca bahsedebilmelidir. Böylece farklılıklar gözardı edilmemiş olacak ve toplumun genel görüşünün barışçıl olması daha çabuk sağlanabilecektir. ⁴²

Habercilikte öyle doğal engeller vardır ki, gazetecinin tarafsız haber yapmasına engel olmaktadır. Çeşitli ana başlıklar altında toplanan bu engeller okuyucuların yansız haber okuma isteklerinin karşısında durmaktadırlar.

40 A.e., s. 60-61.

41 Tolga Korkut, "Hak Haberciliği ve Habercilikte Kültürel Çeşitlilik", Sevda Alankuş (Haz), **Gazeteciliğe Başlarken- Okuldan Haber Odasına**, İstanbul, IPS İletişim Vakfı Yayınları, 2009, s. 190-195.

42 A.e., s. 196.

Gazeteciler pek çok olay içerisinde, kendilerine göre haber değeri olanları seçmek zorundadırlar. Bazen seçimleri kendi inisiyatiflerinin dışında da olabilmektedir. Muhabirler, çalıştıkları medya kurumunun yayın politikasını izlemek zorunda kalabilmektedirler.

Farklı medya kuruluşlarında çalışan gazetecilerin de birbirleriyle yarış halinde oldukları bir gerçektir. Bu gazeteciler aynı haber için yarışır, haberdeki tüm ayrıntıları, gizli kalmış noktaları ortaya çıkarmaya uğraşmaktadırlar. Haberin farklı noktalarını ortaya çıkaran gazeteci, diğerlerinden haberdeki başarısı ile sınırlanacağından, bu tarz rekabet ortamlarına sıklıkla rastlanmaktadır. Bu hususta zamanla da yarışan gazeteciler aynı anda elde ettikleri çok sayıda bilgiden en gereklilerin neler olduğunu da tespit etmek zorunluluğundadırlar.⁴³

Haberin içeriği ne olursa olsun, sunuşun, yani haberin biçiminin de haber kadar önemi büyüktür. Okuyucunun kendisine çekici gelen haberi okuyacağını bilen gazeteci, haberi ilginç kılmak adına yaptığı biçimsel yeniliklerle, haberdeki önemli noktaların, okuyucu tarafından algılanmasına engel olabilmektedir.

Haber seçiminde nesnel değil, öznel değer yargılarının ön plana çıkmasının önemli nedenlerinden bazıları; gündemdeki önemli olaylara yönelik haber yapmak ve medya kuruluşlarının yayın politikasına uygun düşen haberlere yer vermektir.

Gazeteci, aynı zamanda kendi değer yargılarına göre okuyucunun ilginç bulup bulmayacağını düşündüğü kısımları derleyerek haberi sunabilmekte ve böylelikle de nesnellikten uzaklaşabilmektedir. Bu yolu izleyen gazeteci farkında olmadan haberdeki önemli noktaları da atlayabilmektedir.

43 Ömer Özer, **Liberal Basın Anlayışı: Objektif Habercilik İdeali, Haber Değerliliği ve Gazetecilik Etiği**, Eskişehir, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2008, s. 127.

Hukuk danışmanları, redaksiyon servisleri ve uzman kadrolarca da önlem alan medya kuruluşları, sürekli denetlenen kuruluşlar oldukları için, çalıştırdıkları gazetecilerin her zaman istedikleri doğrultuda haber hazırlayamayacaklarının da bilincindedirler. ⁴⁴

1.4.2. Geleceğin Gazeteleri ve Sosyal Medya

İnternetin zamanla geleneksel gazetelerin sonunun hazırlayıp hazırlamayacağı konusu yıllardır gündemde olan bir mevzudur.

Benzer bir soru televizyon ilk ortaya çıktığında da gündeme gelmiştir; ancak zaman içerisinde radyo ve televizyonun gazetenin yerini tutamayacağı ve gazeteciliğin ölmeyeceğinin farkına varılmıştır. Benzer bir söylem internetin yaygın kullanımı sonucu ortaya atılmış, yapılan bir araştırma internet kullanıcılarının yarısının internet üzerinden gazete okuduklarını ortaya çıkarmıştır.

İnternet kullananların çoğu gazete okuma alışkanlıklarını sürdürmüş, bu da internetin ne gazeteyi, ne televizyonu, ne de radyoyu ortadan kaldırmayacağı sonucuna ulaşılmasını sağlamıştır.

Gazeteciliğin ölmeyeceğini savunan pek çok kaynak olmakla beraber, gazetelerin günden güne tiraj kaybettiğini söylemek de yanlış olmamaktadır. Ülkemizde bunun ana nedeni, medyanın iktidarla olan samimiyeti ve beraberinde gelen okur güveninin giderek yitirilmesidir. İnternet gazeteciliği bu hususta daha güvenilir bir haber kaynağı olarak görülmekte ve kaybolan güveni tekrar yerine getirmektedir.

Gerçekler, internet üzerinden tüm gerçekliğiyle okuyuculara yansıtılmaktadır.

44 A.e., s. 128.

Geleneksel gazete ve gazetecilerin, internetin varlığıyla tehdit altında olmadıkları söylenmekle beraber, teknolojik değişimin de gerisinde kalmamaları gerektiği sürekli vurgulanan bir gerçektir. Geleneksel gazete ve gazeteciler, varlıklarını korumak adına yeniliklere ve değişime açık olmak zorundadırlar.

Sanal gazetecilikle beraber ortaya çıkan “geleceğin gazetecileri” kavramı özellikleri bakımından mesleğin avantajlarını ve dezavantajlarını birarada taşımaktadır.

Süratin ön plana çıktığı sanal gazetecilikte, hız arttıkça hata yapma ihtimali de artmakta ve gazetecilerin daha da dikkatli olmalarını gerektiren bir durum ortaya çıkmaktadır. Gazeteci, haber kaynağının güvenilirliğine çok kısa bir süre içerisinde karar vermek zorunda kalmaktadır. ⁴⁵

Basın dünyasında kısa sürede yaşanan önemli gelişmeler, küreselleşme kavramının giderek popülerlik kazanmasına neden oldular. Modern iletişim teknolojilerinin yaygın kullanımı da bu durumun önemli tetikleyicilerinden biridir.

Gazetenin yapısal ve işlevsel olarak farklılaşması bazı gerekli tanımlamaları beraberinde getirmiştir. Gazetenin günümüzde bir rekabet aracına dönüşmesi çoğunluğun hemfikir olduğu bir görüştür.

Gazetenin ciddi anlamda rekabet içerisinde olduğu kitle iletişim araçlarından biri televizyondur. Gazetenin bu savaşa devam edebilmesi reklam gelirleri ile de doğrudan ilişkilidir. Tüketim toplumu olarak adlandırdığımız oluşumun içerisinde, gazetenin de bir tüketim aracına dönüşmesi onun toplumu bilgilendiren, yönlendiren, eğlendiren yapısının önüne geçebilmektedir. ⁴⁶

45 Nail Güreli, “Geleceğin Gazetecilerinden Beklentiler”, Serhan Yedig, Haşim Akman (Haz), **İnternet Çağında Gazetecilik**, İstanbul, Metis Yayınları, 2002, s. 45-49.

46 N. Nur Topçuoğlu, **Basında Reklam ve Tüketim Olgusu – Türkiye’de Yeni Gazetecilik Yönelimleri ve Basının Sosyo-Kültürel Değişimdeki Rolü**, İstanbul, Vadi Yayınları, 1996, s. 19.

Sosyal medya vasıtasıyla gazeteciler erişilebilir konuma gelmiş ve okuyucularla özel iletişim kurmaya başlamış, bu şekilde de hiçbir kuruma bağlı olmadan varlıklarını ortaya koyma fırsatı elde etmişlerdir. ⁴⁷ Gazetecilerin özgün kişilikleri sosya medya aracılığıyla okuyucular tarafından keşfedilebilmektedir.

Sosyal medyanın bir başka önemli özelliği de çoğu profesyonel ve amatör gazeteciyi aynı platformda toplayabilmesidir. Kişiler hükümet kontrolünden uzak düşüncelerini geleneksel medyaya kıyasla özgürce paylaşabilmekte ve beraberce tartışabilmektedir. ⁴⁸

Öğrenebilir olan ve ihtiyaçlar doğrultusunda değişebilme özelliğine sahip kültür öğeleri, toplum kendisini benimsediği müddetçe varlığını koruyacaktır.

Bütünleştirme özelliği de bulunan kültürün öğeleri, toplumun bütün kesimlerinin onayını almış, paylaşımına açık tutum ve değerleri bünyesinde barındırmaktadır. ⁴⁹

Kültür öyle bir olgudur ki hem kişiler üzerinde etkisi bulunmaktadır, hem de kişiler tarafından etkilenebilmektedir. ⁵⁰

Hayatımızın her alanına giren internet, gazetecilik faaliyetlerinde de kullanılmaya başlanmış ve İnternet Gazeteciliği çağın en son iletişim aracı olarak hayatımızda yer almıştır.

Kısaca, kişilerin internet vasıtasıyla, gazetecilik yöntemleri kullanılarak bilgilendirilmesi işlemi “İnternet Gazeteciliği” ya da “Sanal Gazetecilik” olarak tanımlanabilmektedir. Kişilerin elde ettikleri haberler bu sanal ortam sayesinde sanal ortamda sergilenebilmekte ve kullanıcıların anında haberdar olması sağlanmaktadır.

47 Ceren Sözeri, “Sosyal Medya Gücüyle Geleneksel Medyayı Değiştirmek Mümkün mü?”, Ed. Tolga Kara, Ebru Özgen, **Sosyal Medya Akademi**, İstanbul, Beta Yayınları, 2012, s. 271.

48 A.e., s. 272-273.

49 Erhan Akyazı, Duygu Ateş, “Kültürel Kimlik Farkındalığı Yaratmada Sosyal Ağların Rolü: Manav Türkleri Üzerine Bir Araştırma”, Ed. Tolga Kara, Ebru Özgen, **Sosyal Medya Akademi**, İstanbul, Beta Yayınları, 2012, s. 174-175.

50 A.e., s. 175.

İnternet çalışma prensiplerine uygun olarak ülkemizde çalışmaya başlayan ilk gazetenin “Xn” olduğu bilinmektedir. İnternet çalışma prensipleri gözardı edildiğinde ise, “Zaman” internetteki ilk Türk gazetesi olma özelliğindedir.⁵¹

Günümüzde gazeteciliğin yanısıra ekonomi faaliyetlerinde de internetin kullanılması gazetelere ekonomik bazı avantajlar da sağlamıştır.

İnternet gazeteciliği ile genel gazetecilik arasında temel farklar bulunmaktadır. En önemlilerinden biri daha önce okunan ya da eski bir habere tekrar ulaşabilme imkanıdır. Tekrar erişilebilirlik olarak isimlendirilen bu özellik araştırma yapanlara büyük kolaylık sağlamaktadır. Anahtar kelimeler girilerek yapılan arşiv taraması sayesinde konu ile ilgili çok çeşitli bilgilere erişmek mümkün olmaktadır. Her ne kadar gazete okurken kağıda dokunmanın verdiği zevki sanal gazeteciliğin veremeyeceğini iddia eden bir kesim olsa da, haberlerin sadece resim olarak değil, hareket ve ses ile beraber izlenebilmesine imkan tanıyan sanal ortam bu özelliği ile etkililiğini arttırmaktadır.⁵²

İnternet gazeteciliğinin bir diğer avantajı da parasız olmasıdır. Bu vasıta ile yayınlanan çoğu gazete ücretsizdir. Bu kullanıma sahip olan kesimin ayrıca para vermekten kaçındığı gözlemlenmektedir.

İnternette sayfa konusunda da bir kısıtlama olmamakta, haberde istenilen oranda ayrıntıya yer verilebilmektedir.

Geleneksel gazetecilikte maliyetin fazla olması sebebiyle gidilen kısıtlama internet gazeteciliğinde yaşanmamakta, gazetelerin yayınlanma maliyeti oldukça düşük olmaktadır.

51 İlhan Yerlikaya, “İnternet Gazeteciliği ve Geri Besleme”, Ed. Metin Işık, **Medyada Yeni Yaklaşımlar**, Konya, Eğitim Kitabevi, 2004, s. 21.

52 A.e., s. 23.

İki gazetecilik kıyaslandığında göze en çok çarpanlardan biri de “hız” konusu olmakta, internette mümkün olan en kısa sürede bilgiye erişim sağlanmaktadır.

Alternatif medya aracı olan internete duyulan güven de daha fazladır. Yapılan çoğu araştırmanın da sonucuna bakıldığında gazeteciye ve bu mesleğe duyulan güvenin günden güne azaldığı, sebep olarak da gündemlerle ilgilerin farklı yönlere çekilmeye çalışılması gösterilmektedir. Egemen medya bunları yaparken halk da daha güvenilir bulunduğu “alternatif medya”ya yönelmektedir.⁵³

Alternatif medya sadece dergi ve gazetelerin internette yayınlanmaları olarak algılanmamakta, kar gözetmeyen bu medya aracı, etkileşimli yayıncılığı ile geleneksel medyaya kıyasla üstünlüğünü ortaya koymaktadır.

“Güvenilirlik” alternatif medyanın kilit kelimesi olmakla beraber, internet üzerinden habercilik faaliyetlerini gerçekleştiren sitelerin ne derece güvenilir oldukları ayrıca inceleme gerektiren bir konudur.

Amerika’da internet haberciliğine duyulan güvenin oranı yüzde 10 olarak saptanmış neden olarak da haberlerin çok hızlı bir şekilde denetimsiz olarak okuyuculara ulaştırılması gösterilmiştir. Bu durum belki de internetin en büyük problemlerinden biri olarak insanların karşısına çıkmaktadır.⁵⁴

Bu durumda okuyucunun yapabilecekleri arasında en önemlisi girdiği site içerisinde “künye” olup olmadığını incelemek bu bölüm yoksa siteye güvenmemek olacaktır. Kaynak belirtme de siteyi güvenilir kılan bir diğer önemli unsurdur.

Güncel bilgi yoksunluğu da bir siteyi güvenilir kılacak özellikler arasındadır; çünkü editör yoksunluğunu işaret etmekte ve şüpheciliği arttırmaktadır.

Ayrıca reklamı bol ve haberi az sitelerde de kazanç amacının ön planda tutulduğu göz önünde bulundurulmalıdır.⁵⁵

53 A.e., s. 24.

54 A.e., s. 24.

55 A.e., s. 25.

Modern anlamda kitlesel üretimin ilk sanayi ürünü olarak “kitap” bilinmekte ve Gutenberg’in buluşu olan matbaada basılan ilk ürün de 1455 senesine ait olan İncil olarak gösterilmektedir. Yeni yapılanmaların önünü açan matbaa buluşu Latince’nin de sonunu hazırlamıştır.

Sermaye, teknik ve insan örgütlenmesi bileşenleri üzerine kurulan Yeni Dünya Düzeni her ne kadar mükemmel gibi görünsede zaman zaman kaos hallerine sahne olarak kendi içindeki açıklığı dışa vurmaktadır.⁵⁶

Çağımızın gerek okunma gerek yazılma bakımından popüler bir metin yaratım türü olan bloglar, bilgisayar ve internet teknolojilerinin süratli gelişimleri sonucu ortaya çıkmışlardır.

1990’lı yılların sonuna doğru ortaya çıkan blogların “weblog” ismi ile tanınmaları 1999 senesine denk gelmektedir. Bu ismin kullanımını sonlandırıp ilk kez “blog” kelimesini kullanan kişi ise; Peter Merholz’dur.

İçerikleri birbirinden farklı olan bloglar format olarak aynı özelliklere sahiptirler. Hepsinde olan, değişmez özellikler; güncellenme sıklıkları, yorumların bağlantılar ile etkileşimi, kronolojik sıralamadaki tersliktir.

Yazarının amacı ve ilgisi paralelinde değişen içerikleriyle bloglar oldukça hızlı bir biçimde çoğalmaktadırlar. 2003 senesinde iki milyon civarında olan blog sayısının 2005 senesine gelindiğinde elli milyonu bulması bu durumun çarpıcı kanıtıdır. Blogların sayılarının bu kadar artması, zaman içerisinde kullanımında kolaylıklar sağlanmasıyla da alakalıdır. İlk çıktığı zamanlarda çeşitli programların kullanımına ilişkin bilgi sahibi olan belli topluluklara mensup üyelerin kullandığı bloglar, günümüzün basit kullanım avantajıyla giderek artmaktadırlar.⁵⁷

56 Edibe Sözen, “Sosyal Medyanın Arkeolojisi”, Ed. Edibe Sözen, **Hepimiz Globaliz Hepimiz Yereliz**, İstanbul, Alfa Yayınları, 2012, s. 2.

57 Şenay Çınar, “Gelişen Bir Tür Olarak Bloglar”, **Kitap-lık: İki Aylık Edebiyat Dergisi**, Sayı: 168, Yapı Kredi Yayınları, 2013, s. 5.

2. HABER ORTAMI OLARAK KÜLTÜR ve SANAT

2.1. Kavram ve Kuramlarıyla Kültür

Günlük yaşamda sıklıkla kullanılan kültür kelimesinin ne anlamda kullanıldığı, çok anlamlı oluşu yüzünden, belirsiz olabilmektedir. Kültürün anlamı, ait olduğu bilim dalına göre de şekillenmektedir.

Edward T. Hall ve Birdwhistell kültür ile ilgili karşıt görüşlere sahip iki önemli bilim adamıdır. T. Hall, kültürün iletişim ile eş anlamlı olduğuna değinirken, Birdwhistell ise, kültürün yapıyı ifade etmesinin aksine iletişimin süreç ile ilgili bir kavram olduğundan bahsetmektedir.⁵⁸

Hall'e göre insan ile kültürün alakasız olduğu hiçbir nokta bulunmamaktadır. Kültür insanın aktarıcısı konumundadır ve bireysel her tür davranışın kültür ile ilgisi bulunmaktadır.⁵⁹

Kültürün, bu farklı yaklaşımlar sonucu, her bilimsel çalışmada tekrardan tanımlanması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Çok anlamlı bu terimin, kullanıldığı bilim dallarına göre ne amaçla bahsinin geçtiğine açıkça değinilmelidir.⁶⁰

Goodenough ile benzer görüşlere sahip bilimadamları, madde ile kültürü birbirinden ayrı tutarak, bilişsel sistem ne ise, kültür de odur demişlerdir. Goodenough, bu tanımın öncüsü olmuştur.⁶¹

Antropolojinin konusu olan kültürün tanımını yapmak zor bir iştir. Antropologlar, zamanında kültür ile ilgili yüzlerce tanım derlemişlerdir. Kültürün bu kadar çok tanımı olduğuna göre, onu tanımlamanın mümkün olmadığını savunan bilim adamları da olmuştur.

58 Asker Kartarı, *Farklılıklarla Yaşamak*, Ankara, Ürün Yayınları, 2001, s. 13.

59 A.e., s. 15.

60 A.e., s. 13.

61 A.e., s. 14.

A. L. Kroeber ve Clyde Kluckhohn kültür için 164 tanım üzerinde tartışmışlardır. Bu derlemelerini bir antolojide yayımlamışlar ve bir sosyal bilimci tarafından eleştirilmişlerdir.

Kültürün neden tek bir tanımının olamayacağı tartışma konusu olmakla beraber, bu zorluğun en büyük nedenlerinden biri olarak da, kültürün çok anlamlı oluşu gösterilmektedir. Tüm bu anlamlar içinde boğulan kültürü de tek şekilde tanımlamak imkansız hale gelmektedir. Bu durumda kültür ile ilgili konularda amaç; kültürü tanımlamaktan çok kültürün anlamlarını inceleyerek, onun hem zenginliğini hem de sorunlarını ortaya koymak olmaktadır.⁶²

İnsan ile olan ilişkisi dolayısıyla önemle ele alınması gereken konulardan olan kültür Tyler'ın da belirttiği üzere; inanç ile, sanatla, göreneklerle, ahlâkla, bilgi ile ve daha pek çok kabiliyetler ile ilişkilendirilmektedir.⁶³

Kültür kelimesi çok anlamlı oluşunun yanısıra, ülkeden ülkeye göre de çeşitlenen manaları ile bugün hala tek bir şeyi ifade etmemektedir. Örneğin, İngiltere'de "bütün yaşam biçimi" anlamı ile örtüşen kültür, Fransa'da ise "seçkin" kelimesinin karşılığı olarak kullanılmaktadır.⁶⁴

Tek bir tanım yapmanın olanaksız olduğu "kültür" kavramı için günümüzde 250 civarında tanım yapılabilmektedir. Kültür; her yazar için değişik bir anlam ifade etmektedir. Toplum değiştikçe, kültür tanımı da buna paralel olarak değişmektedir.⁶⁵

Kültürün tanımı, kendisini ispatlayan araca göre de yapılabilmektedir. Aynı zamanda bu tanımlar, işgörüğü, egemenlik alanı, yaratılış kaynakları vb. görelilikler ile arttırılabilmektedir.

62 Bozkurt Güvenç, *İnsan ve Kültür*, 3. bs., İstanbul, Remzi Kitabevi, 1979, s. 95-96.

63 William F. Ogburn, *On Culture and Social Change*, Chicago and London, The University of Chicago Press, 1964, s. 3.

64 Cantekin Cantez, "Kültür Sanat Programlarında Format Yapısı ve Kurgu Özellikleri", *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Radyo TV Sinema Anabilim Dalı, 2007, s. 3.

65 Erdoğan, a.g.e., s. 157.

Her tanımında ortak olan bir kültür anlamı ortaya çıkacak ise; bu da kültürün organik olduğu, değişim ve gelişim gösterdiği'dir. Kültürün durağan olmayışı, onun zamanla eskiyip, yok olmasına da sebebiyet vermektedir. İnsan değiştikçe, kültür de buna paralel olarak değişmektedir. Koşutu insan olan kültür, insanın rahatı ve mutluluğu için mevcudiyetini korumaktadır. Kültürün öğrenilebilir olması da onun koşullarındandır. ⁶⁶

Kültürün tarihçesi üzerine yoğun bir inceleme gerçekleştiren isimler de Kroeber ve Kluckhon olmuştur. Kültürün aşamaları ve dönüm noktalarından bahsetmişlerdir.

“Cultura” kelimesinden gelen kültür sözcüğü, Latince “Colere” ekip-biçmek, sürmek anlamındadır. “Cultura” sözcüğü Türkçe “ekin” sözcüğü ile aynı anlamda kullanılmaktadır. ⁶⁷ 17. yüzyıl ile beraber “doğa” karşıtı anlamı ile kullanılan bu sözcüğün, ortaçağda kavram olarak tanımı yapılmamıştır.

Yine bu yüzyılda kültür ile beraber uygarlık kavramına da değinilmiş, ikisinin farklılığı ortaya konmuştur. Kültürün, insan hayatının düşünsel tarafıyla olan ilgisinin aksine, uygarlığın yaşamın maddi yönünü ifade ettiğine değinilmiştir. ⁶⁸

Fransızca’da da “Culture” 17. yüzyıla kadar bu anlam ile kullanılmıştır; Voltaire bu sözcüğü insan zekası ile bağdaştırmış ve zekanın oluşumu, gelişimi ve yüceltilmesi gibi anlamlara gelecek şekilde kullanmıştır.

Sözcük sonradan Almanca ve buradan da İspanyolca, İngilizce, Slav ve benzeri dillere geçmiştir. İngiliz Antropolog Tylor’un bu kavramı Almanca’dan aldığı kanısı oldukça yaygın olmakla beraber, kendisi bugün de kullanılan ilk bilimsel kültür tanımını vermesi ile ünlüdür. ⁶⁹

66 Sıtkı M. Erinc, **Kültür Sanat Sanat Kültür**, İstanbul, Çınar Yayınları, 1995, s. 18-20.

67 Güvenç, a.g.e., s. 96.

68 Kartarı, a.g.e., s. 14.

69 Güvenç, a.g.e., s. 96.

Romalı konuşmacı Çiçero da, mektuplarında, aklın kültürünün zeka olduğundan bahsederek zeka ve aklın işlenmesi gerekliliğine değinmiştir. Böylelikle bu terim giderek insan eğitimi anlamında kullanılmıştır.⁷⁰

Ayrıca, adını “Çağdaş Kültürel Araştırmalar Merkezi”nden alan Kültürel Çalışmalar 1950’li senelerden itibaren sosyalizme gönül vermiş genç İngiliz akademisyenler tarafından başlatılmış bu akademisyenler eserlerini ortaya koyarak “kültürelciler” olarak isimlendirilmişlerdir. Bu isimler arasında; Richard Hoggart, Raymond Williams, Stuart Hall ve E. P. Thompson yer almaktadır.

Marksist eleştirileri tamamen kabul etmemeleri ve popüler kültürü büyük bir ciddiyetle ele almaları ortak özellikleri arasında gösterilmektedir.

1979 senesinde Stuart Hall yerine geçene kadar Richard Hoggart “Çağdaş Kültürel Araştırmalar Merkezi”nin ilk yöneticisi olarak çalışmıştır. Bu merkez Birmingham Üniversitesi’nde kurulmuştur.⁷¹

Kültürel antropoloji alanında değerleri gözardı edilemeyecek çalışmaları bulunan Edward T. Hall, yüksek ve düşük kapsamlı kültürler ile beraber, monokronik ve polikronik kültürlerin de tanımını yaparak farklarını ortaya koyan çalışmalarda bulunmuştur.

Hall, düşük ve yüksek kapsamlı kültürleri araştırırken, insanların farklı kültürel gruplara ait olanlarının, iletişim sırasındaki hal ve tavırlarının da farklı olduğundan yola çıkarak araştırmasını sürdürmüştür.

70 Vadim Mejuyev, **Kültür ve Tarih**, 2. bs., Çev. Suat H. Yokova, İstanbul, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, 1998, s. 29-30.

71 Bilal Arık, “Medya ve Kültür Çalışmaları Kapsamında Kültürel Çalışmalar Ekolüne Bir Bakış”, Ed. Metin Işık, **Medyada Yeni Yaklaşımlar**, Konya, Eğitim Kitabevi, 2004, s. 85.

Çevrede insanın aynı anda algılayabileceğinden çok daha fazla uyarıcı bulunmaktadır. İnsanların bu uyarıcılardan hangisini ya da hangilerini dikkate alacağı ait olduğu kültürel gruba göre ortaya çıkmakta ve kültürün önemi bu noktada fazlasıyla belli olmaktadır.

Kültürün şüphesiz en önemli özelliklerinden biri, insanların çevrelerinde olup bitenlerden hangilerini dikkate aldıkları ve bu dikkate alınanları ne şekilde yorumladıkları üzerinde etkili olmasıdır.

Yüksek bağlamlı ve düşük bağlamlı kültürler iletişim şekillerine göre irdelendiğinde, düşük bağlamlıda bağlamsal bilgi sınırlı olup, iletişim kelimeler ile sürdürülüp, anlam açıklığı mevcut iken, yüksek bağlamlıda ihtiyaç duyulan bağlamsal bilgi düzeyi yüksek olmalı, iletişimde kelimeler dışında vücut lisanı, ses tonu, jest ve mimikler de kelimeler kadar önem kazanmaktadır. Düşük bağlamlı iletişim şeklinde kişisel ilişkiler ön planda değilken, yüksek bağlamlı ilişkide tam tersi olarak kişi ve ilişkiler önem kazanmaktadır. Düşük bağlamlıda okuma ile bilgi kazanılırken, yüksek bağlamlıda dinlemek öncelikli yapılan bir eylem olmaktadır. Buradan da yola çıkılarak yüksek ve düşük bağlamlı iletişimi genel özellikleri ile incelerken, yüksek bağlamlının insan odaklı ve gruba yönelik gerçekleştiğini, düşük bağlamlı iletişimin ise, iş odaklı ve bireysel olduğu sonuçlarına varılabilmektedir.

Düşük bağlamlı, direk iletişimde bulunan ülkelere örnek olarak, Kuzey Amerika, Kuzey Avrupa vb. ülkeler gösterilirken, Akdeniz ve Ortadoğu ülkelerinin yüksek bağlamlı, dolaylı iletişimde bulunan ülkeler olduğunu söylemek mümkündür.

Edward T. Hall, zamanın kullanım farkına göre de ülkelere monokronik ve polikronik olarak ikiye ayırmıştır. Monokronik özellik taşıyan ülkelere Kuzey Amerika, Kuzey Avrupa, Anglosakson ülkeler örnek olarak gösterilirken, polikronik özellik sergileyen ülkelere de Türkiye de dahil olmak üzere Ortadoğu, Latin Amerika, Akdeniz ülkeleri örnek teşkil etmektedir.

Monokronik ve polikronik ülkelerde zaman algısından kaynaklanan farklılıktan dolayı iletişimde farklılıklar görülmektedir. Monokronik kültürün başlıca özellikleri

arasında sabırlılık, sessizlik, sabit saatlerde iş görme, dakiklik vb. yer alırken polikronik kültürde ise, sabırsızlık, konuşkanlık, farklı saatlerde iş görme, dakik olmama vb. özellikler yer almaktadır. Bu da göstermektedir ki, farklı kültürlerde yalnızca zaman algısı değil, iş görme şekli de farklıdır. ⁷²

2.2. Popüler Kültür ve Kitle Kültürü

“Popüler Kültür” kavramı 70’li yılların başında ortaya çıkan bir kavramdır. ⁷³

Kültürün, tek başına ele alındığında, insanların toplu halde yaşaması ile beslenen bir oluşum olduğunu söyleyebiliriz. ⁷⁴

Popüler kültürdeki “popüler” kelimesi ise bize Batı’dan gelmekle beraber bugünkü gelişmiş anlamıyla; “çoğunluk tarafından seçilmiş ve sevilmiş olan”ı ifade etmek için kullanılır.

Popüler teriminin kullanılışı zamanla kültürel alanlara kadar genişlemiştir. Popüler kültür gelişme sürecinde “halkın kültürü” tanımından uzaklaşmış ve “çoğunluğun sevdiği ve seçtiği kültür” anlamına kaymıştır.

Siyasal, ekonomik vb. alanlarda da tanımı bulunan popüler kültürün kitle iletişimindeki anlamı ise, toplumda egemen olan medya ürünlerinin halkın onayından geçmiş, sevilen ürünler olmasıdır.

“Halkın” yani “yerelin kültürü” olan popüler kültür, herkesin olmasa bile büyük çoğunluğa aittir.

72 Ayda Uzunçarşılı Soydaş, **Kültürlerarası İletişim: Farklı Kültürel Ortamlarda Çalışma ve İletişim**, İstanbul, Parşömen Yayınları, 2010, s. 51-54.

73 M. Hakan Karpuz, “Popüler Kültür ve 1980 sonrası Habercilik Anlayışındaki Değişiklikler”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı, İstanbul, 2007, s. 3.

74 Suat Gezgin, **Medya ve Eğitimde Birikimlerim**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, 2002, s. 142.

Popülerliğin “sürekli” ve “kalıcı” olmayı isteyen bir yanı vardır.

Yüksek ve alçak kültür ile beraber incelenmektedir. Bunlardan alçak olanı popüler kültür ile karşılaştırılırken, yüksek kültür ise Batı’ya ait olan aristokrat kültürün karşılığıdır. Bu bağlamda popüler kültür uygarlık için bir tehlike olarak görülür; ancak böyle düşünmeyenler de vardır. Popüler kültürün saf kültürü sonlandırmayacağını düşünenler, demokrasi ve bireyin özgürleşmesinin popüler kültür ile doğrudan bağlantılı olduğu düşüncesini savunurlar.

Popüler kültürü eleştirenlere döndüğümüzde; onların popüler kültürü azınlığın kültürüne kayıtsız kalmak ile suçladığını görürüz. Popüler kültüre başka bir eleştiri de şiddet ve cinselliği yoğun olarak içermesinden gelmektedir.⁷⁵

Popüler kültür ile ilgili yapılan tartışmalardan önemli bir tanesi de; tanımındaki gibi, gerçekten çoğunluğun popüler kültür kapsamındaki şeyleri sevip sevmediği konusundaki belirsizliğe yöneliktir.

Kitle Kültürü kavramını ele almadan önce, yaşadığımız toplumun kitleler ve azınlıklar olarak ayrıldığından bahsederek; buradaki azınlık ve kitlelerin farkı, azınlıkların toplumun geneli ile örtüşmeyen özelliklere sahipken, kitlelerin ise, sıradan ve sosyal niteliklere sahip olduğunu söylemek mümkündür. Burada sıradan kelimesinin kullanılmasındaki neden kitlelerin büyük bir çoğunluğu kapsamasındandır.

“Kitle” terimi olumlu ve olumsuz açılardan ele alınabilmektedir. Olumsuz anlamı kuru kalabalığı ifade ederken, olumlu anlamı ise, belli bir amaç için toplanan sınıftır. Sosyalist gelenekte bu sınıf işçi sınıfını ifade etmektedir.⁷⁶

Kitle kültürü kavramı ise, sanayi devriminden sonraki yıllarda ortaya çıkmıştır. Kitle iletişimi ve kitle iletişim araçları tarafından yaratılmıştır.

75 Serdar Kaypakoğlu, **Küresel Medya ve Kültürel Değişim**, İstanbul, Naos Yayıncılık, 2004, s. 101-105.

76 Ümit Sarı, “Kitle Kültürü ve Popüler Kültür Bağlamında, Kitle İletişim Araçlarının Kitle Kültürüne Etkileri: Örnek Olarak Popstar Türkiye Yarışması”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo Televizyon Sinema Anabilim Dalı, 2006, s. 24.

Pek çok teorist kitle kültürünü farklı ele almışlardır. Kitle kültürünü demokratikleşme olarak gören liberal yaklaşımda; yüksek kültür ürünlerinin ucuz oluşu herkesin bu ürünlere erişimini sağlamaktadır.

Marksist yaklaşımda ise kitle kültürü insanları tepkisiz tüketiciler olarak tanımlamaktadır. Bu düşünce bağlamında kitle kültürü, bilginin ve yeteneklerin tepkiden uzak egemen sisteme sunulduğu bir ortam yaratmaktadır.⁷⁷

2.2.1. Popüler Kültür Ve Kitle Kültürüne Yaklaşımlar

2.2.1.1. Frankfurt Okulu

Başka isimlerin Frankfurt Okulu üyelerine bu okul adını atfettikleri bilinmektedir.⁷⁸ Max Horkheimer, Frankfurt Okulu için dönüm noktası olan isim olmuştur.⁷⁹

Avrupa ve Amerika'daki devrimcilerin çoğunun Frankfurt Okulu tarafından geliştirilmiş olan Eleştirel Toplum kuramını çıkar yol olarak görmelerinin arkasında, 1960'lardaki toplumsal sorunlara bir çözüm getirme isteği yatmaktadır. Dönem kuşağının isteği, kapitalist toplum düzenine bir alternatif sunmaktır. Bu okulun önemli temsilcilerinin kapitalist topluma alternatif sunduğu "devrimci sosyalizm" bu yolla fark edilmiştir.

⁷⁷ A.e., s. 42-44.

⁷⁸ Göran Therborn, "Frankfurt Okulu", Ed. H. Emre Bağce, **Frankfurt Okulu**, 3. bs., Doğu Batı Yayınları, 2010, s. 19.

⁷⁹ Bahattin Olcay, "Frankfurt Okulunun Pozitivizm Eleştirisi – Max Horkheimer ve Theodor W. Adorno Bağlamında", **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, 2012, s. 54.

Frankfurt Okulu, Marksist düşüncenin ışığında ve hakim olan burjuva dünyasının karşısında yol almıştır. ⁸⁰ Frankfurt Okulu'nun ilk tarihi araştırmasını yapan isim Martin Jay olmakla beraber, bu incelemesini "Diyalektik İmgelem" adlı yapıtında gerçekleştirmiştir. Oldukça değerli bulunan Martin Jay'in bu yapıtı, Frankfurt Okulu ile ilgili çoğu gerçeği de gözler önüne sermektedir. Jay'in yapıtında yer alan tüm olumlu yönlere rağmen, eser bir bütün olarak incelendiğinde görülen olumsuzluklar Jay'in tarihçi kişiliğinden ve olgusal detaylara fazlasıyla eğilmesinden kaynaklanmaktadır. ⁸¹

Frankfurt Okulu kurucularından Adorno ve Horkheimer, popüler kültür ve kitle kültürü kavramlarına "kültürel endüstri" adı altında yeni bir başlıkla eğilmişlerdir; çünkü onlara göre bu kültürlerde yer alan ürünler halk kaynaklı değildir. ⁸²

marksizminin doğuşu ve genel marksizm tanımının yozlaştırılması da bu ihtiyacı doğurmuştur.

1923'te kurulan Almanya'da kurulan okul, hem Sovyet Sosyalizmine hem de kapitalizme eleştirel bir bakış açısı getirmiştir.

Araştırmacıların genelinin bir fikir birliğinde olduklarını söylemek zordur.

2.2.1.2. İngiliz Kültür Okulu

Kültür ile ilgili olarak yapılan İngiliz kültürel çalışmalarını incelediğimizde karşımıza bu konu ile ilgili bazı öncü isimler çıkmaktadır. Bunlar; Richard Hoggart, Raymond Williams, Stuart Hall ve E.P Tompson'dır.

⁸⁰ Douglas Kellner, "Frankfurt Okulu'nu Yeniden Değerlendirmek: Martin Jay'in Diyalektik İmgelem'inin Eleştirisi", Ed. H. Emre Bağçe, **Frankfurt Okulu**, 3. bs., Doğu Batı Yayınları, 2010, s. 134.

⁸¹ A.e., s. 135.

⁸² Mukadder Çakır Aydın, "Kültür Endüstrisi Kuramında Medya ve Sanat", Der. Ayşe Bilge Gürsoy, **Medya İncelemeleri**, İstanbul, Es yayınları, 2009, s. 30.

Frankfurt Okulu marksizmin yeniden yorumlanma ihtiyacından ortaya çıkmıştır. Batı İngiliz Kültür Okulu' da tıpkı Frankfurt Okulu gibi kitle kültürüne eleştirel yaklaşımda bulunmuştur.

İşçi kültürü özerkliğine yönelik yapılan kültürel çalışmaları ile İngiliz Kültür Okulu, kitle kültürü konusuna açıklık getirmiştir. İşçi sınıfı için cesaret verici çalışmalarla ünlenmiştir.

Kültür araştırmalarının şekillendiricilerinden Raymond Williams, kültürün beraberinde getirdiği hegemonyaya muhalefet alanlar olduğundan ve kültürün birden fazla boyutu olduğundan bahsetmektedir.

İngiliz Kültür Okulu 1964 senesinde Birmingham Üniversitesi'nde kurulmuştur ve bu oluşum kültürel formlar, prensipler ve kurumlar ışığında yol almıştır.

Konu ile ilgili kültürel çalışmalarda bulunan Raymond Williams kültürün çok boyutluluğunu vurgulamayı önemli görmüş ve kültürün sıradan oluşunun ve paylaşılabilirliğinin altını çizmiştir.

Başlangıçta Richard Hoggart ve sonra da Stuart Hall tarafından yönetilen Birmingham Üniversitesi Çağdaş Kültürel Araştırma Merkezi sayesinde hayat bulan okul için E.P. Thompson da önemli bir fikir adamı olmuştur.

Bu önemli isimlerin ortak tespitleri; kentsel endüstrileşmenin aşırılıklarını eleştiren kültürel değerlerdir. Bu demokrat düşünürler; kültürü de demokrasinin yapı taşı olarak görmüşlerdir. Bu bağlamda; muhafazakar geleneğe karşı gelen anti-elitist olarak da tanımlanmışlardır.

2.2.1.3. Tüketim Kültürü Ve Tüketim Üretimi

Tüketim kültüründe, tüketimin sadece üretimden doğmadığını bilmek önemlidir.

Bazı kimselerce postmodernizm olarak tanımlanan, simgesel ürün talebindeki yoğunluk, kültürel sınıflandırmalardaki bozulmalar ve kültürün başıboş halleri beraberinde çeşitli sorunlar getirmektedir.

Gün geçtikçe önemini arttıran tüketim kültürü konusu, kitle kültürünün beraberinde gelişiminden bağımsız ve tarafsız bir şekilde açıklanmaya çalışılmalıdır.⁸³

Frankfurt Okulu'nda yapılan araştırmalar sonucu ulaşılan sonuçta, çağımız kültürü post-kültür olarak tanımlanmakta ve gerçek kültür ile alakası olmayan bir oluşum olarak açıklanmaktadır.⁸⁴

Baudrillard ışığında kültür araştırmalarında bulunan Jameson da, postmodern kültürü derinliksiz olmakla itham etmiştir.⁸⁵

Kültür endüstrilerinin ortaya koyduğu heterojenlikten uzak kitle kültürünün yaratıcılığı körelttiği düşüncesi Frankfurt Okulu'na benimsenmiş bir görüştür.

Kapitalizmin etkisinde küreselleşen kültürün savunucuları, düzenin eşitlikten uzak getirilerini gözardı ederek, bu yeni açılımın modernliğe ve özgürlüğe açılan bir kapı olduğuna dair görüşleriyle kitleleri ikna etmeye çalışmaktadırlar.⁸⁶

83 Mike Featherstone, **Postmodernizm ve Tüketim Kültürü**, Çev. Mehmet Küçük, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 1996, s. 37.

84 A.e, 1996, s. 39.

85 A.e, s. 40.

86 Metin Işık, "Küreselleşme ve Medya Sistemleri Üzerine Etkileri", Ed. Metin Işık, **Medyada Yeni Yaklaşımlar**, Konya, Eğitim Kitabevi, 2004, s. 13.

Yirminci yüzyıla gelmeden önce George Lewis bir savunmasında; reklam veren kuruluşlar hangi gazeteleri tercih ediyorsa o gazetelerin güçleneceğine değinirken reklamcılık sektörünün işçi sınıfı gazetelerine olan olumsuz etkisini de vurgulamaktadır.⁸⁷

Reklam piyasası bu denli öne çıkmadan önce gazetelerin gelirinin yapılan işin masraflarını karşılamaktan fazla öteye gitmediğini söylemek mümkündür. Reklam ile beraber geliri artan gazetelerin satış fiyatları maliyetin aşığına çekilmiştir. Bu durumdan zararlı çıkan ise; reklam alamayan gazeteler olmuştur. Bu gazeteler masraflarını karşılamak adına daha fazla ücret talep edecekler ve bu da satışlarına engel olacaktır.

Reklam alan kitle iletişim araçlarının almayanlara getirdiğı bir başka olumsuz sonuç da; bu zorlu rekabet ortamında reklam alan ve üstün olan tarafın diğer araçların alanına girmeleri ve onların haklarına rahatlıkla engel olabilecek güce erişmeleridir.

Bu sırada reklam alan kitle iletişim araçları da aralarında yarışmakta ve reklam üstünlüğü elde eden taraf diğer reklam alan araçlara karşı üstünlüğünü kanıtlamaktadır.

⁸⁷ Noam Chomsky, Edward S. Herman, **Medyanın Kamuoyu İmalatı – Medyanın Tekelleşmesi Kitlelerin Yönlendirilişi ve Zorunlu İtaat**, Çev. Adnan Köymen, Ebru Kalak vd., İstanbul, Chiviyazları Yayınevi, 2004, s. 67.

2.3. Çağdaş Teknoloji Kültürü

Çok hızlı bir şekilde gelişen teknoloji, beraberinde aynı hızda bir değişim ve dönüşümü getirmektedir.

Teknoloji ve kültür kelimesinin birarada geçtiği tartışmalar insana dair gerçeklikleri çoğu zaman gözardı eden, yalıtılmış düşünceler üzerinden gitmektedir. Teknolojik kültürde, insanların benimsemekten kaçındıkları şeyler gerçek dünyada da çoğu zaman benimsenmeyen deneyimler olmaktadır.⁸⁸

Teknolojinin yaratacağı geleceğin, bugünün dünyasını aratmayacak, arzu ve ideallerimizi gerçekleştirme imkanı sunacak bir gelecek olacağını varsayarsak, bu yeni teknolojinin beraberinde getireceği imaj kültürü de dünyayı rahatlıkla anlamamıza olanak tanıyacaktır.

Gelişen yeni imaj kültürü bir devrim gibi görülse de, aslında eskinin onarılıp düzenlenmiş hali olduğu da bir gerçektir.

Teknolojinin beraberinde getirdiği araçların bizi korkudan, korku veren şeylerden giderek uzaklaştıracağı düşüncesi günümüzde yaygınlık kazanmıştır. Adorno ve Horkheimer rasyonalizasyon mantığını açıklarlarken, bu mantıkla insanların korkulardan arınıp kendi egemenliklerinde bir dünya kuracaklarından bahsetmişlerdir. Horkheimer ve Adorno'ya göre bilinmeyen bilinirse korku da ortadan kalkacaktır, çünkü bilinmeyen daima korku yaratacaktır.

İmaj teknolojileri tarafından ortaya konan “ütöpik dünya” bizi gerçek dünyadan giderek uzaklaştıran modern bir yöntem olarak algılanmaktadır. İnsanlar gerçek dünyadan vizyon teknolojisi ile bağlarını koparıırken, bu teknolojiyi arzularını gidermek için bir yol olarak görmektedirler.

⁸⁸ Kevin Robins, **İmaj: Görmenin Kültür ve Politikası**, Çev. Nurçay Türkoğlu, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 1999, s. 50-51.

Rasyonalistik yani akılcı kültürde inkar edilenler asıl kültürü oluşturan unsurlardır. İnsanlar kendilerini bunlara kapalı tuttıkları müddetçe durgunluktan kurtulmaları mümkün olmayacaktır.

Gazeteci Steven Levy, “Newsweek” isimli dergideki yeni teknolojiye getirdiği yorumda; bu teknoloji ile yaratılan dünyanın yeni bir alternatif ortaya çıkardığına değinmiştir. Levy’ye göre insanların gerçeklik kavramı bambaşka bir yönde ilerlemekte ve akıl yoluyla bulunan teknoloji dünyayı tekrar şekillendirmektedir.

Baytlar ve atomlar dünyası olarak genel dünyayı ikiye ayırıp inceleyen Levy, baytların sıfır ve birlerden oluşan fani şeyler, atomların ise fiziksel varlıkların yapıtaşları olmalarına rağmen, dünyada giderek daha fazla yer almaya başlayanın baytlar dünyası olduğuna dikkat çekmektedir. İnsanlar sanal olana tutku ile eğilmektedirler.

Roland Fischer da yazdığı bir makalesinde, zamanında birbirinden uzak alanlara yayılmış ütopyik düşünceler arasındaki mesafelerin giderek azalarak, bu ütopyanın uygulamalı bir bilimkurguya dönüştüğünden bahsetmiştir. Zamanla gerçek olarak algılanan sanal kültürün kendisi olmuştur. Gerçekdışı düşler böylece gerçeğe dönüşmüştür. Fischer’a göre içinde bulunduğumuz sanal dünya bize düşlerimizi gerçekleştirme imkanı tanımaktadır.

Sanal kültürde benimsenen düşünce; daha iyi bir dünya olasılığının varlığıdır. Bu kültür; tatmin etmeyen gerçek dünyadan bir kaçış olarak da algılanabilmektedir. Sanal olan; ancak bir yandan da giderek gerçeğin kendisine dönüşen bu yeni dünya zamansal ve mekansal sınırlamaları da ortadan kaldırmaktadır.⁸⁹

89 A.e, s. 31-40.

Sanal olana bu kadar bağlanmanın nedeninin gerçek dünyadan hoşnut olmama olduğu düşünülmemekte ve bu düşünceyi kanıtlayıcı yorumlara sıklıkla rastlanmaktadır. Sürekli bir azimle gerçek mutluluğun yakalanacağı, sanal kültürün hüküm sürdüğü bu yeni dünya geliştirilerek yeniden oluşturulmaktadır.

2.4. Sanat Tanımı

Sanat denilince akla gelen ilk şeylerden biri de güzel sanatlardır.⁹⁰

Sanatın tanımı ile ilgili çoğunluğun hemfikir olduğu bir açıklama tarih boyunca mevcut olmamıştır. Bununla beraber sanat ile ilgili bini aşkın tanım yapılmıştır. Önemli ve zor olan nokta, bunu eksiksiz yapabilmektedir. Sanat; insanların nesnel dünyaya kattıkları öznel açıklamalar ile şekillenmektedir.

Sanatın meydana getirdiği biçimde estetik kaygılar aranmaktadır.

Doğada kendiliğinden meydana gelen hiçbir şeye sanat demek doğru olmaz; çünkü sanat insancıl, insan tarafından yaratılmış olan bir eylemdir.

Sanat; belli bir sistem ve disiplin çerçevesinde geliştirilen, insanın yine insan için ortaya koyduğu bir çalışmadır.

Bir şeyin sanatsal nitelik taşıması için paylaşılması şarttır. İnsanın yalnızca kendisine sakladığı bir çalışmanın sanatsal değer taşıyabileceği düşüncesine vakıf olmak oldukça şüpheli bir yaklaşımdır.⁹¹

Sanatın doğayı taklit ettiği doğrudur; ancak her taklit etmenin içinde bir yaratıcılık yer almakta, eserini meydana getiren sanatçı kendine göre birleştirmeler yaparak yeni oluşumlar ortaya çıkartmaktadır.⁹²

90 Irwin Edman, *Sanat ve İnsan*, 2. bs., Çev. Turhan Oğuzkan, İstanbul, Milli Eğitim Yayınları, 1998, s. 8-9.

91 Ahmet Şişman, *Sanata ve Sanat Kavramlarına Giriş*, İstanbul, Yaz Yayınları, 2006, s. 9-11.

92 Umberto Eco, *Ortaçağ Estetiğinde Sanat ve Güzellik*, 2. bs., Çev. Kemal Atalay, İstanbul, Can Yayınları, 1999, s. 151.

Bir sanat eseri meydana getirilirken muhakkak bir şeylerden esinlenilmekte ve bu kişilerin özgün yaratıcılıkları ile birleşmektedir. Bu durumda sanatsal ürünleri taklit ya da kopya olarak nitelendirmek gerçek sanat ürünlerine büyük haksızlık olacaktır.

2.4.1. Sanatın Unsurları

Sanat dallarının kendilerine has nitelikleri vardır. Bir sanat dalı, başka bir sanat dalının niteliğini amaçlayamaz; ancak sanat dalları birbirlerinden etkilenmeyi sürdürmektedirler.

Bir sesin müzikallığı, müzik sanatına ait bir olgu iken, şiirdeki müzikallık arayışı sözcüklerle alakalı bir ifadedir.

Sanatın dilini anlamak için malzeme ve teknik koşulu aranmakla beraber, bunların farklı dünya görüşlerini açıklamada ne derece yeterli oldukları da tartışma konusudur.

Bir sanat eserini içten dışa temellendiren, kullanılan teknik ve malzemedir. Yunan ve Gotik sanatındaki taşı kullanım amaçları birbirinden farklıdır. Tuğlanın mimari yapıda kullanımı da benzer özelliktedir.

Sanatta uygarlık seviyesi ne kadar ileride ise teknik gelişim de o kadar ileridedir. İngiltere’de madene bağlı heykel sanatının başarısı bu ülkenin demir-çelik endüstri seviyesinin gelişmişliği ile doğru orantılıdır.

Plastik bir sanat eserinde, biçimi meydana getiren unsurlar arasında kütle ve hacimle beraber çizgi ve renklerin ton dereceleri yer almaktadır. Bu unsurların kullanım yönü esas dikkat edilmesi gereken noktadır.

Plastik sanatın önemli sorunlarından biri de parça ve bütün arasındaki ilişkidir. Bütünlük sürekli ya da eşzamanlı olabilmektedir. Batı sanatında daha çok eşzamanlılık varken, doğu ve İslam sanatlarında ise sonsuza doğru genişlemenin değerleri göze çarpmaktadır.

Sanattaki uyumun en önemli kaynağı ise, geometrik orantıdır. Geometrik orantı sanat ile beraber insan bedeni ve doğaya ait diğer nesnelere için de geçerliliğini korumaktadır.⁹³

2.4.2. Sanatın Evrensel ve Ulusal Boyutu

Sanatın evrenselliği, tüm insan türlerini içine alan anlamından kaynaklanmaktadır. Sanatın birbirinden farklı anlatım özelliklerini bilmek, onun evrensellik sorununu açıklığa kavuşturmak için gereklidir.

Sanatta benzerliklerin yanısıra ayırıcı özellikler de vardır. Sanat sorununun tüm yönleriyle açıklığa kavuşması için farklılıkların öncelikle ele alınması gerekmektedir. Ayırıcı özellikleri üslupta bariz bir şekilde görmek mümkündür.

Özel çevre sanatlarının anlaşılır olması, genel çevre sanatlarını kavramamıza yardımcı olmaktadır. Örneğin, Türk sanatı İslam çevresini anlaşılır kılarken, Alman ya da İtalyan sanatı da Hıristiyan çevrelerinin anlaşılmasını sağlamaktadır.

İnsan yapısında ve sanatta ortak bulunan etkilenmelere açık olma, ilerlemeye yardım eden özelliklerdendir.

Sanattaki etkilenmeler, insanların birbirleri ile olan alışverişlerinin bir sonucudur. Bu etkilenmeler uygarlıkların yapılarını geliştirmeleri için bir zemin hazırlamaktadır. Etkilenmenin ilk aşamalarında uygarlıkların taklit eden özellikleri açığa çıkabilmektedir; ancak uygarlıklar belirli bir süre sonra homojen yapılarına kavuşmaktadırlar.

İnsanlar arasındaki alışverişin en yoğun yaşandığı dönem endüstri çağı olmuştur. Bir ulusun başka bir ulus üzerinde kültürel anlamda etkili olması endüstri alanındaki ilerlemesine bağlıdır. Bu uluslarlar teknik anlamda da kendilerini kanıtlamışlardır.

⁹³ Sezer Tansuğ, *Sanatın Görsel Dili*, 3. bs., İstanbul, Remzi Kitabevi, 1993, s. 45-57.

Teknik araçlar toplulukları giderek birbirine yakınlaştırırken, biçimsel farklılıklar da teknik gelişmelerin sonucunda ortadan kalkmaya başlamıştır. ⁹⁴

2.4.3. Sanat Kuramı ve Sanat – Bilgi İlişkisi

Kişilerin estetik faaliyet türlerini kapsayan bir kuram olan sanat kuramına göre insanların sanat yoluyla anlamaya çalıştıkları şey; varlıkları, yaşamları, nesnel olan ile ilişkileridir. Bunu resimsel bir dille yaparlar.

Estetikte oldukça önemli bulunan sanat kuramına göre insanın sanatsal amacı; kişinin özü ile herkes tarafından kabul görmüş, gerçeklik kazanmış olanın etkileşimini harmanlayıp yansıtmaktır. ⁹⁵

Elde edilen verilere göre Avrupa’da Elelahlılar sanat kuramıyla ilgili ilk çalışmada bulunanlardır.

Sanatın bir nevi kopya olduğu düşüncesini benimsemiş Platon’a göre; nesne idea’nın kusurlu bir dışavurumu ise, sanatsal olan o nesneden esinlenilmiş daha da kusurlu bir şey olmaktan öteye gitmemektedir. Bu, mantıksal düşüncenin sonucu olan bir açıklamadır.

Sanat ürününü nesnenin taklidi olarak gören Platon, sanatın bir bilgi şekli olduğunu kabul etmekte; ancak bu bilginin pek de değerli olmadığını dile getirmektedir. Sanatsal bilginin Platon’a göre değersiz oluşu onu felsefe ile kıyaslamasındandır. Doğrudan idea bilgisi olarak gördüğü felsefenin yanında sanat idea’nın taklit bilgisinden başka bir şey değildir.

94 A.e., s. 20-22.

95 Manfred Buhr, Alfred Kosing, **Bilimsel Düşüncenin İlkeleri 1 – Bilgi Kuramı Sanat Kuramı**, Çev. Veysel Atayman, İstanbul, Birim Yayınları, 1984, s.35.

Thomasius da Platon'unkine benzer bir görüş ile sanatı zayıflık olarak nitelendirmekte ve gerçeğe katlanamayanların kullandığı bir çıkar yol olarak görmektedir.⁹⁶

Sanata kuşkucu gözlerle bakan kişiler dışında kalan Aristoteles için ise sanat; onurlu bir faaliyettir; çünkü kişi boş zamanını böyle yaratıcı bir uğraş ile değerlendirerek geçirmektedir. Böylece sanat toplum için kesinlikle gerekli bir hale gelmektedir. Aristoteles; müzik gibi ruha ait olan sanatların insanlara ahlaksal nitelik kazandırma niteliği olduğunu savunmaktadır. Bunu insana ait duygu ve hareketlerden edindikleriyle yapmaktadırlar.⁹⁷

Aristoteles'in savunduğu sanat varlığının kökeninde nesnel gerçeklik vardır.

Sanat; Aristoteles'in de sözünü ettiği üzere insan yaşamına kattığı anlam açısından tartışılmayacak özelliktedir. Bu noktada tartışmaya açık olabilecek konu; nelerin sanatsal değer taşıyıp, nelerin taşımadığıdır.

2.4.3.1. Çağdaşlaşma Kavramı

“Secularism” sözcüğü Batı'da belli bir kesim tarafından kullanılmakta ve Fransızca'dan gelmiş olan “laïcisme” ile eş tutulmaktadır. “Secularism” Türkçe'ye girmemekle beraber “çağdaşlaşma sözcüğünün doğru karşılığı olmaktadır.

Kökene halksallaştırma anlamına gelen “laïcisme” sözcüğü daha çok Fransızca'da kullanılmaktadır. Modern Fransızca'da bu kelime din adamları dışındaki kişilere din ve dünya işlerinde üstün bir yer vermenin karşılığı olarak kullanılmaktadır.

96 A.e., s. 40.

97 A.e., s. 40-41.

Katolik Hıristiyanlığın dışında kalan ve Hıristiyanlığın benimsenmiş olduğu, Almanca ve İngilizce’de daha çok kullanılan terimin kökeni Latince’den gelmiş ve zaman içerisinde değişerek yeni anlamına kavuşmuştur. “Saeculum” sözcüğü “çağ anlamını taşımakla beraber Arapça’da bu sözcüğüm karşılığı Türkçe’de asır olarak kullanılan “asr” kelimesidir.

“Çağa uymak” anlamını taşımasından ötürü “asrılık” kelimesi özellikle din adamlarınca zararlı bir kavram olarak görülmüş ve dinsizlik kelimesinin karşılığı olarak bile algılanmıştır.⁹⁸

2.4.3.2. Modern Düşünce

Latince’de “tam şimdi” anlamında kullanılan “modo” ve ondan türemiş olan “modernus” kelimelerinin dilimizdeki yaygın kullanımı ise modern şeklindedir.⁹⁹

Günümüzde modern kelimesi ile beraber kullanılan diğer terimler de “çağdaş” ve “postmodern”dir. Başlangıç tarihi tam olarak kestirilemeyen bu yeni terimler döneminin öncüsü ülke Amerika olarak gösterilmektedir. Sanatta da bolca kullanılan bu yeni terimlerin çıkış yerinin Amerika olmasındaki en önemli sebep; Amerika’nın pek çok alanda olduğu gibi sanat alanında da özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrası öncü konumda olmasındandır.

1980 senesine kadar anlamları bir görülen “modern” ve “çağdaş” kavramları, bu zamandan sonra birbirinden ayrı tutulmaya başlamışlardır. Ülkemizde de zaman içerisinde böyle bir ayrıma gidilmesi akıllarda soru işaretlerine neden olmuştur.

Batı’da başlayan ve dolayısıyla bizim de nasiplendiğimiz bu soruna ilaveten İngilizce çevirilerde de anlam karışıklığı yaşanmaktadır.

98 Niyazi Berkes, **Türkiye’de Çağdaşlaşma**, 16. bs., İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2011, s. 18.

99 Mehmet Yılmaz, **Modernizmden Postmodernizme Sanat**, Ankara, Ütopya Yayınevi, 2006, s. 13.

Sanat ile ilgili olarak İngilizce'deki "modern art" "modern sanat" olarak dilimize çevrilmekte ve "comtemporary art" da "çağdaş sanat" olarak çevrilerek soruna şimdilik bu şekilde çözüm getirilmektedir.

2.4.3.3. Sanat Eseri Bilgisi ve Gerçeklik İlişkisi

Schopenhauer; bilme gücünde üstünlüğü yaratıcı kimselerde bulmaktadır ve bu durum kişi için özellikle istemek anlamında önemli bir avantaj sağlar. İsteme dürtüsünden bağımsız yaşayan kişi huzuru da beraberinde getirmektedir.

Bireyselliğinden bağımsızlaşan insan; saf algılama düzeyinde yaşadığı dünyayı kavramaktadır. Bu algılama süreci sona erdikten sonra bile kişi, diğer insanlardan farklı konumdadır. Çünkü çoğu kişi kıramadıkları isteme dürtüsünün etkisiyle sıradanlaşmaktadır. Özetle; Schopenhauer bu zinciri kıranları hakikati görenler olarak tasvir etmektedir.¹⁰⁰

Heidegger'e göre de sanat olanın açığa çıkarılma yöntemlerinden biri olarak özetlenebilmektedir. Varlıktaki gerçekliği göstermek için sanatçı olarak tasvir edilen kimselerde bazı değişimler olmak zorundadır.

2.4.4. Enformasyon Çağına Girişte Sanat

Enformasyon çağının nasıl başladığı merak konusu olmakla beraber, Michael Riordan ve Lillian Hoddeson bunu transistora bağlamaktadırlar. Microsoft'un başkanı Bill Gates de bu iki önemli bilim tarihçisine katılmakta ve bunu zaman yolculuğundaki ilk durağının transistörün buluşu olduğunu dile getirerek kanıtlamaktadır.

100 Işık Eren, *Sanat ve Bilgi İlişkisi – A. Schopenhauer ve M. Heidegger'in Sanat Görüşleri*, Bursa, Asa Kitabevi, 2006, s. 86.

Bilim dünyasında konu ile ilgili farklı bakış açılarına sahip bilim insanları bulunmakta ve kimine göre transistörün icat yılı olan 1947 çok yakın bir tarih olarak görülmektedir.

Bu çağın başlangıcı ile ilgili bilim adamları bile hemfikir değilken okuyucunun kesin bir bilgiye sahip olması olanaksız olarak görülmekte ve insanlıkla enformasyon çağı yaşıt kabul edilerek konuya açıklık getirilmeye çalışılmaktadır. Böylece kesin bir tarih verilmeden soru cevaplanmış olacaktır. ¹⁰¹

Başta Steven Lubar olmak üzere konu ile yakından ilgilenen tarihçiler matbaa, telgraf ve bilgisayarın konunun önemli araçları olarak görmekte-dirler.

İnsanın temel ihtiyaçlarından biri olan enformasyona erişimde başlıca arananlar; hızlılık, düşük masraf ve güven olmaktadır.

Makinelerin enformasyona hız kazandırdığı konusunda büyük çoğunluk hemfikir olmakla beraber, enformasyon açısından olumlu gelişmeler “Akıl Çağı” olarak tanımlanan 17. yüzyılın sonları ile 18. yüzyılda ve “Devrim Çağı” olarak bilinen 18. yüzyıl sonundan 19. yüzyılın ikinci yarısına kadar olan süre içerisinde de gerçekleşmiştir. ¹⁰²

Atlantik’te nüfus ve paralelinde üretim ve ticaretin artması enformasyonun talep edilmesine neden olmuş, bu talep de 17. yüzyıl sonunda başlatıp 19. yüzyılın ikinci yarısına kadar süren enformasyon sisteminin gelişimini açıklamıştır. ¹⁰³

101 Daniel R. Headrick, **Enformasyon Çağı – Akıl ve Devrim Çağında Bilgi Teknolojileri 1700-1850**, Çev. Zülal Kılıç, İstanbul, Kitap Yayınevi, 2002, s. 16-17.

102 A.e., s. 18.

103 A.e., s. 19.

2.4.4.1. 1980 ve Sonrası Sanat

1980 senesini ve sonrasını kapsayan sanatın Birinci Dünya'nın karşısında ve yeni bir seçenek olan Üçüncü Dünya'nın yanında yer aldığını söylemek doğru olacaktır.

Yirminci yüzyılın sonunda görülen bunalım süreci sosyol ve sanatsal ilerleme için gerekli görülmektedir. Alternatif olarak gösterilen Üçüncü Dünya, içerisinde Birinci Dünya'ya ait eski oluşumlardan bir şeyler de taşımaktadır. Bu yüzyıl sonu özellikle başlangıç yıllarına göre daha olumlu bir süreç olarak görülmektedir.

Avrupa'nın önder olarak gösterildiği modernizmden biz de ülke olarak nasibimizi alırken, her zaman Avrupa'nın ilerlemesinin paralelinde bir ilerleme kaydetmeyip, kendi kültürümüz dahilinde bir yol üzerinden gelişim ve dönüşümümüzü sürdürmekteyiz.

Yirminci yüzyıldan sonra benimsenmiş çoğu sanat değeri yıkılmaya başlamıştır. Bu döneme kadar hatırlama ve anımsamaya bağlı olan sanat teknolojiyle beraber makineleşme ve endüstrileşmenin paralelinde yeni bir oluşuma yöneltilmiştir.

Kübizm yirminci yüzyılın ilk önemli akımı olarak gösterilmektedir ve geliştirdiği üç boyutluluk kavramını anlatmak için en çok uğraşan isimlerin başında da Picasso gelmektedir.

Modernizm sırasında gelişen fotoğrafçılık da sanatın işlevselliğini belli açılardan küçültücü bir etken olmuştur.

Fotoğrafçılığın gelişmesiyle bir dönem resimlerin fotoğrafa benzer özellikler taşıması önem kazanmıştır. Fotoğraf gibi resimler meydana getirilerek resim sanatında kaybolacağı düşünülen değerlerin korunmasına çalışılmıştır.

2.4.4.2. Çağdaş Türk Sanatının Oluşum Süreci

Modern sanatın sanatçısından beklediği, kitlesiyle aynı düzeyde olmasıdır ve bu bağlamda çağdaş sanatın eleştirisi, Rönesans'ın beraberinde getirdiği, sanatçının el üstünde tutulması olacaktır. ¹⁰⁴

Çağdaş sanatta tartışılan ana konulardan biri; ortaya konan ürünlere sanat denip denilemeyeceği üzerinedir. Modern sanatın, geleneksel sanat anlayışının belli başlı özelliklerini geride bırakan ve sürekli değişen yapısı varılan sonuçta etkili olmaktadır. ¹⁰⁵

Büyük oranda dadaist akımdan etkilenen çağdaş sanatta, eski kültüre ait olana tamamen yabancı olan yeni bir sistem ile ortaya çıkma çabası ön planda tutulmaktadır. Dadaizmin merkezinde, sanata dair olanları birbiriyle birleştirmek, sınırları sonlandırmak düşüncesi yer almaktadır. ¹⁰⁶

Genel olarak çağdaş sanata dair görüşler çok çeşitli olmakla beraber, Clement Greenberg de sanatın son yıllardaki ilerleme yoksunluğu üzerinde durmaktadır. Bu duraklama sürecini çürüten görüşe göre ise; günümüzde sanat ile tarihin birbirinden ayrı hareket ettikleri iddiası yer almaktadır. Sanatın vardığı aşama tarih sonrasıdır. ¹⁰⁷

Clement Greenberg'ün 1992 senesinde sanatın kurtarıcısı olarak gördüğü isim ise; ressam Jules Olitski olmuştur. Buradan da anlaşılacağı üzere modernizmin istikrarlı gelişimine katkıda bulunacak araç Greenberg'e göre resimdir.

Farklı görüşlere göre tarih sonrası sanatı başka bakış açılarıyla değerlendirmek gerekmekte ve bu bağlamda geçmişte sanata yüklenen bazı zorunluluklar ortadan kalkmaktadır. Bu görüş ile resmin ayrıcalığı da sonlanmakta ve diğer sanat dalları ile bir tutulmaktadır.

104 France Farago, *Sanat*, Çev. Özcan Doğan, Ankara, Doğu Batı Yayınları, 2006, s. 239.

105 A.e., s. 240.

106 A.e., s. 243.

107 Arthur C. Danto, *Sanatın Sonundan Sonra: Çağdaş Sanat ve Tarihin Sınır Çizgisi*, Çev. Zeynep Demirsü, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2010, s. 169.

Modern bir eğitim kurumu olarak bilinen Mühendishane-i berrii Hümayun'un 1795 senesindeki kuruluşu çağdaş Türk sanatının başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Çağdaş sanatın gelişimine inkar edilemez katkıları bulunan bu kurum her yerde başlangıç ve tek kaynak olarak kabul edilmemektedir.

Türk sanatının çağdaşlaşma süreci kitlelerce "Batılılaşma" ve "Avrupa standartlarında yeni bir şekil kazanma" olarak da algılanmıştır.

"Çağdaşlaşma" kelimesi ile kastedilen çeşitli ayıklamalarda bulunulup evrensel yükseliştir.

Çağdaş Türk sanatına Avrupa'nın etkileri olmakla beraber, Avrupa Dünyası köklü değişimin ana kaynağı olma özelliği taşımamaktadır.¹⁰⁸

2.5. Kültür Ve Sanatın Ticari Amaçla Kullanımı

Ticari amaçla kurulan işletmeler; kültür ve sanat kolu ile de ilgilenebilmektedirler.

Kültür ve sanat sanayisinin gelişimine düşük maliyetli çalışma alanları katkı sağlayabilmektedir.

Kültür ve sanat kurumları işletmelere toplantı alanları ve çeşitli fırsatlar sunarak gerek sanal gerekse de fiziksel yardımda bulunabilmektedirler.

İngiltere'de sanat ve kültürün makroekonomik katkısının ve daha geniş ekonomiye olan dolaylı yoldan katkısının incelendiği İngiltere Sanat Konseyi ve Ulusal Müzeler Yönetim Konseyi Raporu'nun ortaya koyduğu verilere göre; 2008 senesinden 2010 senesine kadar olan süreçte, sanat ve kültür harcamaları artmış; ancak 2012 senesinin üçüncü çeyreği hariç, 2011 ve 2012 senesinin ikinci çeyreğine denk gelen süre içerisinde kültür ve sanat harcamalarında belirgin bir düşüş yaşanmıştır.¹⁰⁹

108 Sezer Tansuğ, **Çağdaş Türk Sanatı**, 4. bs., İstanbul, Remzi Kitabevi, 1996, s. 11.

109 Centre for Economics and Business Research Ltd., "Report for Arts Council England and the National Museums Directors' Council", May 2012, s. 2.

3. KÜLTÜR SANAT HABERCİLİĞİ

Kültür sanat alanına giren konular; müzik, sinema, sahne sanatları, fotoğraf, edebiyat vb. konulardır. Bu dalların hepsi akademik bilgiyi gerekli kılan dallardır; ancak haber yapılırken çoğu zaman, çeşitli nedenlerle bu dallarda uzman olmayan kişiler kullanılmaktadır. Bunun nedeni ekonomik olabildiği gibi eğitimden de kaynaklanmaktadır. Muhabirler belli bir alanda uzmanlık kazanırlarken, kültür ve sanat konusu gözardı edilebilmektedir.

Kültür ve sanat gündeminin bütün detayları ile bilinmesi bu çevreden olanlarca bir zorunluluk iken, kültür sanat servisi diğer servislere göre çok daha az elemanla fazla iş yapmak durumundadırlar. Bir gazetenin ekonomi servisi, kültür sanat servisinden daha önemli görülebilmektedir.

Kültür sanat haberi yapacak muhabir, hem kendi toplumunda hem de dünyada olup biten kültür etkinliklerinden haberdar olmalı, haber kapsamına girecek olayları yazılı ve görsel olarak hazırlayıp sunmalıdır.

Kültür ve sanat haberlerinden sorumlu bir muhabirin alanında yetkin bir kimse olması gerekmektedir; çünkü o haberin kritiği yapılarak okuyucu kitlesi yönlendirilmektedir. Bu alanda yetkin olmanın şartı da işi sevmektir.

Bazı gazetelerde kültür-sanat sayfası yer almamakta, hafta sonu eklerinde bu tarz haberlere yer verilmektedir. Buna örnek olarak “Hürriyet” ve “Sabah” gazeteleri gösterilebilmektedir. İki gazetede de kültür-sanat haberleri eklerde yer almaktadır.

Kültür-sanat haberlerine bu kadar az yer ayrılmasının nedenlerinden biri de bu konu ile ilgili etkinliklerin sınırlı oluşundandır.

Gazetelerde kültür-sanat haberlerine ayrılan kısmın giderek daralması çok partili dönemle beraber artan politik haberlerle de ilişkilidir.¹¹⁰

110 Gamze Erdoğan, “Ulusal Yazılı Basında Uzman Gazetecilik: Kültür Sanat Haberciliğinin Ana Akım ve Fikir Gazetelerindeki Uygulamaları”, **Yayımlanmamış Doktora Tezi**, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı, 2007, s. 172-175.

İki grupta incelenen kültür-sanat haberlerinden birinci ve büyük olan grupta, yeni çıkan bir kitap, yeni vizyona giren sinema filmleri, konserler vb. alanlarda bilgilendirme ve eleştiri yapılırken, etkin kabul edilen ikinci grupta ise, toplumu alakadar eden kültür-sanat olaylarına dair açıklayıcı bilgiler verilmekte ve bu yazılar konu ile ilgili enformasyon almış kişiler tarafından kaleme alınabilmektedir.

Gazeteciliğin bir kolu olan kültür ve sanat haberciliğini belirli sanat dallarıyla sınırlı kabul etmek gerekmektedir.

3.1. Basında Kültür ve Sanat

Gazetelerde neredeyse her gün sanatsal bir ürün ya da bir etkinliğe yer verilmektedir. Sanatsal ürünlerin ya da faaliyetlerin tanıtım ve değerlendirme yazıları yer almaktadır.

Henüz çok yeni bir etkinlikle ilgili detaylı inceleme ve değerlendirmelere bu yazılar vasıtasıyla rahatlıkla ulaşabilmekteyiz.

Rusya, Fransa, Almanya, İngiltere vb. ülkeler sanatı desteklemek adına ülke gelirlerinin büyük bir kısmını buna ayırmakta ve sanat ile ilgili duyurularda da basından yararlanmaktadır.¹¹¹

3.1.1. Basın ve Kültür

Gerçeklerin tespit edilip yansıtılmasında rol oynayan medya, yapısından ötürü zihinlere temas etmektedir. Medyanın, tespit ettiklerini aktarmada kullandığı özel teknikleri bulunmaktadır.

111 L.N. Tolstoy, **Sanat Nedir?**, Çev. Mazlum Beyhan, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2007, s. 3-4.

“Algılama” ile gerçekleşen iletişim bir bilim olarak; sosyal psikoloji, sibernetik, antropoloji ve göstergebilime uzanan yelpazesi ile, disiplinlerarası bir bilim olduğunu kanıtlamaktadır.

Yaşamakta olduğumuz modern çağda, kitle iletişim araçlarının kapladığı alan dikkate alınırca, kitle iletişiminin önemi daha rahat anlaşılabilir. Yaşadığımız çağın “iletişim çağı” olarak adlandırılması da bu önemi ortaya koymaktadır. Kitle iletişim araçları sayesinde gerçekler farkedilmekte ve zihinlerde anlam kazanmaktadır.¹¹²

Sorumluluğu yalnızca enformasyon vermek olmayan medya, enformasyona kendisi belli bir şekil kazandırmakta, hangi olayların yayınlanacağı, nasıl yayınlanacağı vb. konularda karar vermektedir.

Medya patronlarının yönettiği kitle iletişim araçları, ekonomik açıdan mevcudiyetlerini korumaya çalışmakla beraber, maksimum kâr elde etmeye yönelik bir sistem ile işlemektedirler.

Demokrasinin olmazsa olmazı enformasyon gücü, özel girişimcilerin elinde ve sanılanın aksine, büyük kitlelerin de uzağında yer almaktadır.¹¹³

Haber kurumlarının sorunları vatandaş ile gazeteciler arasındaki iletişim bağının giderek zayıflaması ile yoğunluk kazanmıştır.

Amerika’da mesleğin liderlerinin gazetecilik yerine işletme sorunlarına ağırlık vermeleri 20. yüzyılda gazetelerin ve ve bu mesleği icra edenlerin ne denli çaptan düştüklerini gözler önüne sermektedir.

112 N. Nur Topçuoğlu, **Basında Reklam ve Tüketim Olgusu/Türkiye’de Yeni Gazetecilik Yönelimleri ve Basının Sosyo-Kültürel Değişimdeki Rolü**, İstanbul, Vadi Yayınları, 1996, s. 19.

113 A.e., s. 20.

3.1.2. Sanatın Basına, Basının Sanata Etkisi

Doğası itibariyle insan ile sürekli irtibatta bulunan medya ve insan arasındaki iletişim “algı” eylemi ile meydana gelmekte ve medya gerçeğin çeşitli şekillerde aktarımında rol oynamaktadır. ¹¹⁴

Bir haberleşme aracı olan basının ana görevi; kitleleri bilgilendirerek, eğitilip bilinçlendirilmelerine katkıda bulunmaktır. Sanat da basının bilgilendirme konularından biridir. Basın, sanat ile ilgili güncel olayları kitlelere iletmekte ve yüklenmiş olduğu bilgilendirme görevini yerine getirmektedir. Bu eylem sonucunda kitleler bilgilendirilirken sanat da gelişme göstermektedir. Basın böylelikle sanatın seviyesini de yükselten bir araç haline gelmektedir.

Basında yer alan herhangi bir kültür-sanat haberinin, o konu hakkında detaylı bilgi sahibi olan, tecrübeli bir kimse tarafından ele alınması gerekmektedir; çünkü sanatsal etkinliklerin de, sanat ürünlerinin de vermek istedikleri mesajlar vardır. Bu mesajlar konu hakkında tecrübesi olan kimseler tarafından iletildiğinde önemleri fazlasıyla anlaşılmaktadır. Bir haberleşme aracı olan basının eğitici yönü burada ortaya çıkmaktadır. ¹¹⁵

3.2. Popüler Kültür Ve Popüler Basın

Gazeteler 20. yüzyıla geçişle beraber, içeriklerindeki çeşitliliği de günden güne azaltmaya başlamışlardır. Yorum ve habere ayrılmış olan gazete sayfalarında, toplumu ilgilendiren olaylara, siyaset ve ekonomiye ayrılan kısım beşte bir oranından bile daha az olabilmektedir. Bu nitelikteki bir günlük gazetenin satış oranı yüzde 80’leri aşmaktadır.

114 A.e., s. 19.

115 Sezer Tansuğ, *Sanatın Görsel Dili*, 3. bs., İstanbul, Remzi Kitabevi, 1993, s. 11-12.

Bir basın aracının içeriği eğlence ise yeterince ilgi görmeyeceğine dair görüşün nedeni; önemsiz, içi boş bir doluluğa sahip olduğu düşüncesinin benimsenmesindedir.

Bu varsayımın kaynağı; incelemeden yoksun, seçkin, geleneksel anlayış olarak gözlemlenmektedir. Çoğunluğun ne okuduğunun araştırmasının yapılmaması böyle bir varsayımı ortaya koymuştur.

Eleştirel bakış açısını benimseyen yaklaşımda, eğlence içerikli basının kültür yozlaşmasına neden olduğu görüşü hakimdir. Eleştirel kesimin bazı öncüleri, izleyicinin sömürülen değil, sömüren taraf olduğunu görüş birliği ile kabul etmektedirler. Bu görüşe göre, etkin konumdaki izleyici için popüler basın adeta kutsal değer taşımaktadır.

İçeriği eğlence olan basının hiçe sayılmasının önemli nedenlerinden biri, pek çok araştırmacının basının siyasi işlevi olduğu konusunda hemfikir olmaları ve eğlenceli içeriğin siyasi açıdan anlamsızlığıdır. Karşıt bir görüş olarak, içeriği eğlence olan basın, siyasal araştırmalar için de ayrıca incelenmelidir. ¹¹⁶

Önemli yorumculardan Richard Hoggart'ın savunduğu düşünce sistemine göre; İngiltere'nin savaş sonrası kültürel çöküşünün arkasında popüler basın yer almaktadır.

Hoggart, önemli açıklamalarda bulunduğu 1957 senesine ait olan kitabında, doyurucu ve verici eğlencenin, kitle eğlencelerinin yozlaşmış içeriğiyle giderek yok olduğuna değinmektedir.

Bu tarz görüşler Amerika'da da hakim olmuştur. Zıt görüşte olan Amerikalı toplumbilimciler ise; Amerika'daki orta sınıfın kültür bulgularının popüler kültür ürünleri ile olan bağlantısını düşüncelerinin merkezine oturarak karşıt fikir sunmuşlardır. ¹¹⁷

116 James Curran, Colin Sparks, "Basın ve Popüler Kültür", Nazife Güngör (Der), **Popüler Kültür ve İktidar-Popüler Kültür Üzerine Kuramsal İncelemeler**, İstanbul, Vadi Yayınları, 1999, s. 440-441.

117 A.e., s. 442-443.

Hoggart'ın popüler kültür ile ilgili kötümser bakış açısına karşılık, bu kültüre ait ürünleri sempatik bulmakla beraber eleştirmekten geri kalmayan kişilerin sayıca daha fazla oldukları bilinmektedir. ¹¹⁸

Yaşadığımız toplumda popüler kültürün basından bağımsız mevcudiyetini sürdürmesi giderek imkânsız hale gelmektedir. Kitleleri etkileyen popüler kültür kitleleri etkilemek arzusunda olan basını da hükmü altına almaktadır. Bu durumda basın ana amacından sapmakta, eğitici ve öğretici sorumluluklarından uzaklaşmakta, halkın boş eğlence aracı olmaktadır. Yanlış yönlendirilen halkın uyandığı zaman geleceğe korku dolu gözlerle bakması kaçınılmaz olmaktadır.

Basın elbette ki halka karşı sorumluluğu “eğlendirme” de olan bir araçtır; ancak bu eğlendirme özelliği saptırılıp kültür yozlaşmasına neden olduğu noktada tehlikeli bir hal almaktadır.

3.3. Türkiye’de Kültür ve Sanat Haberciliği

3.3.1. Kültür ve Sanat Yayınları

Günümüzde pek çok kültür ve sanat yayını bulunmakla beraber bunların bir kısmı aylık olarak çıkmaktadır. İki ya da üç aylık çıkan kültür sanat yayınları da mevcuttur. Aylık çıkan kültür sanat ve edebiyat dergilerinden bazıları; Berfin Bahar Dergisi, Paros, Temrin Dergisi, Telgraf Sanat, BBC History Magazine, Yedikıta Dergisi, Rh+ Art Magazine, Türk Edebiyatı, Toplumsal Tarih, Chronicle, Milliyet Sanat, Dil ve Edebiyat, Varlık, Ayraç, Tiyatro, Black & White, Kültür Mafyası’dır. İki aylık çıkan bazı önemli sanat ve edebiyat dergileri de; Kitap-lık, Bugünden Dergisi, Karabatak, Sahne, Sözcükler, Monocle Mediterraneo, Notos, Artam Global Art, Dünyanın Öyküsü, Aktüel Arkeoloji, Psikeart, Felsefe Yazın’dır. Actual, Archaeology, Roman Kahramanları ve Keşkül de üç aylık çıkan sanat yayınlarına örnektir. ¹¹⁸

118 A.e., s. 443.

3.3.2. Kültür ve Sanat Haberciliği Yapan Basın İşletmeleri, Türleri ve Amaçları

Basın işletmeciliğinin oluşumunda zemin iletişim eylemi olmuş ve bunu gerçekleştirirken çeşitli olanaklardan yararlanmışlardır. Bunlar; sosyal, kültürel, ekonomik ve hukuki olanaklardır. ¹¹⁹

Diğer tüm işletmelerde olduğu gibi, basın işletmelerinin de kuruluş gayeleri kâr elde etmek olmakla beraber, onları diğer işletmelerden ayıran çeşitli özellikleri bünyelerinde barındırmaları, konuyu açık bir dille ortaya koymaya engel olmaktadır.

İşletme kavramı ile ilgili yapılan tanımlar çok çeşitli olmakla birlikte, hepsinin kökünde yatan sözcük “iş”tir ve anlamsal olarak işletmeler bir araca iş yaptıran, bir işyerinin varlığının söz konusu olduğu, insana ve maddeye dayalı öğelerden meydana gelen, üretimin görüldüğü bir birim olarak karşımıza çıkmaktadır. ¹²⁰

İşletmelerde üretilen herhangi bir mal olabileceği gibi, hizmet de olabilmektedir. İşletmeler; büyüklüklerine, hukuki yapılarına, ürün türlerine ve üretim amaçlarının mülkiyetine göre olmak üzere dört farklı gruba ayrılabilir. ¹²¹

İnsanların hayatlarını idame ettirmeleri için zorunlu olan ihtiyaçları bulunduğu gibi, zevklerine cevap veren ve bu sebeple lüks sınıfına giren istekleri de bulunabilmektedir. Bir ülke için lüks sınıfına giren mal başka bir ülkenin en temel ihtiyaçları arasına girebilmektedir. Buradaki asıl önemli nokta; o ülkenin gelişmişlik düzeyidir. Bu bağlamda gazeteler de kimi ülkenin temel, kiminse lüks sınıfında yer almaktadırlar.

119 Güneş N. Berberoğlu, **Basın İşletmeciliği – Yazılı Basında Organizasyon Yapıları ve Yönetim Şekilleri**, İstanbul, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, 1991, s. 23.

120 Atılgan, A.g.e, s. 16.

121 A.e., s. 25.

3.4. Günümüz Kültür ve Sanat Haberciliği Değerlendirmesi

Giderek iş gazeteciliğine doğru yönelen sanat gazeteciliği Amerika’da da giderek küçülmektedir. Sektör odaklı kimseler ve çoğu editör sanat eserlerine ve sanatsal fikirlere eğilmek yerine sanat piyasasına yoğunlaşmışlardır; yani sanatın kendisi yerine sanatın metalaştırılması ile ilgilenmektedirler.

Amerika’nın en önemli basın işletmeleri Newyork şehrinde bulunmaktadır. Kültürel habercilikteki daralmadan bu şehir de nasibini almıştır.

Avrupa Birliği ülkelerinden Almanya’da halkın kültür ve sanata karşı eleştirel ama anlamaya çalışan bir tutumda olduğu söylenebilir. Bu tutum; yeni ressam, şairler ve onların çeşitli sergi ve eserlerinde kendisini belli etmektedir. Almanya’nın belirli bölgelerinde kültür ve sanat haberlerine ayrılan bölümün bu bölgelerdeki faaliyet yoğunluğunun paralelinde daha fazla olduğunu söylemek mümkündür. Bununla beraber dergi satışlarının gazete satışlarından fazla olduğu gözlemlenmektedir. Edebiyat ve romanlar diğer okuma alışkanlığı olanağı olmuş ülkelerde olduğu gibi burada da kültür ve sanat başlığı altında sıklıkla bahsedilen konulardandır.

Kâr amacı gütmeyen yeni kültür sanat haberciliği anlayışı ise; sanat içeriğinin yeniden kültür haberciliğinin öznesi olabileceği konusunda umut vermektedir. Bu gelişme kültür ve sanat haberciliği açısından oldukça heyecan verici görülmektedir.

3.4.1. Kâr Amacı Gütmeyen Kültür ve Sanat Haberciliği

“ProPublica” en bilinen ve en büyük kâr amaçsız habercilik anlayışına sahip oluşum olmakla beraber, 2007 senesinin Ekim ayında kurulmuştur. Kurucuları arasında; “Wall Street Journal” ve “New York Times” gibi büyük gazetelerin eski çalışanları yer almaktadır. Yönetici ve editörlerin birleşerek kurduğu “ProPublica” amacını; kamu yararına gerçekleştirilen araştırmacı gazetecilik olarak tanımlamaktadır.

Oluşturduğu içeriği “melez model” yolu ile dağıtan “ProPublica” sene başına 10 milyon dolarlık bir taahhüt ile başlatılmıştır. Kâr amacı gütmeyen gazeteci örgütleri arasında kırktan fazla sayıda yönetici ve gazeteci çalışanlarıyla lider konumunu korumuştur.¹²²

3.4.2. Kültür Ve Sanat Yayıncılığı İle İlgili İki Örnek Üzerine Bir Araştırma

3.4.2.1. Araştırmanın Metodolojisi

Araştırma konusu olarak seçilen dergiler “Milliyet Sanat” ve “Kitaplık”tır. Bu dergilerden “Milliyet Sanat” senelerdir popülerliğini koruyan bir niteliğe sahip iken, “Kitaplık” dergisi ise daha yeni bir dergi olmakla beraber edebiyat ağırlıklı konular seçmektedir.

Araştırma her iki dergiden de, beşer sayı rastgele seçilerek gerçekleştirilmiştir. Milliyet Sanat dergisinin “551, 575, 636, 645, 648” numaralı sayıları incelenmiştir. Kitaplık dergisinin ise; “59, 73, 76, 88, 168” numaralı sayıları araştırılmıştır.

Milliyet Sanat dergisinde incelenen yazı türleri; “anket, biyografi, bulmaca, duyuru, haber, içindekiler, inceleme, makale, öykü, söyleşi, tanıtım” şeklinde tanımlanmıştır.

Kitaplık dergisinde ele alınan yazı türleri ise; “araştırma, biyografi, deneme, makale, öykü, söyleşi, şiir, tanıtım, diğer” türlerdir.

Milliyet Sanat dergisinde beş dergide toplamda 618 sayfa yazı türü incelenmiştir. İncelenen yazı adedi ise; 300’dir. Milliyet Sanat dergisinin her incelenen her bir sayısı reklam ve ilanlar ile birlikte 128 sayfadır.

122 Tyler Green, “Re-thinking cultural journalism”, (Çevrimiçi):

<http://blogs.artinfo.com/modernartnotes/files/2009/08/ArtJournalismWhitePaper2010.pdf>, 18 Ocak 2014.

Kitaplık dergisinin her sayıda sayfa sayısı değişmekle beraber beş sayıda incelenen yazıların toplam sayfa sayısı 623'tür ve yazı türü adeti 150 tanedir.

1972 senesinin Eylül ayında ilk sayısını çıkaran Milliyet Sanat dergisi, sanatın pek çok çeşidine 40 yılı aşkın süredir yer vermektedir. Dergiye; Aziz Nesin, Can Dündar Haldun Taner, Orhan Pamuk, Yaşar Kemal vb. önemli isimler yazılarıyla katkıda bulunmuşlardır.

Dergi; Milliyet gazetesinin o zamanki yayın yönetmeni Abdi İpekçi'nin isteği üzerine yayın hayatına başlamış ve günümüze kadar hiç ara vermeden devam etmiştir.

Plastik sanatlardan sahne sanatlarına, edebiyattan müziğe, bütün sanat dallarına yer vererek benzerlerinden ayrılmakta ve değişmeyen çizgisiyle popülerliğini korumaktadır.¹²³

3.4.2.2. Milliyet Sanat Dergisi İle İlgili Araştırma Bulguları

İncelenen Milliyet Sanat dergisinin incelenen beş sayısında toplam 618 sayfada 80 adet reklam ve ilan yer almıştır. Sayı başına ortalama 16 reklam ve ilan düşmektedir.

Tablo 1: Milliyet Sanat Dergisi' nde Reklam ve İlan Dağılımı.

Dergi No.	İlan/Reklam Sayısı
551	35
575	15
636	6
645	13
648	11
Ortalama	16

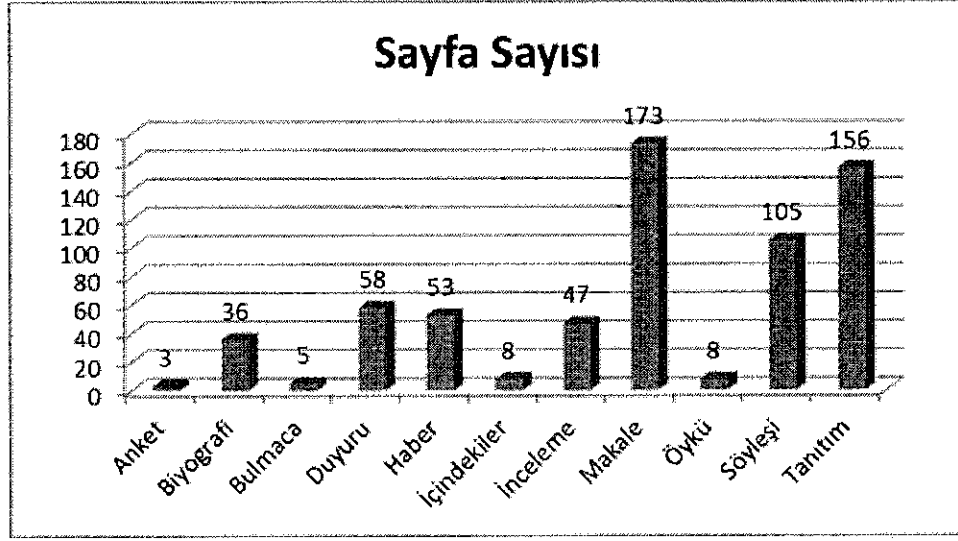
123 "İyi ki varsın Milliyet Sanat", (Çevrimiçi) <http://gundem.milliyet.com.tr/iyi-ki-varsin-milliyet-sanat/gundem/gundemdetay/31.08.2012/1589039/default.htm>, 16 Kasım 2013.

Milliyet Sanat dergisinin beş sayısında toplam 652 sayfa üzerinde 300 yazı türü incelenmiştir. İncelenen yazı türlerinin dağılımı aşağıdaki Tablo 2’ de gösterilmiştir.

Tablo 2: Milliyet Sanat Dergisi’ nin Yazı Türlerine Göre Dağılımı.

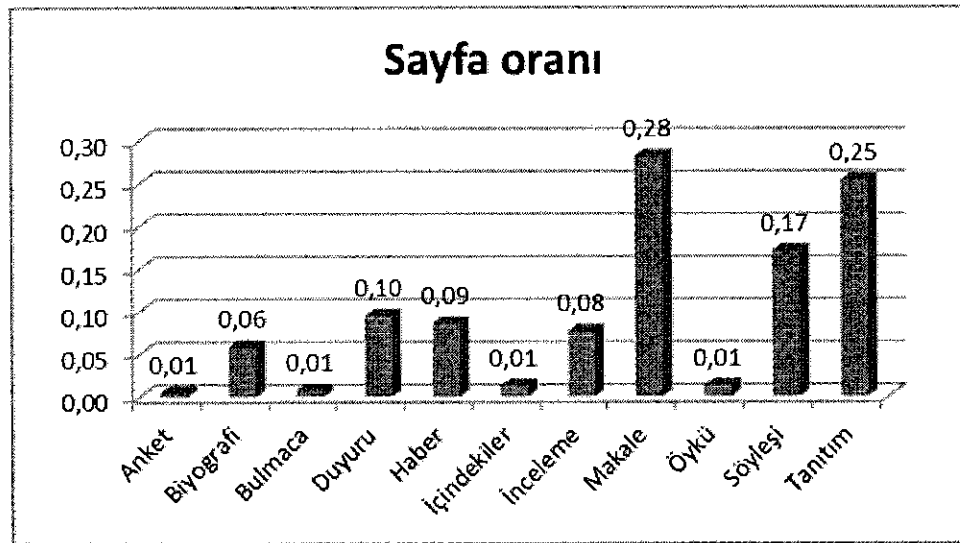
Türü	Sayfa Sayısı	Sayfa oranı	Top.Adet	Ort.adet/dergi
Anket	3	0,01	3	0,6
Biyografi	36	0,06	15	3
Bulmaca	5	0,01	5	1
Duyuru	58	0,10	10	2
Haber	53	0,09	22	4,4
İçindekiler	8	0,01	5	1
İnceleme	47	0,08	23	4,6
Makale	173	0,28	83	16,6
Öykü	8	0,01	4	0,8
Söyleşi	105	0,17	45	9
Tanıtım	156	0,25	85	17

Tabloda yazı türleri; “anket, biyografi, bulmaca, duyuru, haber, içindekiler, inceleme, makale, öykü, söyleşi, tanıtım” şeklinde tanımlanmış ve bu türlerin dergi içinde kapladığı sayfa sayısı, yazı türlerinin sayıları ve bunların oranları gösterilmiştir. Bu dağılım tablosuna göre çizilen sütun grafikleri aşağıda gösterilmiştir.

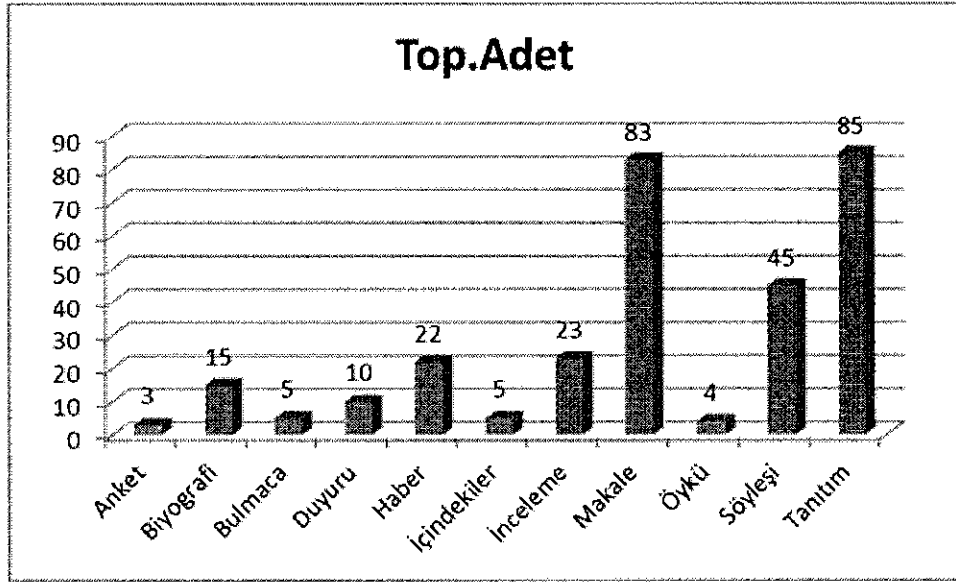
Şekil 1: Milliyet Sanat Dergisi' nde yazı türüne göre toplam sayfa sayısı dağılımı.

Şekil 1' de görüldüğü gibi en fazla sayfa sayısı makale türüne ayrılmıştır. Tanıtım türü yazılar da dergide ayrılan sayfa sayısı bakımından yüksektir. Bunları takip eden yazı türü söyleşilerdir. En az sayfa sayısı ankete ayrılmakla beraber, bunu bulmaca, öykü yazıları ve içindekiler kısmı takip etmektedir. Duyuru, haber, inceleme gibi yazı türlerine makul oranda sayfa ayrılmıştır.

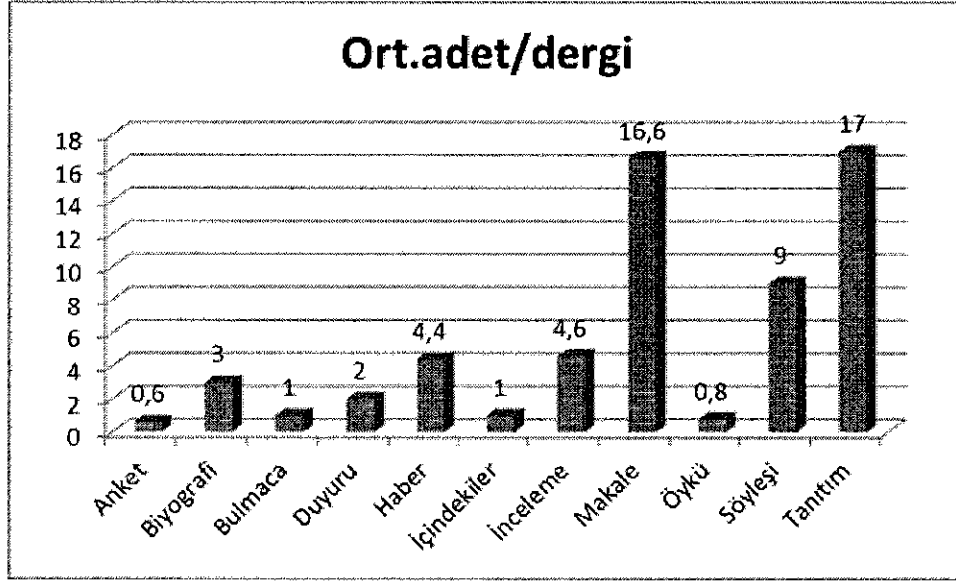
Şekil 2: Milliyet Sanat Dergisi' nde yazı türüne göre sayfa oranları dağılımı.

Şekil 2' de görüldüğü üzere en fazla yüzdeye sahip yazı türü makeledir. Tanıtım yazıları da ikinci en fazla yüzdeye sahip yazı türüdür. En az yüzdeye sahip türler ise; anket, bulmaca, içindekiler ve öykü'dür.

Şekil 3: Milliyet Sanat Dergisi' nde yazı türlerinin sayılarına göre dağılımı.

Şekil 3' de incelendiği üzere adet olarak tanıtım yazıları en fazla yer verilen yazı türüdür. İkinci en fazla sayıya sahip tür adet olarak makalelerdir. En az adette bulunan yazı türü ise; ankettir ve onu öykü, bulmaca ve içindekiler izlemektedir.

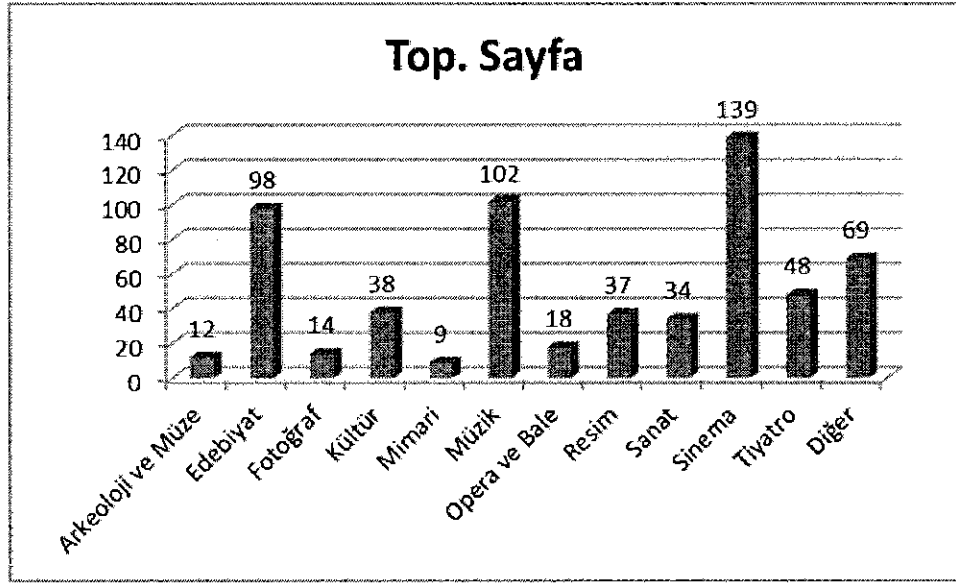
Şekil 4: Milliyet Sanat Dergisi' nde yazı türlerinin ortalama sayısının dağılımı.

Şekil 4' de her bir dergide türlerin ortalama sayıları yer almaktadır. Bir dergide en fazla yazı tanıtıma ayrılmaktadır. Makale de ikinci sırada yer almaktadır. Anket, öykü, içindekiler ve bulmaca türlerine en az yer verilmiştir.

Tablo 3: Milliyet Sanat Dergisi' nde Yazı Konularına Göre Dağılım.

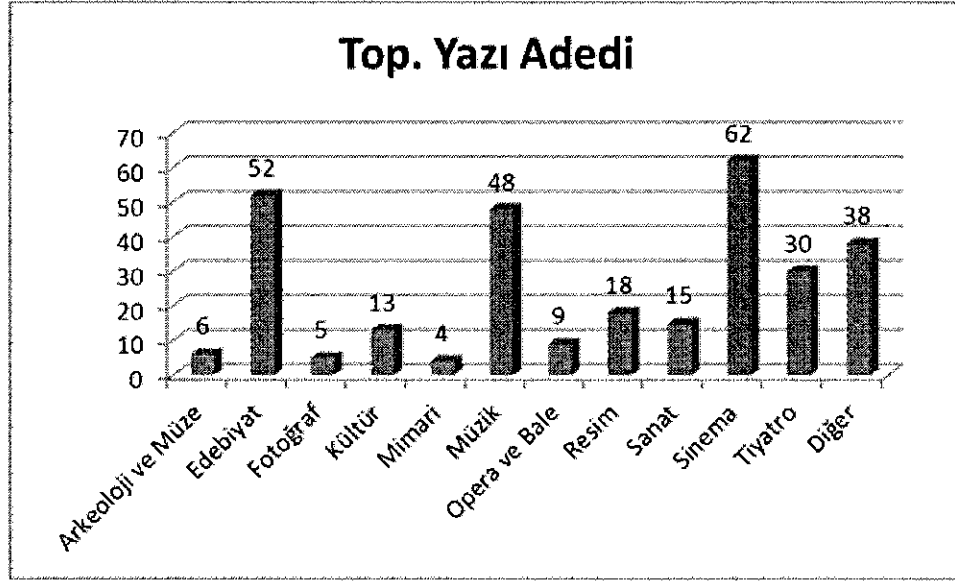
Konusu	Top. Sayfa	Top. Yazı Adedi	Ort. Sayfa/der	Ort.Yazı/dergi
Arkeoloji ve Müze	12	6	2,4	1,2
Edebiyat	98	52	19,6	10,4
Fotoğraf	14	5	2,8	1,0
Kültür	38	13	7,6	2,6
Mimari	9	4	1,8	0,8
Müzik	102	48	20,4	9,6
Opera ve Bale	18	9	3,6	1,8
Resim	37	18	7,4	3,6
Sanat	34	15	6,8	3,0
Sinema	139	62	27,8	12,4
Tiyatro	48	30	9,6	6,0
Diğer	69	38	13,8	7,6

Tabloda yazıların konusu; “Arkeoloji ve Müze, Edebiyat, Fotoğraf, Kültür, Mimari, Müzik, Opera ve Bale, Resim, Sanat, Sinema, Tiyatro ve Diğer” konular olarak gruplandırılmıştır. Bu konular için ayrılan toplam sayfa sayıları, bu konularda yazılmış toplam yazı sayıları ve bunların oranları gösterilmiştir.

Şekil 5: Milliyet Sanat Dergisi’ nde konulara göre toplam sayfa sayısının dağılımı.

Şekil 5’ den de anlaşıldığı üzere, dergide ayrılan sayfa sayısı olarak sinema türündeki yazılar birinci sırada yer almaktadır. İkinci sırada müzik ve üçüncü sırada da edebiyat yer almaktadır. En az sayfa sayısı Arkeoloji ve Müze ile mimari türüne ayrılmıştır.

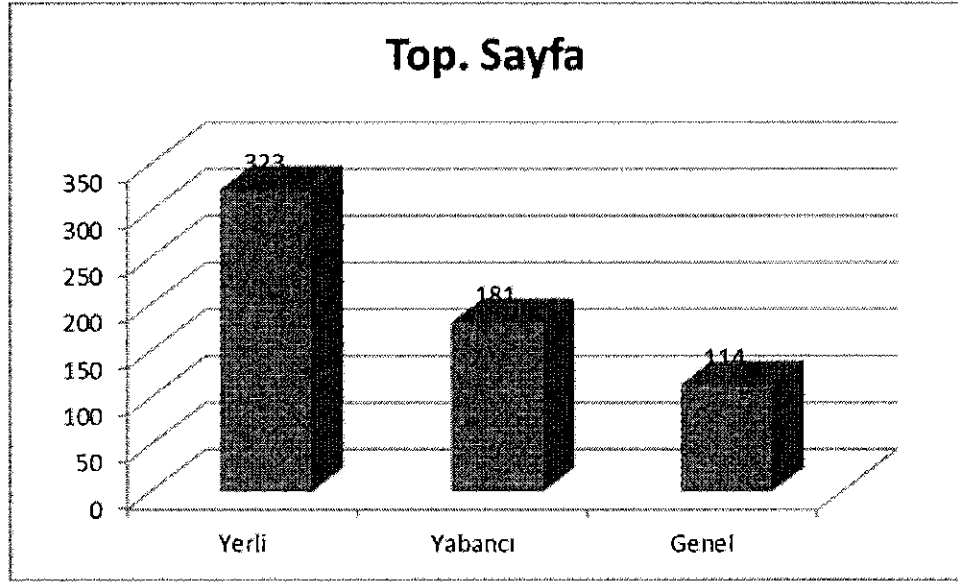
Şekil 6: Milliyet Sanat Dergisi' nde yazıların konulara göre toplam sayısının dağılımı.

Şekil 6' da adet olarak en fazla sinema ile ilgili yazı yazıldığı görülmektedir. Edebiyat ve müzik konuları da onu takip etmektedir. En az Mimari ile ilgili konularda yazı yazılmıştır. Fotoğraf, Arkeoloji ve Müze yazılarına da adet olarak az yer ayrılmıştır.

Tablo 4: Milliyet Sanat Dergisi' nde Yazıların Orijinlerine Göre Dağılımı.

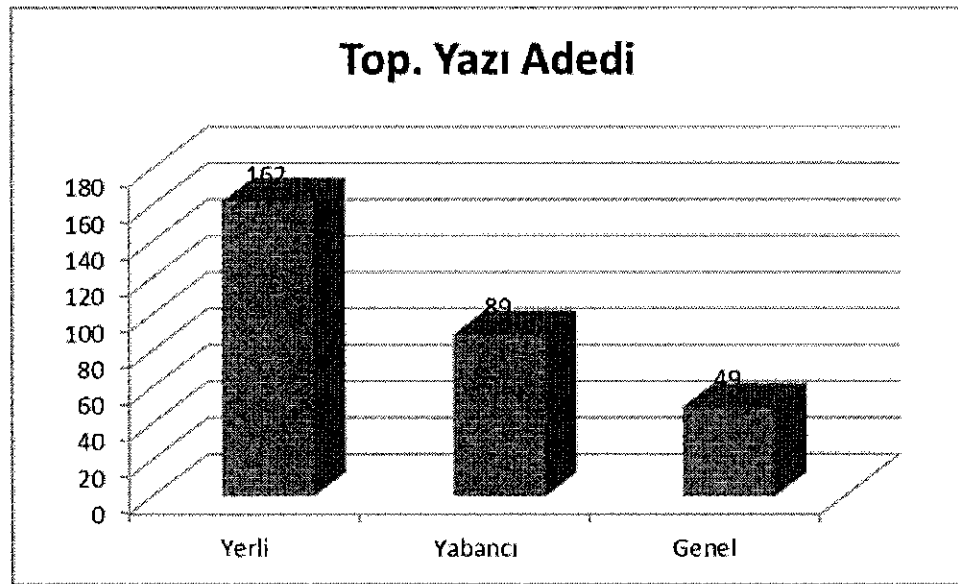
Orijin	Top. Sayfa	Top. Yazı Adedi	Ort. Sayfa/derg	Ort. Yazı/dergi
Yerli	323	162	64,6	32,4
Yabancı	181	89	36,2	17,8
Genel	114	49	22,8	9,8

Tabloda yazıların orijini; “Yerli, Yabancı ve Genel” olarak gruplandırılmıştır. Bunlar için ayrılan toplam sayfa sayıları, bu konularda yazılmış toplam yazı sayıları ve bunların oranları gösterilmiştir.

Şekil 7: Milliyet Sanat Dergisi' nde orijinlere göre toplam sayfa sayısı dağılımı.

Şekil 7' de dergide yer alan yazıların kaçının yerli, kaçının yabancı, kaçının genel ile ilgili içeriğe sahip olduğu sayfa sayısı bakımından araştırılmıştır. Yerli yazılar sayfa sayısı olarak en fazla olanlardır.

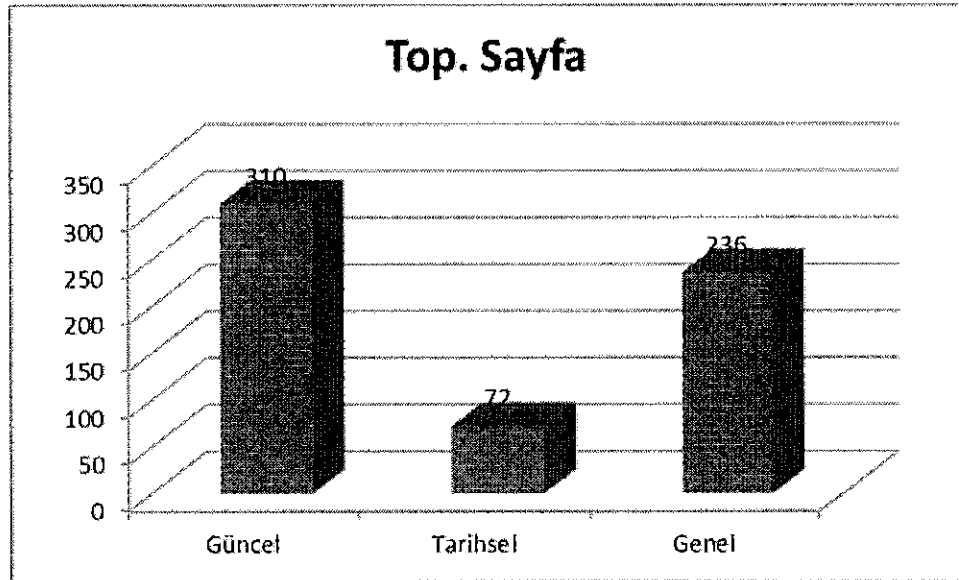
Şekil 8: Milliyet Sanat Dergisi' nde yazıların orijinine göre toplam yazı sayısı dağılımı.

Şekil 8’ de toplam dergilerdeki yerli, yabancı ve genel yazı adetleri görülmektedir. En çok yerli kaynaklı yazılar yer almaktadır.

Tablo 5: Milliyet Sanat Dergisi’ nin Yazılarının Güncelliğe Göre Dağılımı.

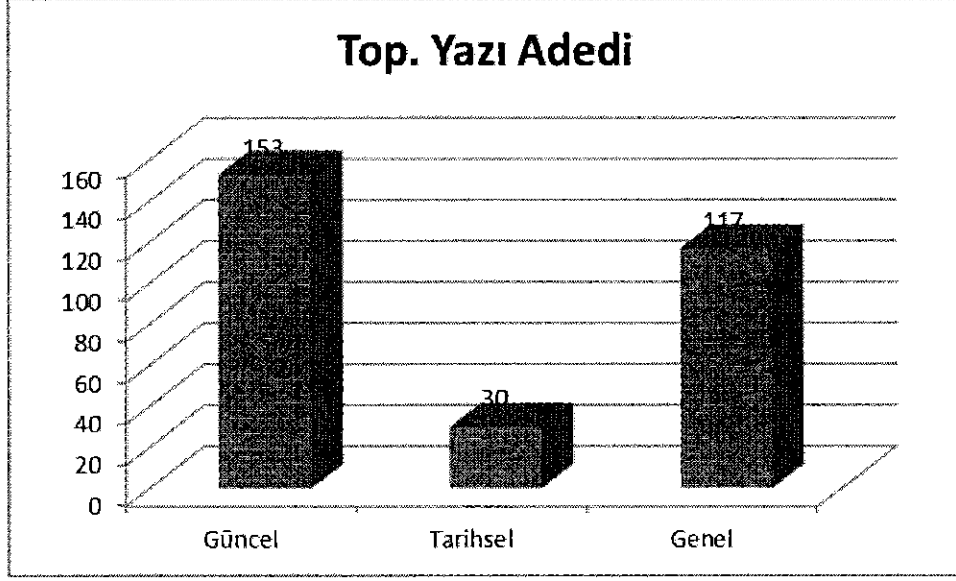
Güncellik	Top. Sayfa	Top. Yazı Adedi	Ort. Sayfa/derg	Ort. Yazı/dergi
Güncel	310	153	62,0	30,6
Tarihsel	72	30	14,4	6,0
Genel	236	117	47,2	23,4

Tabloda yazıların güncelliği; “Güncel, Tarihsel ve Genel” olarak üç grupta toplanmıştır. Bu konular için ayrılan toplam sayfa sayıları, bu konularda yazılmış toplam yazı sayıları ve bunların oranları gösterilmiştir.

Şekil 9: Milliyet Sanat Dergisi’ nde yazıların güncelliğine göre toplam sayfa sayısı dağılımı.

Şekil 9’ da dergilerin toplam kaç sayfasının güncel konuları içeren yazılara, kaç sayfasının tarihsel konuları içeren yazılara ve kaç sayfasının da genel konuları içeren yazılara ayrıldığı görülmektedir. En fazla sayfa sayısı güncel yazılara, an az sayfa sayısı da tarihsel yazılara ayrılmıştır.

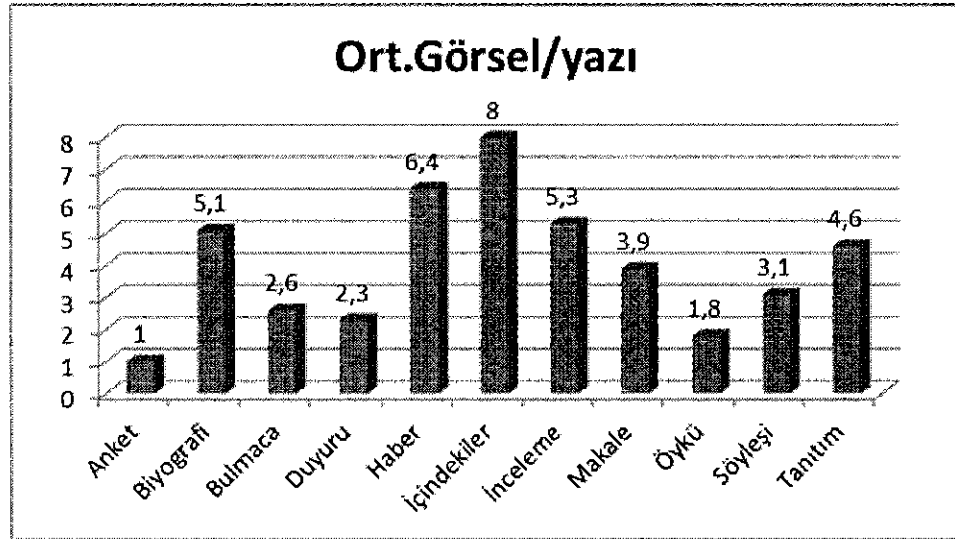
Şekil 10: Milliyet Sanat Dergisi’ nde yazıların güncelliğine göre toplam yazı sayısı dağılımı.

Şekil 10’ da güncel, tarihsel ve genel konulu yazıların toplam beş dergideki adeti gösterilmektedir. Güncel yazılar adet olarak toplamda en fazla olanlardır.

Tablo 6: Milliyet Sanat Dergisi' nde Görsellerin Dağılımı.

Türü	Top.Adet	Görsel Adedi	Ort.Görsel/yazı
Anket	3	3	1
Biyografi	15	77	5,1
Bulmaca	5	13	2,6
Duyuru	10	23	2,3
Haber	22	141	6,4
İçindekiler	5	40	8
İnceleme	23	123	5,3
Makale	83	327	3,9
Öykü	4	7	1,8
Söyleşi	45	139	3,1
Tanıtım	85	393	4,6

Tabloda yazıların türlerine göre yazı türü sayıları, bu türler için kullanılan toplam görsel sayıları ve yazı başına düşen ortalama görsel sayıları gösterilmiştir.

Şekil 11: Milliyet Sanat Dergisi' nde yazıların türlerine göre ortalama görsel sayısı dağılımı.

Şekil 11’ de yazılarda yer alan görsellerin ortalama sayısı gösterilmektedir. En fazla görsel içindikiler bölümünde yer alırken, en az görsel de anket ve öykü türlerinde yer almaktadır. Haber, İnceleme, Biyografi ve Tanıtım türü yazılarda kullanılan görsel sayılarının da yüksek olduğu görülmektedir.

3.4.2.3. Kitaplık Dergisi İle İlgili Araştırma Bulguları

“Kitaplık” dergisi yeni bir dergi olmakla beraber edebiyat ağırlıklı konular içermektedir.

Araştırma Kitaplık dergisinin de beşer sayısı rastgele seçilerek gerçekleştirilmiştir. Bu derginin; “59, 73, 76, 88, 168” numaralı sayıları araştırılmıştır.

Kitaplık dergisinde ele alınan yazı türleri; “araştırma, biyografi, deneme, makale, öykü, söyleşi, şiir, tanıtım, diğer” olarak belirlenmiştir.

Kitaplık dergisinin her sayıda sayfa sayısı değişmekle beraber beş sayıda incelenen yazıların toplam sayfa sayısı 623’ tür ve yazı adeti 150 tanedir. Kitaplık dergisinin incelenen beş sayısında toplam 623 sayfada 72 adet reklam ve ilan yer almıştır. Sayı başına ortalama 14 reklam ve ilan düşmektedir.

Tablo 7: Kitaplık Dergisi’ nde Reklam ve İlan Dağılımı.

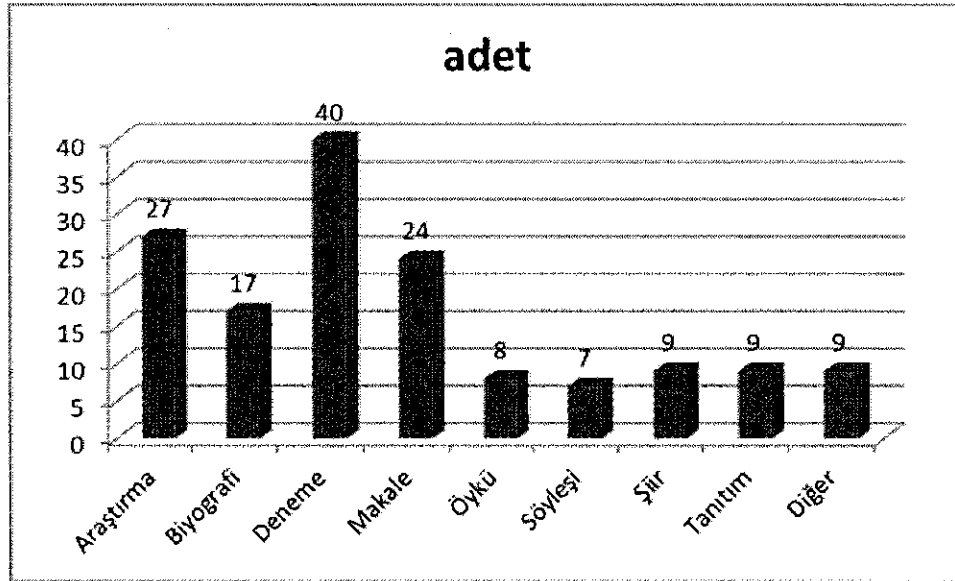
Dergi No.	Reklam/ilan Sayısı
59	21
73	19
76	8
88	10
168	11
Ortalama	14

Kitaplık dergisinin beş sayısında toplam 623 sayfada 150 yazı türü incelenmiştir. İncelenen yazı türlerinin dağılımı aşağıdaki Tablo 2’ de gösterilmiştir.

Tablo 8: Kitaplık Dergisi' nde Yazıların Türlerine Göre Dağılımı.

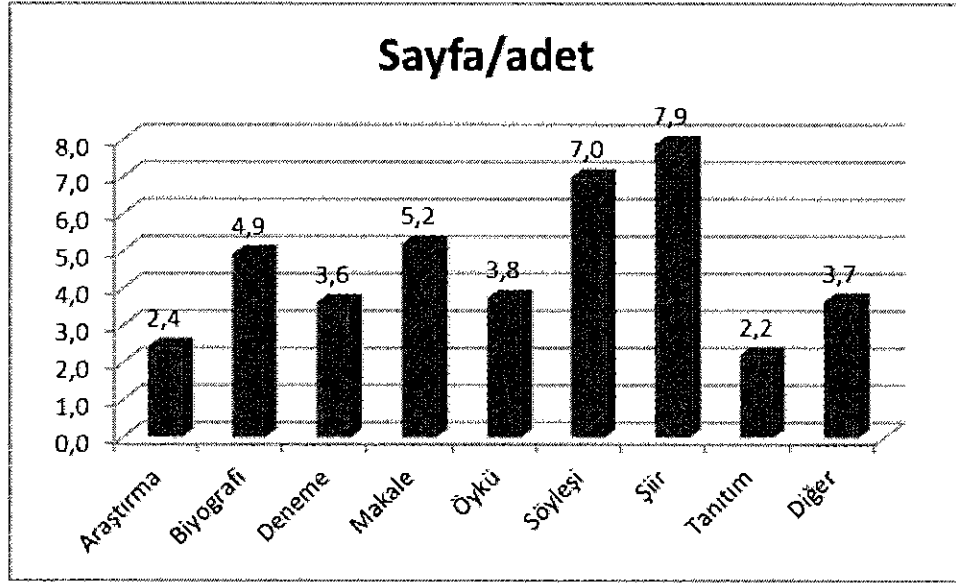
Türü	adet	Sayfa	görsel Say.	Sayfa/adet	Görsel/adet
Araştırma	27	66	32	2,4	1,2
Biyografi	17	84	28	4,9	1,6
Deneme	40	145	36	3,6	0,9
Makale	24	125	57	5,2	2,4
Öykü	8	30	1	3,8	0,1
Söyleşi	7	49	12	7,0	1,7
Şiir	9	71	4	7,9	0,4
Tanıtım	9	20	8	2,2	0,9
Diğer	9	33	11	3,7	1,2

Kitaplık dergisinde ele alınan yazı türlerinin dağılımı; “araştırma, biyografi, deneme, makale, öykü, söyleşi, şiir, tanıtım, diğer” olarak belirlenmiştir. Tabloda yazı türlerinin toplam adedi ve yer aldıkları toplam sayfa sayısı, türlere ilişkin toplam görsel sayıları ile her bir türün ortalama sayfa sayısı ile kullanılan ortalama görsel sayıları gösterilmiştir.

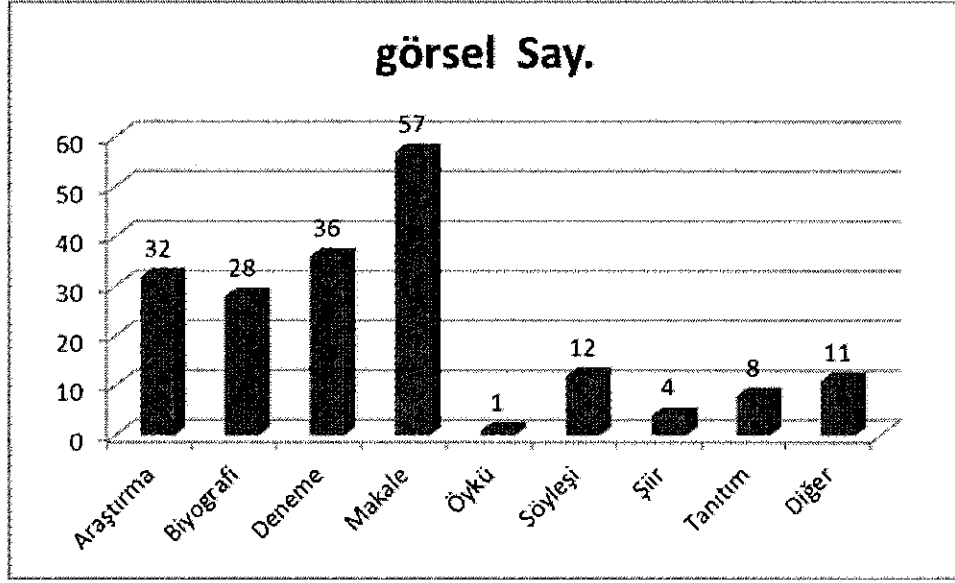
Şekil 12: Kitaplık Dergisi' nde yazı türlerinin sayılarına göre dağılımı.

Şekil 12’ de dergide deneme yazılarının adet olarak en fazla olduğu gözlenmektedir. Araştırma, makale ve biyografi türü yazıların sayısı da fazladır. Söyleşilerin adet olarak en az oldukları görülmektedir. Şiir ve tanıtım yazıları eşit adette olmakla beraber, söyleşilerden sonra en az adet öykü türüne ayrılmaktadır.

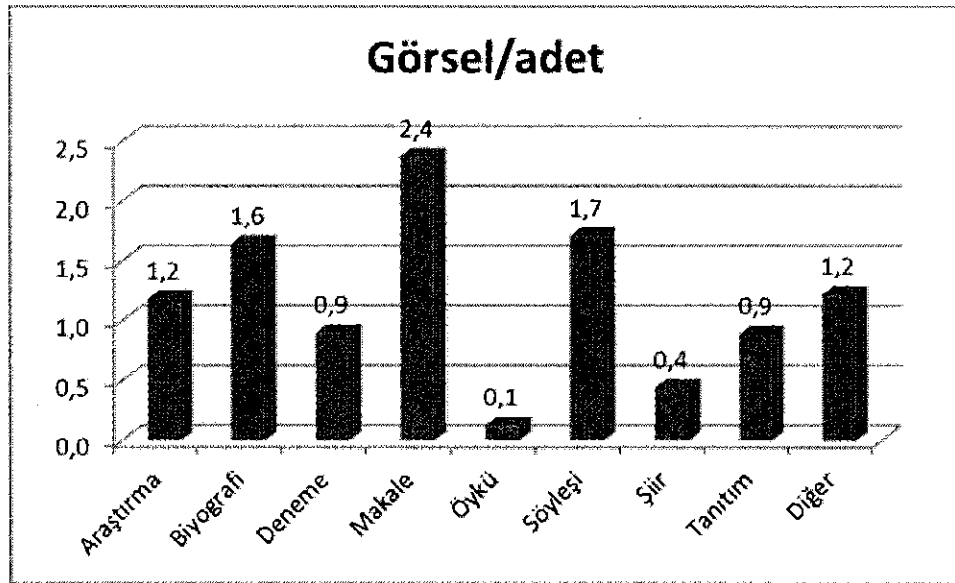
Şekil 13: Kitaplık Dergisi’ nde yazı türlerine ayrılan ortalama sayfa sayısının dağılımı.

Şekil 13’ de en fazla şiire yer verildiği, en az da tanıtım yazılarına yer verildiği görülmektedir. Söyleşi, Makale ve Biyografi türü yazılara da ayrılan sayfa sayısının yüksek olduğu gözlenmektedir.

Şekil 14: Kitaplık Dergisi' nde yazı türlerinde kullanılan toplam görsel sayısının dağılımı.

Şekil 14' te dergideki makale yazılarında toplamda en fazla görsel kullanıldığı görülmektedir. En az görselle sahip türler ise; öykülerdir.

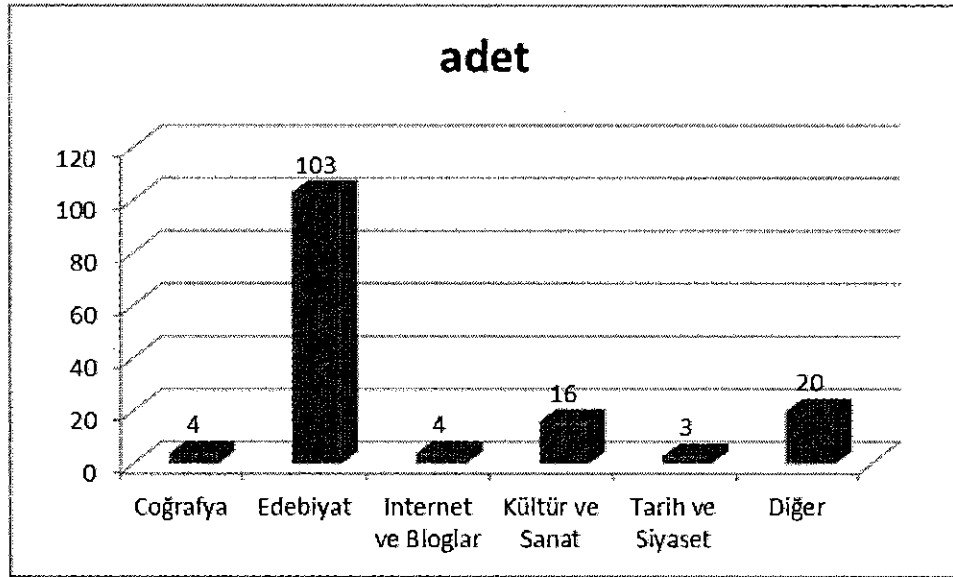
Şekil 15: Kitaplık Dergisi' nde yazı türlerinde kullanılan ortalama görsel sayısının dağılımı.

Şekil 15’ te türlere göre görsel adet dağılımı gösterilmiştir. En fazla görsel makalelerde, en az görsel ise öykülerde yer almaktadır. Söyleşi ve Biyografi türü yazılarda da fazla sayıda görsel kullanıldığı görülmektedir.

Tablo 9: Kitaplık Dergisi’ nde Yazıların konularına Göre Dağılımı.

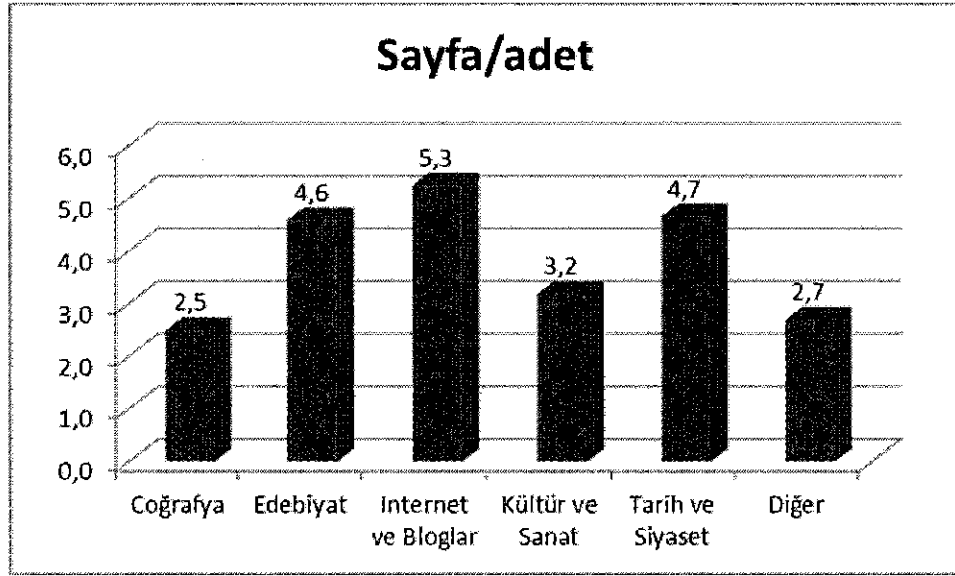
Konusu	adet	Sayfa	görsel Say.	Sayfa/adet	Görsel/adet
Coğrafya	4	10	3	2,5	0,8
Edebiyat	103	473	124	4,6	1,2
İnternet ve Bloglar	4	21	10	5,3	2,5
Kültür ve Sanat	16	51	39	3,2	2,4
Tarih ve Siyaset	3	14	3	4,7	1,0
Diğer	20	54	10	2,7	0,5

Tablo 9’ da yazıların konusu; “Coğrafya, Edebiyat, İnternet ve Bloglar, Kültür ve Sanat, Tarih ve Siyaset, ve Diğer” konular olarak gruplandırılmıştır. Bu konularda yazılmış toplam yazı sayıları, bu konular için ayrılan toplam sayfa sayıları, bu konularda kullanılan toplam görsel sayıları ve bunların oranları gösterilmiştir.

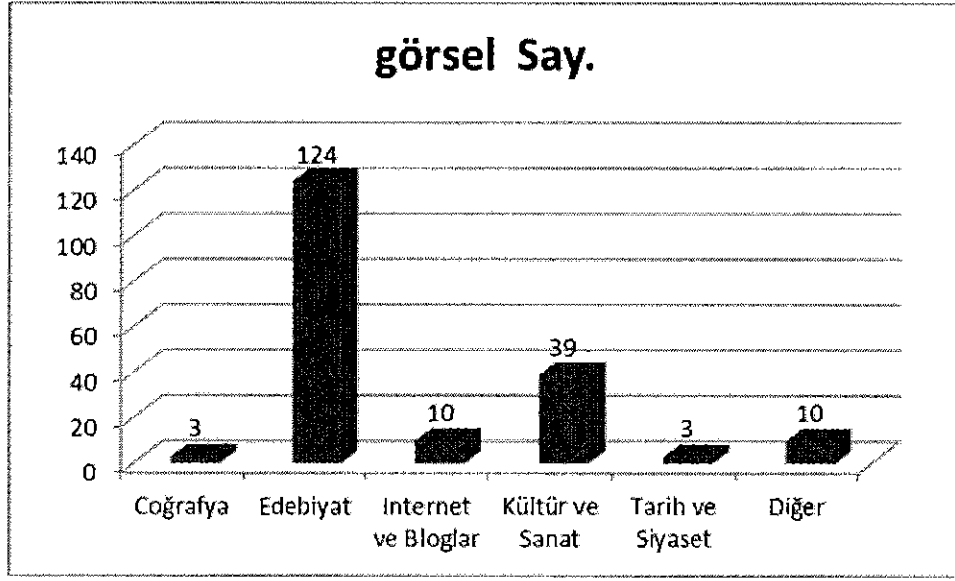
Şekil 16: Kitaplık Dergisi’ nde yazıların konularına göre toplam sayılarının dağılımı.

Şekil 16’ da Kitaplık dergisinde en fazla edebiyat konularına yer ayrıldığı görülmektedir. En az tarih ve siyaset konuları yer almaktadır. Kültür ve Sanat konuları ile diğer konulara da yeterince yer verildiği görülmektedir.

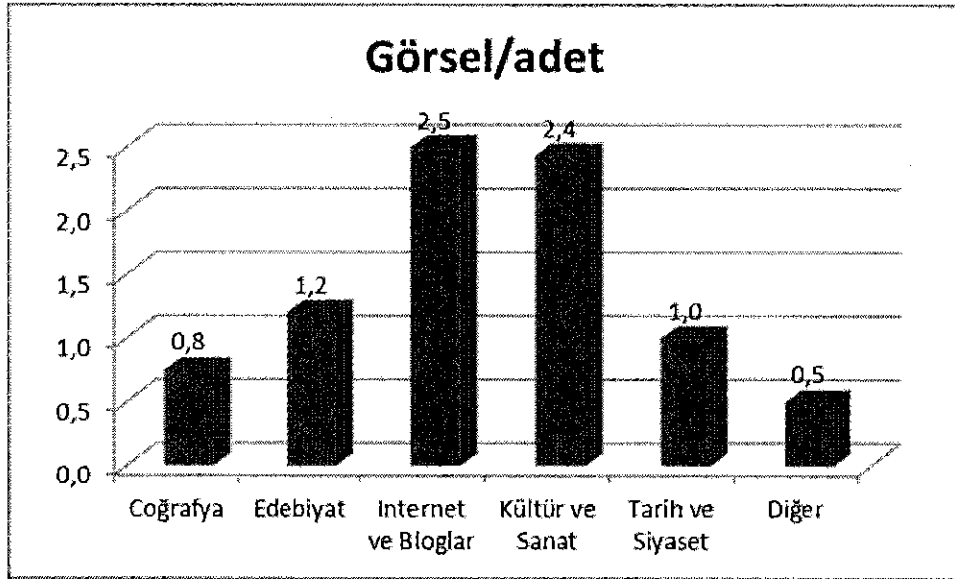
Şekil 17: Kitaplık Dergisi’ nde konularına göre yazıların ortalama sayfa sayılarının dağılımı.

Şekil 17’ de İnternet ve Bloglar konulu yazılara ayrılan sayfa sayısının fazla olduğu görülmekte, coğrafya konusunda ise sayfa sayısının oldukça sınırlı olduğu gözlemlenmektedir. Edebiyat ile Tarih ve Sanat konularında da sayfa sayılarının fazla olduğu görülmektedir.

Şekil 18: Kitaplık Dergisi' nde konulara göre kullanılan toplam görsel sayısının dağılımı.

Şekil 18' de en çok görsel sayısına edebiyat konularında rastlanmaktadır. En az görsel sayısı ise; coğrafya, tarih ve siyaset konularındadır.

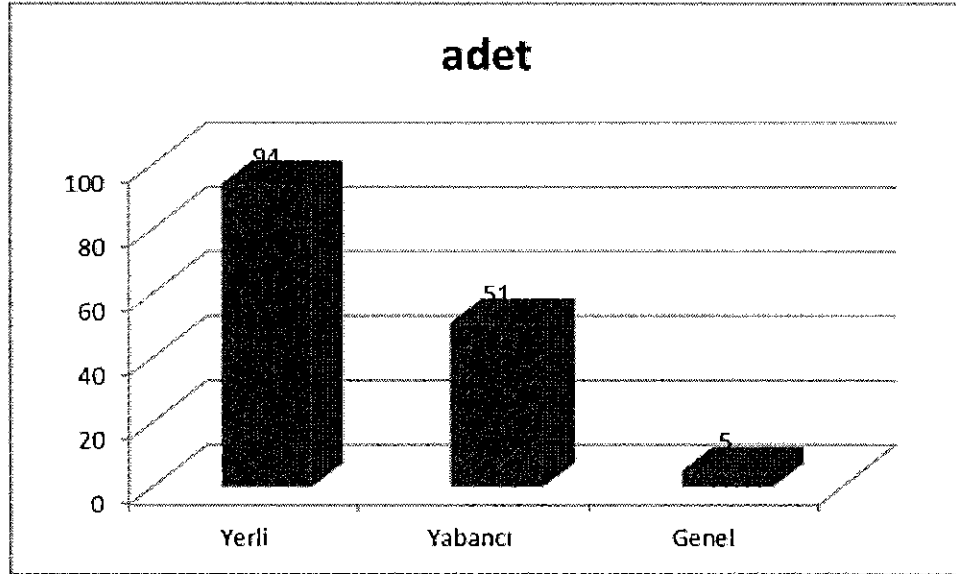
Şekil 19: Kitaplık Dergisi' nde konulara göre kullanılan ortalama görsel sayısının dağılımı.

Şekil 19’ da konulara göre yazı başına kullanılan ortalama görsel sayılarının dağılımı görülmektedir. En fazla görsel sayısı İnternet ve Bloglar ile Kültür ve Sanat konularında yer almaktadır. Diğer konular, Tarih ve Siyaset ile Coğrafya konularında görsel sayısının çok az kullanıldığı bulgularına ulaşılmıştır.

Tablo10: Kitaplık Dergisi’ nde Yazıların Orijinlerine Göre Dağılımı.

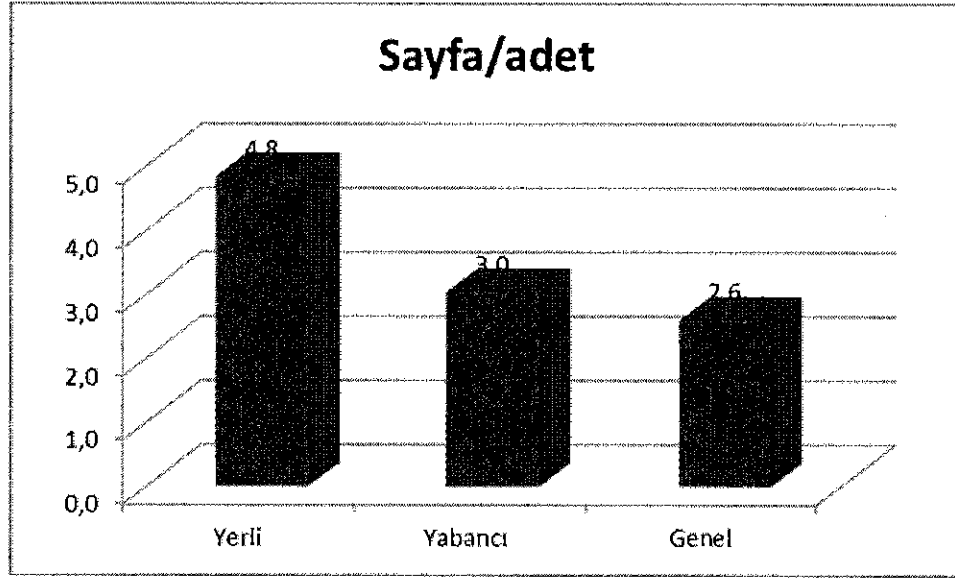
Orijin	adet	Sayfa	görsel Say.	Sayfa/adet	Görsel/adet
Yerli	94	455	138	4,8	1,5
Yabancı	51	155	47	3,0	0,9
Genel	5	13	4	2,6	0,8

Tabloda yazıların orijini; “Yerli, Yabancı ve Genel” olarak gruplandırılmıştır. Bunlar için ayrılan toplam sayfa sayıları, bu konularda yazılmış toplam yazı sayıları, burada kullanılan toplam görsel sayıları ve bunların oranları gösterilmiştir.

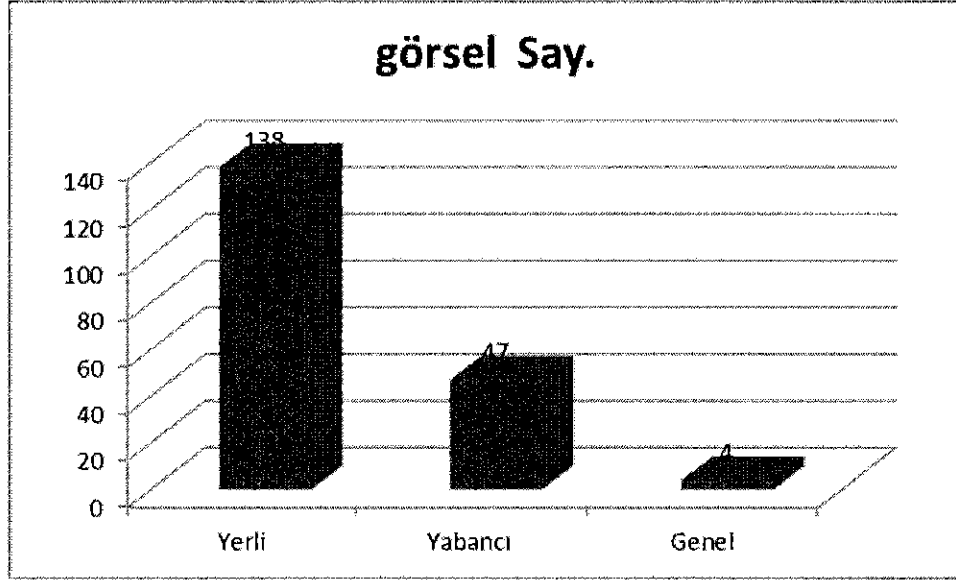
Şekil 20: Kitaplık Dergisi’ nde yazıların orijinine göre toplam sayısının dağılımı.

Şekil 20' de dergide adet olarak en fazla yerli yazıların olduğu görülmektedir. Yerli orijinli yazılar yabancı orijinli yazıların yaklaşık iki katıdır. Genel yazılar ise; sayıca en az olanlardır.

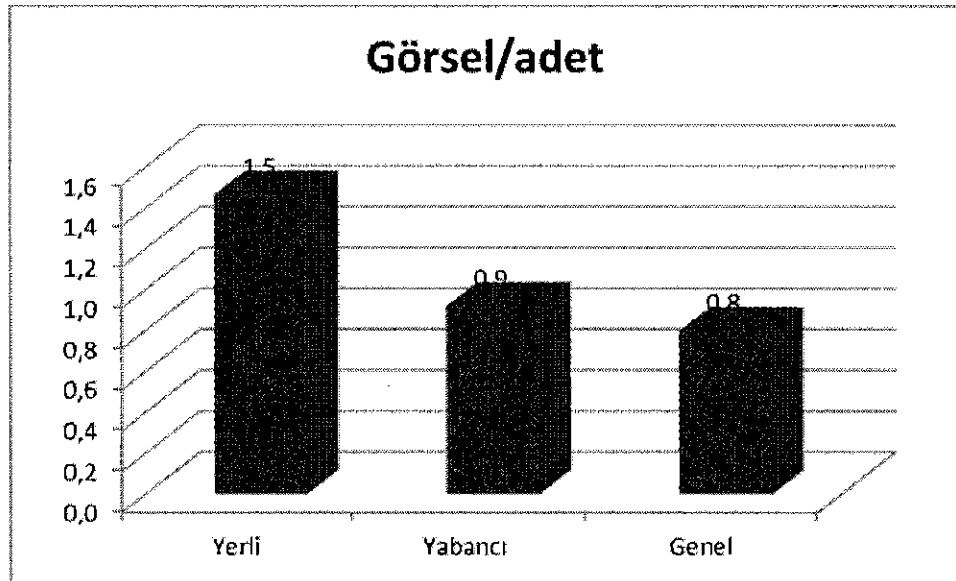
Şekil 21: Kitaplık Dergisi' nde yazıların orijinine göre ortalama sayfa sayısının dağılımı.

Şekil 21' de yerli yazılara ayrılan ortalama sayfa adedi olarak yabancı ve genel yazılara göre daha fazla gözlemlenmektedir.

Şekil 22: Kitaplık Dergisi' nde yazıların orijinine göre kullanılan toplam görsel sayısının dağılımı.

Şekil 22' de yerli yazılarda kullanılan görsel sayısının oldukça fazla olduğu görülmektedir. En az görsel genel konulu yazılardadır.

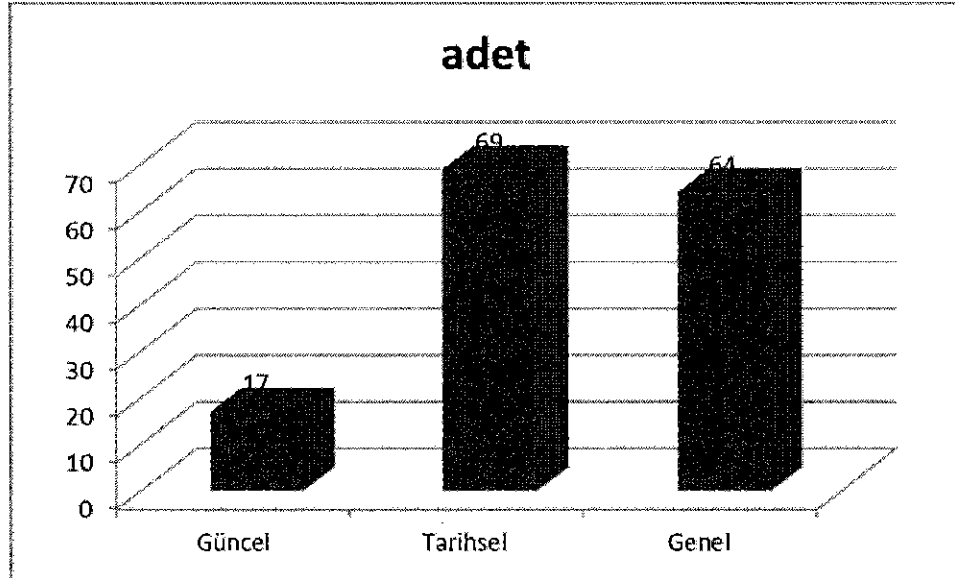
Şekil 23: Kitaplık Dergisi' nde yazıların orijinine göre kullanılan ortalama görsel sayısının dağılımı.

Şekil 23’ de kitaplık dergisinin yerli yazılarda ortalama olarak da en fazla görseli kullandığı görülmektedir. En az görsel ise genel yazılardadır. Yabancı ve genel yazıların görsel oranları birbirine çok yakındır.

Tablo 11: Kitaplık Dergisi’ nde Yazıların Güncelliğe Göre Dağılımı.

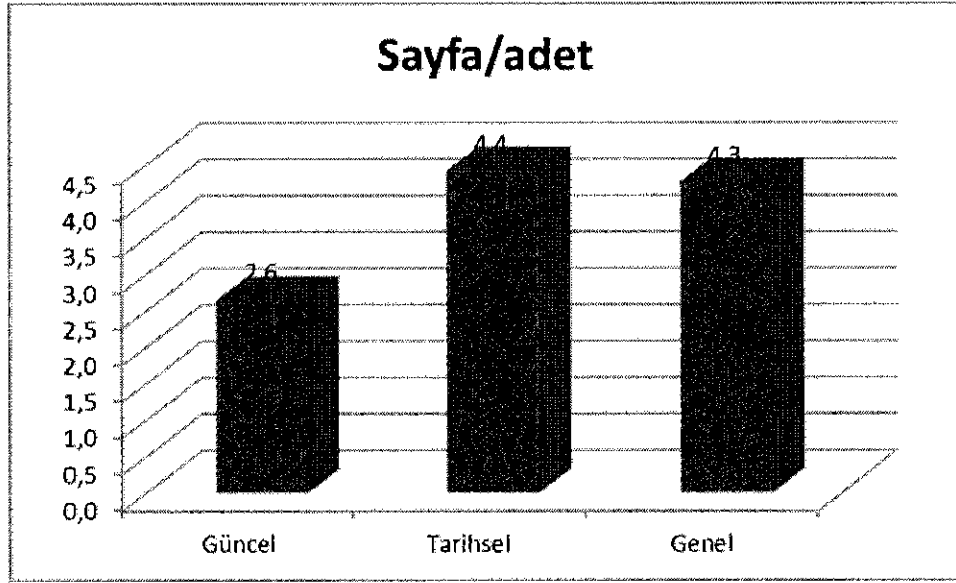
Güncellik	adet	Sayfa	görsel Say.	Sayfa/adet	Görsel/adet
Güncel	17	45	12	2,6	0,7
Tarihsel	69	305	122	4,4	1,8
Genel	64	273	55	4,3	0,9

Tablo 11’ de yazıların güncelliği; “Güncel, Tarihsel ve Genel” olarak gruplandırılmıştır. Bunların toplam sayıları, bunlar için ayrılan toplam sayfa sayıları, bunlarda kullanılan toplam görsel sayıları ve bunların oranları gösterilmiştir.

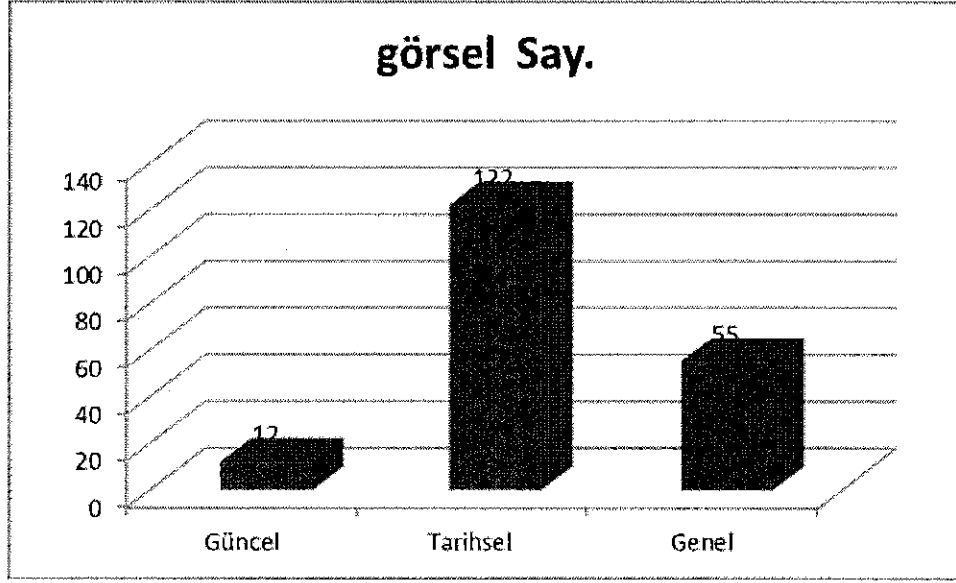
Şekil 24: Kitaplık Dergisi’ nde yazıların güncelliğine göre toplam sayısının dağılımı.

Şekil 24' de tarihsel yazıların adet olarak en fazla olduğu görülmektedir. En az adette olan yazılar ise; güncel yazılardır. Buradan derginin tarihsel yazılara genel olarak daha fazla ağırlık verdiği gözlemlenmektedir.

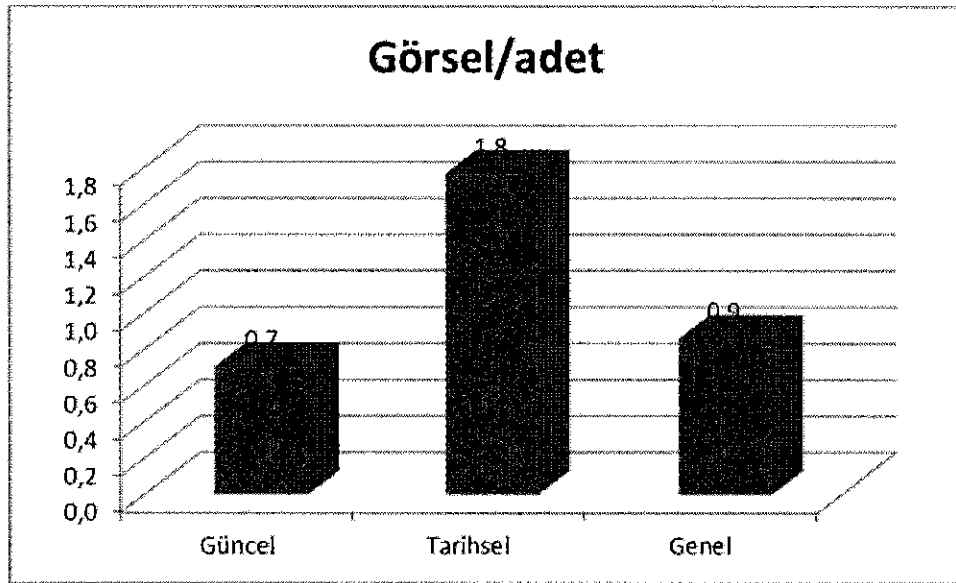
Şekil 25: Kitaplık Dergisi' nde yazıların güncelliğine göre ortalama sayfa sayısının dağılımı.

Şekil 25' de kitaplık dergisindeki tarihsel ve genel yazıların sayfa sayılarının da çoğunlukta olduğu, güncel yazılara ise daha az sayfa ayrıldığı gözükmektedir.

Şekil 26: Kitaplık Dergisi' nde yazıların güncelliğine göre kullanılan toplam görsel sayısının dağılımı.

Şekil 26' da tarihsel yazıların en fazla görseli içerdiği görülmektedir. En az görsel ise; güncel yazılardadır.

Şekil 27: Kitaplık Dergisi' nde yazıların güncelliğine göre kullanılan ortalama görsel sayısının dağılımı.

Şekil 27’ de de en fazla görselin ortalama olarak tarihsel yazılarda, en az görselin ise güncel yazılarda kullanıldığı görülmektedir.

3.4.2.4. Araştırmanın Genel Değerlendirmesi

Araştırma konusu olarak seçilen dergilerden “Milliyet Sanat” uzun süredir yayında buluna popüler bir niteliğe sahip iken, “Kitaplık” dergisi ise nisbeten daha yeni bir dergi olmakla beraber daha çok edebiyat ağırlıklı konular içermektedir.

Milliyet Sanat dergisinde beş dergide toplamda 618 sayfa yazı türü incelenmiştir. İncelenen toplam yazı adedi ise; 300’dür. Derginin her sayısı standart olarak 128 sayfadır. Sayı başına ortalama 16 reklam ve ilan düşmektedir.

Milliyet Sanat dergisinde en fazla sayfa sayısı makale türüne ayrılmıştır. Duyuru, haber, inceleme gibi yazı türlerine makul oranda sayfa ayrılmıştır. Yine en fazla yüzdeye sahip yazı türü makeledir. Tanıtım yazıları da dergide en fazla yer verilen yazı türüdür.

Milliyet Sanat dergisinde en fazla yazı tanıtıma ayrılmaktadır. Makale ise ikinci sırada yer almaktadır.

Milliyet Sanat dergisinde ayrılan sayfa sayısı olarak sinema türündeki yazılar birinci sırada yer almaktadır. İkinci sırada müzik ve üçüncü sırada da edebiyat gelmektedir ve en fazla sinema ile ilgili yazı yazıldığı görülmektedir

Milliyet Sanat dergisinde yerli yazılar sayfa sayısı olarak en fazla olanlardır. Ayrıca en fazla sayfa sayısı güncel yazılara, an az sayfa sayısı da tarihsel yazılara ayrılmıştır.

Milliyet Sanat dergisinde en fazla görsel içindikiler bölümünde yer alırken, Haber, İnceleme, Biyografi ve Tanıtım türü yazılarda kullanılan görsel sayılarının da yüksek olduğu görülmektedir.

Kitaplık dergisinin her sayıda sayfa sayısı değişmektedir ve incelenen beş sayısında toplam 623 sayfada 72 adet reklam ve ilan yer almıştır. Sayı başına ortalama 14 reklam ve ilan düşmektedir.

Kitaplık dergisinde deneme türü yazılarının adet olarak en fazla olduğu gözlenmektedir. Araştırma, makale ve biyografi türü yazıların sayısı da fazladır.

Kitaplık dergisinde en fazla şiire yer verildiği, tanıtım yazılarına ise çok az yer verildiği görülmektedir.

Kitaplık dergisinde makale türü yazılarda toplamda ve ortalama olarak en fazla görsel kullanıldığı görülmektedir.

Kitaplık dergisinde en fazla edebiyat konularına yer ayrıldığı görülmektedir. Kültür ve Sanat konuları ile diğer konulara da yeterince yer verildiği görülmektedir. Ayrıca İnternet ve Bloglar gibi teknik konular ile Edebiyat, Tarih ve Sanat konularında da sayfa sayılarının fazla olduğu görülmektedir.

Kitaplık dergisinde en fazla görsel sayısı İnternet ve Bloglar ile Kültür ve Sanat konularında yer almaktadır.

Kitaplık dergisinde adet olarak en fazla yerli yazıların olduğu görülmektedir. Yerli orijinli yazılar yabancı orijinli yazıların yaklaşık iki katıdır. Yerli yazılarda kullanılan görsel sayısının da oldukça fazla olduğu görülmektedir.

Kitaplık dergisindeki tarihsel ve genel yazıların sayfa sayılarının da çoğunlukta olduğu, güncel yazılara ise daha az sayfa ayrıldığı gözükmektedir. Tarihsel yazıların en fazla görseli içerdiği görülmektedir. En az görsel ise güncel yazılardadır. En fazla görselin ortalama olarak tarihsel yazılarda, en az görselin ise güncel yazılarda kullanıldığı görülmektedir. Bu da görsellerin arşivlerden seçildiğini göstermektedir.

SONUÇ

Günümüzde haber ve habercilik ile ilgili birden fazla tanım yapılabilmekle beraber, haberin içeriğinde yer alması gerekenler ve habercide olması gerekli vasıflar konusunda hemen hemen herkesin hemfikir olduğu görüşü hakimdir.

Olayların emek ile habere dönüştüğü gazetecilik mesleğinde, bu eylemin tarafsız bir bakış açısıyla yapılması ayrı bir önem taşımaktadır.

İnternetin günümüz gazetecilik anlayışına yeni bir soluk getirdiği bir gerçektir; ancak bu uçsuz bucaksız bilgi denizinde kirlenmeden gezinmek ayrı bir beceri gerektirmektedir. Gelecekte; geleneksel gazetecilik anlayışının yerine tamamen teknolojik gelişmeler ışığında varlığını büyüterek sürdüren internet gazeteciliğinin getirileceği konuşulmakta ve tartışılmaktadır. İnternet; habercilik anlayışına hız, bilgide çeşitlilik, etkileşim vb. çeşitli avantajlar getirdiği gibi riskleri de olan bir teknolojik gelişme olarak görülmektedir. Ayrıca pek çok yazar sosyal medya üzerinden seslerini duyurarak geleneksel habercilikte imkânsız olduğu bilinen yorum ve eleştiri yapma özellik ve haklarını özgürce kullanmaktadırlar. Gazetelerde yer verilmeyen ya da önemi gözardı edilebilen haberlere internet vasıtasıyla ulaşmak ucuz ve zahmetsiz bir eylemdir.

Gazeteciliğin onurlu bir meslek olduğu ve onurlu bir biçimde icra edilmesi gerektiği vurgulansa da günümüz haberlerinin içeriği zaman zaman bunun tam tersini kanıtlar niteliktedir. Bu durum hem gerçek gazetecilerin işlerine leke sürmek, hem de halkı oyalamak olarak görülmektedir. Oysa gazetenin eğlendirirken bile düşündüren bir yanı olması tanımı itibariyle gerekli görülmektedir.

Eli kalem tutan ve çeşitli şekillerde yıldızı parlayan ve parlatılan herkesin gazeteci olabildiği ülkemizde çeşitli haber konularının uzman kimselerce ele alınmadığı üzücü bir gerçektir. Neyin haber değeri taşıyıp taşımadığı ya bilgi noksanlığından dolayı farkedilmemekte, ya da gözardı edilmektedir.

Kültür ve Sanat haberciliği başlı başına uzman kimseler tarafından ele alınması gereken bir konu iken, gazetelerin bu konu başlığına ne kadar az yer verdiği ya da hiç vermediği görülmektedir.

Gazetelerin az sayıda eleman ile fazla sayıda iş yapma zorunlulukları onların konu ile ilgili yetersizliklerinin bir nedenidir.

Kültür ve sanat toplumların temel yapı taşlarıdır ve o toplum ile ilgileri bakımından çok önemlidirler. Her toplumun kültürü farklı olduğu gibi, bir toplumun içinde de farklı kültürlere rastlamak mümkündür. Toplum ile beraber şekillenen bir olgu olan kültür toplum büyüdükçe değişmekte ve gelişmektedir.

Popüler kültür ve kitle kültürü ile beraber kültür ve sanatın metalaştırıldığı ve faydacılıktan uzaklaştırıldığı günümüz toplumunda azınlıkta olan gerçek entellektüel kesimin kültür ve sanat faaliyet ve haberlerini kâr amaçsız gerçekleştirme çabası geleceğin kültür ve sanat haberciliği için umut vaad etmektedir.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, Aslı: “Sanatın Morali İyi!”, **Milliyet Sanat**, Sayı: 645, Milliyet Gazetecilik ve Yayıncılık, 2012, s. 31.
- Adanır, Oğuz: **Kültür, Politika ve Sinema**, İstanbul, +1 Kitap, 2006.
- Akyazı, Erhan,
Duygu Ateş: “Kültürel Kimlik Farkındalığı Yaratmada Sosyal Ağların Rolü: Manav Türkleri Üzerine Bir Araştırma”, Ed. Tolga Kara, Ebru Özgen, **Sosyal Medya Akademi**, İstanbul, Beta Yayınları, 2012, s. 174-175.
- Arsan, Esra: “Haber ve habercilik”, Sevda Alankuş (Der), **Gazetecilik ve Habercilik**, 2. bs, İstanbul, IPS İletişim Vakfı Yayınları, 2005, s. 137-139.
- Aslan, Kemal: **Değişen Teknolojiler ve Habercilikte İstihbarat**, İstanbul, Anahtar Kitaplar Yayınevi, 2008.
- Atılgan, Semra: **Basın İşletmeciliği**, 2. bs., İstanbul, Beta Yayınları, 1999.
- Aydın, Mukadder Çakır: “Kültür Endüstrisi Kuramında Medya ve Sanat”, Der. Ayşe Bilge Gürsoy, **Medya İncelemeleri**, İstanbul, Es yayınları, 2009, s. 30.
- Barbier, Frédéric,
Catherine Bertho Lavenir: **Diderot’tan İnternete Medya Tarihi**, Çev. Kerem Eksen, İstanbul, Okuyan Us Yayınları, 2002.

- Belsey, Andrew,
Ruth Chadwick: “Medyada Etik ve Siyaset: Kalite Arayışı”, Andrew Belsey, Ruth Chadwick (Der), **Medya ve Gazetecilikte Etik Sorunlar**, Çev. Nurçay Türkoğlu, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 1998, s. 13-15.
- Berberoğlu, Güneş N.: **Basın İşletmeciliği – Yazılı Basında Organizasyon Yapıları ve Yönetim Şekilleri**, İstanbul, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, 1991.
- Berkes, Niyazi: **Türkiye’de Çağdaşlaşma**, 16. bs., İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2011.
- Bernard, Malcolm: **Sanat, Tasarım ve Görsel Kültür**, Çev. Güliz Korkmaz, Ankara, Ütopya Yayınları, 2002.
- Bezirgan Arar,
Yurdağül, Nuri Bilgin: “Gazete Haber Başlıklarında Öteki’nin İnşası”, Ed. Nur Betül Çelik, **Kültür ve İletişim – Culture & Communication**, Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, 2009 12(2) Yaz, s. 134.
- Arık, Bilal: “Medya ve Kültür Çalışmaları Kapsamında Kültürel Çalışmalar Ekolüne Bir Bakış”, Ed. Metin Işık, **Medyada Yeni Yaklaşımlar**, Konya, Eğitim Kitabevi, 2004, s. 85.
- Buhr, Manfred,
Alfred Kosing: **Bilimsel Düşüncenin İlkeleri 1 – Bilgi Kuramı Sanat Kuramı**, Çev. Veysel Atayman, İstanbul, Birim Yayınları, 1984.

- Bülbül, A. Rıdvan: **Haberin Anatomisi ve Temel Yaklaşımlar**, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2001.
- Cantez, Cantekin: “Kültür Sanat Programlarında Format Yapısı ve Kurgu Özellikleri”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Radyo TV Sinema Anabilim Dalı, 2007, s. 3.
- Castells, Manuel: **Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür**, Cilt: 1-Ağ Toplumunun Yükselişi, Çev. Ebru Kılıç, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2005.
- Chomsky, Noam,
Edward S. Herman: **Medyanın Kamuoyu İmalatı – Medyanın Tekelleşmesi Kitlelerin Yönlendirilişi ve Zorunlu İtaat**, Çev. Adnan Köymen, Ebru Kalak vd., İstanbul, Chiviyazıları Yayınevi, 2004.
- Cılızoğlu, Gamze,
İdil Sayımer: “Yazılı Basında Risk Algısının Oluşturulma Süreci: Küresel Isınma Örneği, **İletişim: Marmara İletişim Dergisi**, Sayı: 15, 2009, s. 10.
- Curran, James,
Colin Sparks: “Basın ve Popüler Kültür”, Nazife Güngör (Der), **Popüler Kültür ve İktidar-Popüler Kültür Üzerine Kuramsal İncelemeler**, İstanbul, Vadi Yayınları, 1999, s. 442-443.
- Çınar, Şenay : “Gelişen Bir Tür Olarak Bloglar”, **Kitap-lık: İki Aylık Edebiyat Dergisi**, Sayı: 168, Yapı Kredi Yayınları, 2013, s. 5.

- Çubukçu, Mete: “Zorluklara Göğüs Geren Bir Yayın Aracı ve Dördüncü Kuvvet”, Haz. Vedii Evsal, Demir Feyizoğlu, Selami Akpınar v.d., “**Gazete Nedir Ne Değildir**” ve “**Basın Özgürlüğü**”, İstanbul, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, 1987, s. 15.
- Danto, Arthur C.: **Sanatın Sonundan Sonra: Çağdaş Sanat ve Tarihin Sınır Çizgisi**, Çev. Zeynep Demirsü, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2010.
- Dursun, Çiler: “Haberde “Gerçekliğin İnşa Edilmesi” Ne Demektir?”, Der. Çiler Dursun, **Haber, Hakikat ve İktidar İlişkisi**, Elips Kitap, 2004, s. 37-39.
- Eco, Umberto: **Ortaçağ Estetiğinde Sanat ve Güzellik**, 2. bs., Çev. Kemal Atalay, İstanbul, Can Yayınları, 1999.
- Edman, Irwin: **Sanat ve İnsan**, 2. bs., Çev. Turhan Oğuzkan, İstanbul, Milli Eğitim Yayınları, 1998.
- Ellul, Jacques: **Teknoloji Toplumu**, Çev. Musa Ceylan, İstanbul, Bakış Yayınları, 2003.
- Erdoğan, Gamze: “Ulusal Yazılı Basında Uzman Gazetecilik: Kültür Sanat Haberciliğinin Ana Akım ve Fikir Gazetelerindeki Uygulamaları”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Genel Gazetecilik Anabilim Dalı, 2007, s. 157.
- Eren, Işık: **Sanat ve Bilgi İlişkisi – A. Schopenhauer ve M. Heidegger’in Sanat Görüşleri**, Bursa, Asa Kitabevi, 2006.

- Erinç, Sıtkı M.: **Kültür Sanat Sanat Kültür**, İstanbul, Çınar Yayınları, 1995.
- Farago, France: **Sanat**, Çev. Özcan Doğan, Ankara, Doğu Batı Yayınları, 2006.
- Featherstone, Mike: **Postmodernizm ve Tüketim Kültürü**, Çev. Mehmet Küçük, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 1996.
- Gezgin, Suat: **Medya ve Eğitimde Birikimlerim**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, 2003.
- Girgin, Atilla: **Haber Yazmak**, İstanbul, Der Yayınları, 2002.
- Gönenç, E. Özgür: **Medya Dünyası**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, 2004.
- Gürel, Nail: “Geleceğin Gazetecilerinden Beklentiler”, Serhan Yedig, Haşim Akman (Haz), **İnternet Çağında Gazetecilik**, İstanbul, Metis Yayınları, 2002, s. 45-49.
- Güvenç, Bozkurt: **İnsan ve Kültür**, 3. bs., İstanbul, Remzi Kitabevi, 1979.
- Hargreaves, Ian: **Gazetecilik**, Çev. Yeliz Özkan, Ankara, Dost Kitabevi Yayınları, 2006.
- Headrick, Daniel R.: **Enformasyon Çağı – Akıl ve Devrim Çağında Bilgi Teknolojileri 1700-1850**, Çev. Zülal Kılıç, İstanbul, Kitap Yayınevi, 2002.
- Işık, Metin: “Küreselleşme ve Medya Sistemleri Üzerine Etkileri”, Ed. Metin Işık, **Medyada Yeni Yaklaşımlar**, Konya, Eğitim Kitabevi, 2004, s. 13.

- Jackson, Jennifer: “Araştırmacı Gazetecilikte Dürüstlük”, Andrew Belsey, Ruth Chadwick (Der), **Medya ve Gazetecilikte Etik Sorunlar**, Çev. Nurçay Türkoğlu, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 1998, s. 120-121.
- Karadeniz, Yener: **Basın Yayın ve Gazetelerin İıyüzü**, İstanbul, Gonca Yayınevi, 1994.
- Kartarı, Asker: **Farklılıklarla Yaşamak**, Ankara, Ürün Yayınları, 2001.
- Kaya, A. Yalçın: **Araştırmacı Habercilik: Kavram, Süreç ve İlkeleri**, Konya, Çizgi Kitabevi, 2005.
- Kaypakoğlu, Serdar: **Küresel Medya ve Kültürel Değişim**, İstanbul, Naos Yayıncılık, 2004.
- Kellner, Douglas: “Frankfurt Okulu’nu Yeniden Değerlendirmek: Martin Jay’in Diyalektik İmgelem’inin Eleştirisi”, Ed. H. Bağce, Emre: **Frankfurt Okulu**, 3. bs., Doğu Batı Yayınları, 2010. s. 134.
- Korkut, Tolga: “Hak Haberciliği ve Habercilikte Kültürel Çeşitlilik”, Seveda Alankuş (Haz), **Gazeteciliğe Başlarcken-Okuldan Haber Odasına**, İstanbul, IPS İletişim Vakfı Yayınları, 2009, s. 190-195.
- Mejuyev, Vadim: **Kültür ve Tarih**, 2. bs., Çev. Suat H. Yokova, İstanbul, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, 1998.
- Ogburn, William F.: **On Culture and Social Change**, Chicago and London, The University of Chicago Press, 1964.

- Olcaý, Bahattin: “Frankfurt Okulunun Pozitivizm Eleřtirisi – Max Horkheimer ve Theodor W. Adorno Baęlamında”, **Yayınlanmamıř Yüksek Lisans Tezi**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, 2012, s. 54.
- Özer, Ömer: **Liberal Basın Anlayışı: Objektif Habercilik İdeali, Haber Değerliliği ve Gazetecilik Etiği**, Eskişehir, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2008.
- Özgen, Murat: **Türkiye’de Basının Gelişimi ve Sorunları**, 2. bs., İstanbul, İstanbul Üniversitesi İletifim Fakültesi Yayınları, 2004.
- Özsever, Atilla: **Tekel Medyada Örgütsüz Gazeteci – Türkiye’de Basın Çalışanlarının Sorunları ve Bir Model Önerisi**, Ankara, İmge Kitabevi Yayınları, 2004.
- Öztürk, Gülcennet: “Kitle İletifim Araçlarının Gelişim Sürecinde Temel Teoriler”, Der. Güven N. Büyükbaykal, **Türkiye’deki Basının Yapısı ve Basın İşletmeciliği**, İstanbul, Kare Yayınları, 2010, s. 23.
- Poyraz, Bedriye: **Haber ve Haber Programlarında İdeoloji ve Gerçeklik**, Ankara, Ütopya Yayınları, 2002.
- Ramonet, Ignacio: **Medyanın Zorbalığı**, Çev. Aykut Derman, İstanbul, Om Yayınevi, 2000.
- Robins, Kevin: **İmaj: Görmenin Kültür ve Politikası**, Çev. Nurçay Türkoğlu, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 1999.
- Schlapp, Hermann: **Gazeteciliğe Giriş**, Çev. Işık Aygün, İstanbul, İstanbul Üniversitesi İletifim Fakültesi Yayınları, 2002.

- Soydaş, Ayda Uzunçarşılı: **Kültürlerarası İletişim: Farklı Kültürel Ortamlarda Çalışma ve İletişim**, İstanbul, Parşömen Yayınları, 2010.
- Sözen, Edibe: “Sosyal Medyanın Arkeolojisi”, Ed. Edibe Sözen, **Hepimiz Globaliz Hepimiz Yereliz**, İstanbul, Alfa Yayınları, 2012, s. 2.
- Sözeri, Ceren: “Sosyal Medya Gücüyle Geleneksel Medyayı Değiştirmek Mümkün mü?”, Ed. Tolga Kara, Ebru Özgen, **Sosyal Medya Akademi**, İstanbul, Beta Yayınları, 2012, s. 272-273.
- Sucu, Mehmet: “Sayfa Düzeni”, Sevdâ Alankuş (Der), **Gazetecilik ve Habercilik**, 2. bs, İstanbul, IPS İletişim Vakfı Yayınları, 2005, s. 186-187.
- Şenyapılı, Önder: “Pop Müzik”, **Sanat Olayı**, Haziran-Aralık 1981, s.49.
- Şişman, Ahmet: **Sanata ve Sanat Kavramlarına Giriş**, İstanbul, Yaz Yayınları, 2006.
- Tansuğ, Sezer: **Çağdaş Türk Sanatı**, 4. bs., İstanbul, Remzi Kitabevi, 1996.
- Tansuğ, Sezer: **Sanatın Görsel Dili**, 3. bs., İstanbul, Remzi Kitabevi, 1993.
- Therborn, Göran: “Frankfurt Okulu”, Ed. H. Emre Bağce, **Frankfurt Okulu**, 3. bs., Doğu Batı Yayınları, 2010, s. 19.
- Tokgöz, Oya: **Temel Gazetecilik**, 5. bs., Ankara, İmge Kitabevi, 2003.
- Tolstoy, L.N.: **Sanat Nedir?**, Çev. Mazlum Beyhan, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2007.

- Topçuoğlu, N. Nur: **Basında Reklam ve Tüketim Olgusu – Türkiye’de Yeni Gazetecilik Yönelimleri ve Basının Sosyo-Kültürel Değişimdeki Rolü**, İstanbul, Vadi Yayınları, 1996.
- Turhan, Seyfettin: **Başyazı ve Yorum Yazarlığı**, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, 1996.
- Ünal, Recep: “Görüntülü Habercilikte Yeni Bir Uygulama: Mobil Video Haber Servisleri”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Radyo, Sinema ve Televizyon Anabilim Dalı, 2011, s. 15-16.
- Walker, Martin: **Basının Gücü**, Çev. Gülden Şen, İstanbul, Milliyet Yayınları, 1999.
- Weberling, Johannes: “İnternette Medya Hukuku”, Serhan Yedig, Haşim Akman (Haz), **İnternet Çağında Gazetecilik**, İstanbul, Metis Yayınları, 2002, s. 132.
- Yerlikaya, İlhan: “İnternet Gazeteciliği ve Geri Besleme”, Ed. Metin Işık, **Medyada Yeni Yaklaşımlar**, Konya, Eğitim Kitabevi, 2004, s. 25.
- Yılmaz, Mehmet: **Modernizmden Postmodernizme Sanat**, Ankara, Ütopya Yayınevi, 2006.